

Vse za šolo
in šola
za vse

Narodna in univerzitetna
knjižnica - matična služba
61001 Ljubljana, pp. 259/V

prosvetni delavec

Glasilo delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 7. septembra 1979 - št. 13 - letnik XXX

Pomembno leto

Izložbe ponujajo blago. Potrošnika skomina, da bi kupil včasih tudi kaj takega, česar ne potrebuje. Trgovine vabijo, ponujajo, vsiljujejo. V izložbenem oknu so šolske potrebščine. Različne, bolj ali manj mikavne, toda vsakemu šolarju potrebne. Toda tudi to je potrošniško blago, ki ga trgovine ponujajo različnim kupcem. Tisti, z globljimi žepi kupujejo vse za šolo, za svojega malčka, četudi bi lahko na sejmu knjig ali kje drugje poceni kupili staro učilo. Seveda, če ni didaktično zastarelo. Šolske knjige hitro zastarevajo, včasih jih ponatiskujejo kar s starimi podatki, brez bistvenih sprememb. Toda bolj dvomljivo je, če trgovina spodbuja k nakupu zato, ker pač »mora« učenec imeti vse novo, boljše, včasih tudi le zaradi prestiža.

Lepo je, če ima učenec vse čisto, novo, problem pa nastane, če tega ne zmorejo vsi. Za različne, pogosto zelo visoke cene je žep marsikaterega delavca preplutev. Načelo »enako za vse«, še ni resnica. Otrok pa tega noče sprejeti, saj ve, da ni pravično! Mogoče lahko sam pomaga očetu, da skupaj zmoreta, kar ponujajo v izložbi pod »Vse za šolo«.

Kdo ve, kaj roji otroku v glavi, ko ponuja dišeče ciklame. Ali res zato, da bi zmožel zadostiti vabilu. »Vse za šolo« enako kakor drugi sošolci? Ali ne potrebuje denarja za cigareto, za očeta kozarček vinske kapljice, za vožnjo na počitnice? Kdo ve? Mogoče pa ima vse za šolo, ker to mora imeti, rad pa bi še svoje kolo, tako s sedmimi prestavi! (Foto: A. Papatnik)

Neuvrščenost — prizadevanje za mir in napredek

V svetu razdeljenem na bloke, polnem nevarnih protislovij, ob ne-
nehnem rožljanju z orožjem in nevzdržnih nasprotijh nakopičenega
bogastva in strahotnega siromaštva, se je rodila zamisel nauvrščenosti,
ki povezuje dežele v prizadevanju za ohranitev miru in napredek člo-
veštva.

Ni naključje, da se je med prve zagovornike tega gibanja uvrstila
pod vodstvom tovariša Tita prav Jugoslavija, ki je na lastnih krvavih
izkušnjah doživljala grozote vojne, razdejanja, in se preskušena v boja
med prvimi uprla blokovskiemu nasilju, ki ji je skušalo okrniti neodvi-
snost in izviren razvoj.

V Havano se upirajo oči vsega sveta, saj je 6. konferenca neuvršče-
nih dokazala, da so načela neuvrščenosti življenjska, veljaven odgovor
na izziv nešteti nasprotij sodobnega sveta. Neuvrščene dežele pome-
nijo upanje, svežo silo, ki jo je treba vedno bolj upoštevati pri reševa-
nju vseh vprašanj v mednarodnih odnosih. V tem krogu ni več molče-
čih, nepomembnih, blokovske sence se umikajo. Vedno močneje od-
meva glas neuvrščenih. Med temi je sicer veliko posebnosti, vendar ne
takih, ki jih ne bi bilo mogoče uskladiti s temeljnimi načeli, sprejetimi
na konferenci v Beogradu. Naš predsednik ni le najstarejši državnik,
temveč je tudi tisti, ki ustvarjalno krepi politiko neuvrščenosti nepo-
sredno na vseh šestih konferencah; zato lahko trdimo, da je prav Jugos-
lavija prispevala k temu zelo veliko.

V teh dneh smo upravičeno ponosni. Tudi v vzgojnem delu naj za-
živi pomen naših prizadevanj. Tako bo vsak mlad človek lahko dojel,
da prihodnost ni tako črna, kakor jo napovedujejo, da smo del človeš-
tva v prizadevanju za mir, ki se krepi. Ob takih spoznanjih doživljamo
internacionalizem in obenem domovino, našo samoupravno skup-
nost, srečni, da ji pripadamo ter jo po svojih močeh razvijamo ter bo-
gatimo. Neuvrščenost je prizadevanje za mir. Prav zdaj se mu v šolah
in drugje najlepše pridružujemo, če o tem globlje razmišljamo, spoz-
navamo, kritično spremljamo delo konference in se poglobljamo v
misel in razvoj neuvrščenosti.

R. L.

Začelo se je novo šolsko leto,
ki bo v zgodovini slovenskega
šolstva še posebno označeno. To
bo leto, v katerem bo v delegat-
ski skupščini SR Slovenije po
nekajletnih pripravah sprejetih
več zakonov, ki bodo na temeljih
kongresnih dokumentov Zveze
komunistov ter ustave in zakona
o združenem delu dali pravno
osnovo za preobrazbo celotnega
vzgojnoizobraževalnega sistema,
od predšolske vzgoje do višjih in
visokih šol.

Čeprav je preobrazba vzgoj-
noizobraževalnega sistema, vse-
bine, oblike in metod dela proces,
ki sta ga spodbudila še zlasti
oba zadnja kongresa ZKS in ZKJ
ter se elementi tega procesa že
ves čas uveljavljajo v praktičnem
delu, bodo sprejeti zakoni pri-
pomogli, da bodo potekala ta
prizadevanja še bolj organizir-
ano in načrtno.

Vzgojnoizobraževalna dejavnost
se bo s samoupravnim načrtovan-
jem izobraževanja, s svobodno
menjavo dela in s samoupravnim
organiziranjem še bolj kot do sedaj
vključevala v sistem združenega
dela. Vzgojnovarstvene organizacije,
osnovne, srednje, višje in visoke šole
se bodo odpirale v svoje družbeno
okolje, v svojo krajevno skupnost,
v temeljno organizacijo združenega
dela, v samoupravno interesno
skupnost.

Z dogovori in sporazumi nepo-
sredno zainteresiranih se bodo
reševala temeljna vprašanja o
tem, kako vključiti več predšolskih
otrok v družbeno organizirano
vzgojo in varstvo. Vzgojni program,
ki ga je letos sprejel Strokovni svet
za vzgojo in izobraževanje SR
Slovenije pa bo vedno številnejšim
prizadevnim in ustvarjalnim vzgojitel-
jem prav gotovo dobra osnova za še
bolj kakovostno vzgojno delo z
našimi najmlajšimi. Pri tem bodo
še bolj prizadevno iskale možnosti
za razvoj raznovrstnih oblik predšolske
vzgoje za tiste otroke, ki niso
vključeni v vsakodnevno varstvo.

Tudi osnovna šola bo v novem
šolskem letu dobila nove možnosti
za še hitrejši razvoj in preobrazbo
svojege življenja in dela. Nadaljevala
se bodo prizadevanja Zveze komunistov
iz leta 1974, da naj osnovna šola postopoma
preraste v celodnevno osnovno šolo,
ki naj postane žarišče vzgojnoizobraževalnega,
kulturnega in telesnokulturnega dela
v svojem okolju. Pedagoški delavci
naj bi v letošnjem šolskem letu
ustvarjalno sodelovali pri pripravah
novega programa življenja in dela
osnovne šole ter pri uvajanju novih
oblik, metod

in organizacije vzgojnoizobraževalnega
dela, v katere bodo vključevali tudi
zunanje sodelavce. Več skrbi bo
treba nameniti razvijanju poklicnih
spособnost in interesov učencev
tako, da bodo poklicne namere
absolventov osnovne šole bolj
usklajene z razvojnimi potrebami
okolja, v katerem učenci živijo ter
družbe kot celote.

Najbolj zahtevno in odgovorno
delo bo imela vsa naša družba,
posebno pa prosvetni delavci v tem
šolskem letu pri pripravah na
usmerjeno izobraževanje. Strokovni
svet za vzgojo in izobraževanje
SRS je po nekajletnih pripravah
v juliju 1979 sprejel učne načrte
skupne vzgojnoizobraževalne
osnove, ki je obvezni začetni del
vseh usmeritev v srednjem
usmerjenem izobraževanju. Zato
da jih bomo uspešno uvedli, bomo
moralo izpolniti še veliko nalog.
Treba bo izboljševati samoupravno
organiziranost v posebnih izobraževalnih
skupnostih in vzgojnoizobraževalnih
organizacijah in se povezovati z
uporabniki, ki bodo prevzemali
tudi pomembne delovne odgovornosti
za izvedbo vzgojnoizobraževalnega
programa Eden temeljnih pogojev za
uspešen začetek preobrazbe
srednjega šolstva so kakovostni
učbeniki, priročniki in delovni
zvezki, ki morajo biti sestavljeni
tako, da bodo omogočili poglobljanje
in razširjanje znanja ter spodbujali
samoizobraževanje. Posebno nujne
so načrtno in pospešene priprave
učiteljev za uvajanje skupne
vzgojnoizobraževalne osnove. Da
bodo lahke uresničevati nove naloge,
morajo učitelji poznati ne le novo
vsebino učnega načrta, temveč tudi
teorijo vzgoje in izobraževanja v
sistemu socialističnega samoupravljanja,
usposobiti se morajo za sodobne
oblike in metode dela, za uporabo
moderne izobraževalne tehnologije.
To je potrebno tudi zato, ker bomo
v tem šolskem letu pričeli veliki
organizirani akciji opremljanja
specializiranih učilnic za fiziko,
kemijo, biologijo, osnove tehnike
in proizvodnje ter za obrambo
in zaščito.

Med pomembnimi strokovnimi
nalogami moramo omeniti tudi
oblikovanje vzgojnoizobraževalnih
programov na vseslovenski ravni
zahtevnosti za pridobitev srednje
strokovne izobrazbe za vse
usmeritve in smeri izobraževanja.
Delo, ki traja že dve leti, je izredno
odgovorno. Zahteva veliko
ustvarjalno moč strokovnjakov iz
prakse, znanstvenih delavcev ter
učiteljev praktikov

MAG. JANEZ SUŠNIK

Ohraniti enotnost sistema

Na seji medrepubliško-pokrajinske komisije za reformo izobraževanja, ki je bila letošnjega 6. julija v Zagrebu, so namenili največ pozornosti pripombam slovenskih sindikatov k besedilu družbenega dogovora o enotnih osnovah za klasifikacijo poklicev in strokovne izobrazbe ter izdelavi sporazuma o enotnih marksističnih temeljih vzgoje in izobraževanja. Sprejeli so informacijo o skupnih temeljih vzgojnoizobraževalnega sistema za vse republike in pokrajine. Za novega predsednika komisije v prihodnjem letu so izvolili dr. Milenka Nikolića, sekretarja za vzgojo, izobraževanje, znanost in kulturo SAP Vojvodine.

Posebej so se zaustavili ob pripombah slovenskih sindikatov k 8. in 10. členu družbenega dogovora o enotnih temeljih za klasifikacijo poklicev in strokovne izobrazbe. V pripombah je poudarjeno, naj bi vsaka republika posebej priznavala strokovno izobrazbo, če se delavec zaposli na njenem območju, in naj bi bila nomenklatura poklicev prepuščena republikam in pokrajinam. Menijo, da je nomenklatura zadeva združenega dela, ki je tudi dala te pripombe. Svet Zveze sindikatov Jugoslavije je že razpravljalo o teh problemih. Prevladalo je mišljenje, da bi »slovenska dopolnila«, če bi jih upoštevali, postavila pod vprašaj enotnost klasifikacijske lestvice poklicev za vso Jugoslavijo; to pa bi prav gotovo vplivalo na prizadevanje, da bi za vse republike in pokrajine sprejeli enotne vzgojnoizobraževalne osnove.

Novi zakon o usmerjenem izobraževanju v SR Srbiji je v celoti zasnovan na stopnjah strokovnosti, ki so predvidene v novi klasifikacijski lestvici, zato jim je veliko do tega, da bi bila ta lestvica sprejeta, je rekel Milan Milutinović, sekretar za izobraževanje in kulturo SR Srbije. Meni, da bi slovenski predlogi, če bi bili sprejeti, uvedli nostrifikacijo spričeval v vsaki republiki in pokrajini; to bi zmanjšalo gibljivost delovne sile v Jugoslaviji, se pravi, da bi bile razmere slabše, kot so bile pred reformo. Če so v Sloveniji problemi, ki jih sedanje besedilo dogovora ni zajelo, bi morali dogovor dopolniti in tako ohraniti enotnost sistema, ne pa dopustiti, da bi bistvena vprašanja reševala vsaka republika in pokrajina po svoje.

Ob nomenklaturi poklicev se postavlja tudi vprašanje enakovernosti starih in novih stopenj strokovnosti, ker imajo vsi ljudje enako pravico, da se pripravijo na razpis nalog in opravil ne glede na to, ali so končali šolo po starem ali novem sistemu. Sedanji predlog klasifikacijske lestvice vsebuje v resnici najnujnejša določila te nomenklature, pravzaprav enotno metodologijo; to pa je nujno, če želimo ohraniti enotnost na jugoslovanski ravni in do konca izpeljati to, kar smo začeli. Vsebinska posamezniki in učni načrti, so zadeva združenega dela v posameznih okoliščinah, to pa doslej ni bilo sporno.

Predsednica Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije **Majda Poljanšek** je povedala, da v Sloveniji spoštujejo dogovorjene stopnje strokovnosti, to je zapletenost opravil in dolžino šolanja, ki je potrebna, da se pridobi poklic. Nikdar ni nihče zahteval nostrifikacije diplom ali pa si prizadeval doseči, da bi se slovenski vzgojnoizobraževalni sistem zapiral. Zahtevajo samo, da bi včlenili v družbeni dogovor, kar pripada posameznim republikam in pokrajinam in kar iz zdajšnjega dokumenta ni razvidno. Na primer: če ne bo upoštevan slovenski predlog, naj bi vpisali v družbeni dogovor pravico, da vsaka republika in pokrajina določa postopek in pogoje za pridobivanje strokovne izobrazbe na svojem območju; potem v republikah in pokrajinah ne bi bilo treba sprejeti posebnih zakonov o izobraževanju, saj bi zadoščal enoten zakon za vso Jugoslavijo. Največ pripomb k nomenklaturi poklicev je imela Gospodarska zbornica Slovenije, ki pripominja, da so bile delovne operacije in delovna mesta, ki jih vsebuje dogovor, opredeljene po admini-

strativni poti, ne pa po zahtevah združenega dela. Predlagana nomenklatura je še vedno preveč vezana na sedanjo tehnologijo, v njej ni dovolj upoštevan prihodnji razvoj. Tudi v Sloveniji so sprva izoblikovali le ozke profile, zdaj pa poudarjajo, da so potrebni širši, ker mora šola upoštevati tudi prihodnje potrebe. Zahtevajo širšo razpravo o nomenklaturi poklicev, pri kateri bo treba upoštevati možnosti razvoja glede na sedanje razmere in interese združenega dela. V zakonodaji je treba nameniti več prostora in možnosti samozobraževanju, ne pa samo pridobivanju strokovne izobrazbe po redni šolski poti. To bi pomenilo uveljavljanje neformalno pridobljenega znanja. Spričevalo bi bilo torej mogoče dobiti tudi samo po dokazanem znanju in sposobnostih, potrebnih za kako strokovno usposobljenost, čeprav kandidat ne bi končal ustrezne šole.

Slovenski predlogi so sprejemljivi, razen tistih, ki govorijo, naj se izpusti četrti in peti stolpec kvalifikacijske lestvice in naj se spremenita osmi in deseti člen, je menil **dr. Stipe Šušar**. Vsi so se strinjali, naj temelji strokovna usposobljenost na zahtevnosti del. To ustreza tudi zahtevi, naj se osebni dohodek ne določa samo po strokovni usposobljenosti, temveč po delu. Sedanje besedilo dogovora bi lahko spremenili tako, da bi izpustili izraz stopnja strokovne usposobljenosti in govorili o usposobljenosti za zahtevnost dela določene stopnje. Navedena stolpca morata ostati tudi zato, ker bi v nasprotnem primeru nastala neenakost pri priznavanju kvalifikacije. Ostale bi tudi slabosti internih kvalifikacij, ki so se razbobotile prav zato, ker so prinašale višji osebni dohodek, čeprav je ostalo delo po zahtevnosti in odgovornosti enako. Družbeni dogovor nikomur nič ne vsiljuje, republike in pokrajine se z njim sporazumevajo o tem, da je treba nekatere zadeve skupno reševati. Samozobraževanje je treba sprejeti in vključiti v sistem pa tudi družbeno verificirati.

Skupni temelji marksističnega izobraževanja in izpopolnjevanja, ki so jih obravnavali na tej seji kot drugo točko dnevnega reda, naj bi obsegali minimum marksističnega izobraževanja na šolah vseh stopenj v Jugoslaviji. To je praktično in teoretično znanje, potrebno vsakemu človeku pri delu in v življenju. Učenci si ga začno pridobivati že v osnovni šoli (posebno pri zgodovini in zemljepisu v sedmem in osmem razredu); v srednji šoli pa imajo o tem že posebne predmete. Na fakultetah je obvezen dvosemestrski program (z različno vsebino za tiste, ki študirajo filozofijo, sociologijo in sorodne vede). O osnutku medrepubliško pokrajinskega sporazuma bodo razpravljale ustrezne katedre fakultet, marksistični centri pri centralnih komitejih, komisije za idejna vprašanja centralnih komitejev, Zveze komunistov in druge zainteresirane ustanove. Najzadnje ga bodo obravnavali prosvetni sveti in drugi organi republik in pokrajin ter koordinacijska telesa. Za temelje marksističnega izobraževanja bodo pripravili tudi skupni učbeniki, ki jih bodo posamezne republike in pokrajine dopolnile s svojimi posebnostmi. Sporazum naj bi podpisali prosvetni sveti. Skupnost jugoslovanskih univerz in družbenopolitične organizacije.

ANTE BEŽEN

dogodki novosti

Vrnimo človeku naravo

Akcija, ki jo je spodbudila Jugoslovanska zveza za varstvo in napredek človekovega okolja Narava — zdravje — lepota, simbolično povezuje dan mladosti in svetovni dan človekovega okolja — 5. junij. Zažvela je v osnovnih polah, krajevnih skupnostih, enotah JLA in postala sestavni del programov številnih strokovnih in družbenih organizacij. Letos so na vrsti tele akcije: razpis za najboljši lepak o varstvu človekovega okolja, tretji ekološki fest, mednarodna revija filmov s tega področja — predstavilo se je petdeset dežel — pionirske igre, v katerih sodeluje tri milijone dečkov in deklic, razvrščenih v deset tisoč odredov.

Največ pozornosti je zbudilo posvetovanje na temo Človekovo okolje in zdravje ljudi — medsebojna povezanost in odvisnost, ki je bilo letošnjega junija v Beogradu. Posvetovanje so organizirali: odbor za zdravje in socialno politiko zveznega sveta skupščine SFRJ, sekcija za zdravstvo in socialno politiko pri SZDL, Zveza zdravniških društev Jugoslavije ter Jugoslovanska zveza za varstvo in napredek človekovega okolja v sodelovanju z republiškim in pokrajinskimi zdravniškimi društvi in z mladimi raziskovalci Srbije.

ZDRAVJE ZA DAVEK

Zrak, hrana, voda, zemlja, rastlinski in živalski svet so tako zelo onesaženi, da je resno moteno ravnatežje in soodvisnost v naravi. Smetnjaki ne morejo sprejeti vseh odpadkov, zato jih raznašajo voda, veter, toplota, koraki... Prišlo je tako daleč, da je treba naravo zdraviti in varovati pred človekovimi izumi. Znane so množične zastrupitve s hrano, vodo, zastrupitve z zrakom itn.

Največje zastrupitve nastajajo v mestih in industrijskih območjih. Vedno več je invalidskih upokojencev, zaradi začasne nezmožnosti za delo je bilo leta 1975 zgubljenih skoraj šest milijonov delovnih dni. Velik odsotek ljudi zbolji zaradi pokvarjene hrane.

Podatki svetovne zdravstvene organizacije kažejo, da umre v svetu vsako leto deset milijonov ljudi zaradi zastrupitve vode, samo pri nas pa je bilo v zadnjih desetih letih sto epidemij zaradi okužene vode in več kot petnajst tisoč obolelih. V Titalovcih Cveta Dabić v Titovem Užicu je 93 odstotkov zaposlenih žena (starih od 26 do 45 let) dobilo poškodbe sluha pri svojem poklicnem delu. Poklicna obolenja so najpogostejši vzrok invalidnosti v ladjedelnicah 3. maj na Reki. Vse več je nespečnosti, znanilcev obolele duševnosti. Pešec ima vedno manj prostora za gibanje, jemljejo mu ga parkirišča za avtomobile. Sodobni urbanizem je

vzel človeku dvorišča, bližnje in poceni izletniške točke. Predvidevajo, da bo ob koncu stoletja živelo v naših mestih več kot 50 odstotkov prebivalstva, vemo pa, da hkrati s stanovanjskimi hišami ne gradijo drugih ustreznih objektov.

NEUPOŠTEVANI PREDPISI

Znanstveniki so govorili o dramah v naravi. V nekaterih industrijskih središčih doseže zadržanost deset tisoč delavcev na kubični centimeter. Zastrupljenost zraka velikokrat preseže dovoljeno mero. Skoraj v vseh gospodarskih panogah presega hrup dovoljeno mejo 90 decibelov. V srednjem delu Kosovske Mitrovice je v zraku 138-krat več svinca kot pa je biološko in z zakonom dopustna koncentracija. Meritve v letu 1978 so pokazale, da je v Loznici v zraku več kot 2800-krat večja koncentracija škodljivih snovi, kot pa je dovoljeno. Na vse to se človek ne more privaditi, saj si ni pridobil obrambnih mehanizmov.

ČLOVEKOV DOLG NARAVI

Narava sprejema udarce in jih vrača. Raziskave kažejo, da so vzroki za degradacijo narave predvsem subjektivni izvori. Ni dovolj tehnološke discipline v industriji, gospodarstvu, prometu. S tem so povezane tudi napake urbanističnih načrtovanj. V zadnjih letih se je naša družba zavedla, da je treba dolgoročno skrbeti za varstvo življenjskega in delovnega okolja. Toda, podatki nas še vedno ne prepričajo, da je že vse primerno pripravljeno za načrtno akcijo. Nemočni smo pred velikimi kompleksi, kot so varstvo našega morja, rek, gozdov, industrijskih središč in velikih mest, ki zahtevajo napor vse družbe.

Varstvo človekovega okolja je neločljivo povezano z materialnim in družbenim napredkom. V ustavi in sklepih 11. kongresa ZKJ je zapisano, da ti cilji zavestno vse samoupravno organizirane sile, od krajevnih skupnosti in občine do federacije, tako kot zahtevajo načrti ekoloških študij sodelovanje strokovnjakov. V celoten sistem zdravstvenega varstva mora biti zajeto tudi načrtno reševanje ekoloških problemov, turizem pa naj razvija tiste oblike, ki omogočajo kar najhitrejšo in povečanje človekove imunološke in delovne zmogljivosti. Ta načela že upoštevajo v svojih programih družbenopolitične organizacije in organizacije združenega dela in jih tudi uresničujejo. Združeno delo pa bo zmagalo v boju za zdravo okolje le tedaj, če bo stroške za varstvo obravnavalo kot stroške razvoja, se pravi, kot dolgoročno naložbo.

MOMILO PARAUŠIĆ

Sprejet osnutek skupne vzgojnoizobraževalne osnove

28. seja Strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SRS, ki je bila 28. 6. 1979, je bila v glavnem posvečena obravnavi osnutka skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju. Poleg tega so člani obravnavali še dve informaciji; o pripravi in izpopolnjevanju učiteljev za uvajanje usmerjenega izobraževanja ter o pripravi učbenikov, priročnikov in drugih didaktičnih kompletov za uvajanje usmerjenega izobraževanja.

Uvodno obrazložitev k osnutku skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju je podala dr. Renata Mejak, ki je člane seznanila z zasnovanostjo, metodologijo, izdelavo, javno razpravo osnutka skupne vzgojnoizobraževalne osnove, ter nakazala nekatere smernice za nadaljnje delo pri izvedbi tako odgovorne in pomembne družbene naloge.

Člani so ugotavljali, da pomenijo osnutki učnih načrtov za uvajanje usmerjenega izobraževanja napredek tako v vsebinskem kot didaktičnem pomenu. Dali so priznanje sestavljalcem, da se jim je posrečilo izdelati osnutke v tako kratkem času. V razpravi so namenili največ pozornosti diferenciaciji in individualizaciji pouka. Menili so, da je treba tistim učencem, ki več zmorejo, več dati. Poudarili so, da šola, ki tega ne upošteva, ni sodobna. Takih učencev, ki zmorejo več, je približno 30%.

Vabilo in izziv

Pod geslom Vse za otroka je mednarodni sejem v mednarodnem letu otroka — ZN 1979 letošnjega 29. avgusta — že tretjič zapovrstič odprl svoja vrata obiskovalcem v dvorani Golovec v Celju. Manifestacijo posebne družbene skrbi za otroka, ki je družbenega in hkrati človeškega pomena, je odprl predsednik Gospodarske zbornice Jugoslavije Ilija Vakić, udeležili pa so se je najvišji predstavniki družbenega in političnega življenja naše republike in predstavniki republiških pokrajinskih skupnosti otroškega varstva.

Pokroviteljstvo nad sejamsko prireditvijo, ki bo trajala do 5. septembra, je prevzela Gospodarska zbornica Jugoslavije.

Ob slovesnem odprtju sejma je spregovorila predsednica jugoslovanskega odbora za mednarodno leto otroka Zora Tomić, ki je med drugim dejala: »Sejem je vabilo in izziv vsem proizvajalcem, da najbolj misli na otroka, se zavedati svoje odgovornosti in mu ponudijo najboljše, kar premorejo, da bi postal srečen človek.«

Na sejamski prireditvi, ki so ji odmerili 2500 kv. metrov površine — četrtno so zavzeli tuji razstavljalci — je za obiskovalce gotovo najbolj privlačen razstavljeni del dvorane. Za zabavo otrok je poskrbel Luna park pred dvorano, za male sladkosnedneže je v razstavnih prostorih pripravljen Sladoledni dom, na voljo pa so jim tudi poskusni izdelki Medexa iz Ljubljane, Leda in Plive iz Zagreba in drugi. Na sejmu sodeluje 73 razstavljalcev, od tega 68 jugoslovanskih (povečini iz Slovenije) in 5 tujih.

Povedati je treba, da so razstavljeni izdelki za otroke vsako leto bolj pestri in kakovostni, kljub temu pa sejamska prireditve še ne dosega zelene ravni. Pred obiskovalci se vrstijo okušen in pregledno razstavljeni izdelki otroške konfekcije, pletenine, trikotaje, izdelki za zdravstveno vzgojo otrok, slikanice, otroške igrače, pohištvo, živila in še kaj. Napredovalo je otroško pohištvo, pogrešali pa smo večjo izbiro knjig, več obutve in ne zadnje več izvornih vzgojnih igrač za otroke. Čudno je, da naša proizvodnja doslej še ni sprejela številnih izvornih zamisli naših slovenskih vzgojiteljic, ki so jih predstavile na lanskem mednarodnem sejmu učil in šolske opreme!

Ob mednarodnem sejmu Vse za otroka v Celju potekajo tudi številne prireditve, pogovori, strokovni seminarji in srečanja razstavljalcev. In še dobrodošla novost: ustanovili so skupščino otroške žirije, ki bo v prihodnje ocenjevala izdelke in podeljevala priznanja izdelovalcem. Zamisel je prav gotovo treba pohvaliti, saj bo tako otrok lahko

Škoda bi bila, če bi jih ovirali njihovem intelektualnem razvoju.

Precej razprave so namenili tudi kadrovskim problemom. Ugotavljali so, da imamo naših šolah preveč specializiranih učiteljev, da bi bilo bolje, če bi učitelj usposobljen za predmetov, saj bi bil tako »učiteljsko rabnejši«. Še posebej so opozorili pouk osnovne tehnike in proizvodnje, saj imamo za poučevanje tega pomembnega predmeta preveč raznoterih profilov. Menili so, da bi bilo morda dobro, bi izobraževali te kadre tudi v ustreznih visokih šolah, tako jih izobražujejo v drugih republikah.

Ker je treba vsako uvajanje novosti spremljati in proučevati, so menili, da je treba izdelati metodologijo spremljanja forme ter napake sproti odpravljati.

Ko so razpravljali o številu predmetniku, so bili enotni mnenja, da ne bi smeli učencev preveč obremenjevati.

Z zadovoljstvom so ugotovili, da je Zavod SRS za šolstvo pripravil načrt za pripravo usposabljanje učiteljev uvedbo usmerjenega izobraževanja. Opozarjali so, da bi morala biti ta naloga dobro načrtovana, učitelji pa naj bi dobili pomembnejše informacije že začetku šolskega leta 1979.

DRAGO NOVAK

enakovredno sodeloval in poudaril svoje mnenje o izdelkih, ki so namenjeni.

Ob sejmu so pripravili tekmovanje otrok v kolesarstvu pod geslom Vsi na kolo za zdravje.

Sejamsko prireditve so obogatila dva posveta: Otroški porabnik, ki ga je pripravila uredništvo prvega časopisa organiziranih porabnikov Jugoslavije Potrošački informator, in koncu sejma, 5. septembra, strokovno posvetovanje o upravnih pedagoških besedil (z diapozitivi) pri sodelovanju vzgojnoizobraževalne organizacije s starši, ki ga pripravila Zveza prijateljev mladine Slovenije in Društvo delavska univerza Univerza v Ljubljani.

Zvedeli smo, da so se v sedmih dneh sestali predstavniki skupnosti otroškega varstva republik in pokrajin in se v sodelovanju s predsednikom zvezne gospodarske zbornice Ilijom Vakićem dogovorili, da bodo v prihodnjem postopku za oblikovanje vzgojnoizobraževalnega dogovora in samostojnih sporazumov, ki naj bi določili možnost sodelovanja učiteljev in oblikovanja učnih sredstev proizvodnje za otroško izobraževanje.

Zahtevana sejamska prireditve, ki postaja tradicionalna mednarodna, je brez dvoma članom prispevek k razvoju družbene skrbi za otroke hkrati priznanje izdelovalcem in potrdilo sodelovanja mednarodnih in tujih razstavljalcev nazadnje — izredno priznanje za boljše kakovost izdelkov za otroke.

TEA DOMNIKO

Skrbne priprave na preobrazbo vzgoje in izobraževanja

Referat predsednice Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Majde Poljanšek na seminarju za novinarje jugoslovanskih prosvetnih glasil, ki je bil letošnjega junija na Bledu

Na temelju kongresnih dokumentov in sprejetih družbenih stališč se tudi v Sloveniji lotevamo celostne preobrazbe vzgoje in izobraževanja. To ni le spreminjanje posameznih sestavin vzgojnoizobraževalnega sistema — tako kot je bilo pri klasičnih šolskih reformah, temveč uvajanje novih družbenoekonomskih odnosov po poti svobodne menjave dela, ki je pogoj za podružbljanje vzgoje in izobraževanja in vključevanje tega področja v združeno delo. Tako bosta postala vzgoja in izobraževanje lahko pravi dejavnik ekonomskega razvoja osebnega in družbenega napredka in dejavnik osvoboditve delovnega človeka in dela. Temu smotru se podreajo v naši republiki tudi zakonski predpisi.

V javni razpravi so trije osnutki zakonov s področja vzgoje in izobraževanja, in sicer: zakon o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, zakon o osnovni šoli in zakon o usmerjenem izobraževanju. V razpravi je tudi osnutek zakona o interesnih skupnostih za izobraževanje, ki opredeljuje udeležence v svobodni menjavi dela, vlogo načrtovanja, pogoje in način za tisti del svobodne menjave dela, ki se uresničuje v skupnostih za izobraževanje in po njih. Določa tudi načela za organiziranje izobraževalnih skupnosti in njihove medsebojne odnose.

V Sloveniji do zdaj še nismo uvedli skupnih vzgojnoizobraževalnih osnov v srednje šole, predvideno pa je, da bomo to storili v šolskem letu 1980-81 na temelju izdelanih rešitev in potem ko bo sprejet ustrezen zakon. Do zdaj smo v praksi storili že marsikaj, da bi dosegli nekatere izmed glavnih smotrov preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

Kaj smo dosegli s posameznimi ukrepi in z družbenopolitično akcijo?

Začeli smo uvajati nove družbenoekonomske odnose, ki bodo zagotovili delavcem in delovnim ljudem, da bodo lahko uveljavljali svoje pravice in odgovornost za svoj razvoj, šolanje svojih otrok in prihodnjih kadrov. Spomnimo se na procese neposrednega povezovanja vrtec in osnovnih šol z delovnimi in družbenimi organizacijami in društvi, kjer se na temelju dogovorjenih nalog uvaja tudi neposredna menjava dela. Proces podružbljanja se še posebno pogloblja pri uvajanju celodnevne osnovne šole in podaljšane bivanja ter raznih oblikah vzgojnega dela s predšolskimi otroki. V usmerjenem izobraževanju je spodbudil povezovanje visokega šolstva z uporabniki zlasti zakon o visokem šolstvu, ki je bil sprejet leta 1975. Za ponazoritev povejmo, da je v svetih visokošolskih organizacij pri obeh univerzah več kot 600 delegatov — uporabnikov. Hkrati pripravljamo zakon o izobraževalnih skupnostih, poteka tudi akcija za ustanovitev posebnih izobraževalnih skupnosti, ki zajemajo celotno gospodarstvo (vseh je 16), za družbene dejavnosti pa bodo ustanovljene štiri skupnosti.

Pri vseh posebnih izobraževalnih skupnostih oziroma njihovih iniciativnih odborih za ustanovitev delajo komisije, v

katerih so strokovnjaki iz organizacij združenega dela, gospodarske zbornice, raziskovalci in pedagogi, ki pripravljajo nove vzgojnoizobraževalne načrte za posamezne usmeritve v usmerjenem izobraževanju. V vseh komisijah dela 300 ljudi, strokovno metodološko in administrativno delo pa opravlja Zavod SRS za šolstvo.

Prizadevamo si, da bi bila vzgoja in izobraževanje čim boljša, to je že pripomoglo, da v naših osnovnih šolah skorajda ni več osipa. V osmih letih konča uspešno osnovno šolo 90 odstotkov vseh vpisanih učencev. Izobraževanje postaja bolj učinkovito tudi v srednjih in visokih šolah. Ko smo spremljali delo svetov visokošolskih organizacij, smo ugotovili, da se zlasti zaradi uvajanja novih študijskih programov, načina študija (leto za leto), večje povezanosti študija in dela (vse več diplomskih nalog obravnava probleme dela v delovnih organizacijah) osip na prehodu iz 1. v 2. letnik zmanjšuje (1974-75 — 42,3%, 1977-78 — 37,5%). V tem času se je povečalo število diplomantov ob enakem vpisu (od 4501 na 5478). Povečalo se je tudi število učencev in študentov, ki se izobražujejo ob delu: v srednjem šolstvu je takih 20%, v visokem pa 34% vseh študentov. Študij ob delu se razvija hitreje zlasti zato, ker odpirajo redne šole dislocirane oddelke in tako približajo šolo delavcem v združenem delu.

Reformirali smo načrte in organizacijo pedagoškega šolstva. Že v šolskem letu 1975-76 so bile uvedene skupne vzgojnoizobraževalne osnove v prvem letu pedagoških šol. V tem šolskem letu se bodo prihodnji pedagoški delavci že peto leto šolali po novih študijskih načrtih; vpisali so se v prvi letnik pedagoške akademije.

Z družbenopolitičnimi akcijami smo v zadnjih letih v Sloveniji precej izboljšali možnosti za šolanje. V zdajšnjem načrtovalnem obdobju smo zgradili 23 novih domov za učence in študente. Tako ima že zdaj 20% vseh učencev in študentov zagotovljen prostor v domovih.

S tem ko smo sprejeli družbeni dogovor o študentski politiki in samoupravne sporazume, ki so jih sprejeli delavci vseh organizacij združenega dela, smo 42% vseh učencev in študentov zagotovili štipendije. Od teh je 73% študentskih pogodb takih, da povezujejo študente in učence z določenimi organizacijami združenega dela. Štipendijska politika postaja torej že del kadrovske politike združenega dela.

Ko govorimo o možnostih za šolanje, naj opozorimo tudi na dosedanje organizirano prizadevanje delovnih ljudi in občanov za izenačevanje možnosti za razvoj predšolskih otrok. S tem ko smo zgradili otroške vrte, smo 30% predšolskih otrok zagotovili organizirano predšolsko vzgojo. Glede na visok odstotek zaposlenih žena to še vedno ni dovolj, zato bo gradnja vrtec še nadalje velik problem. Organizirana predšolska vzgoja poteka po posebnem načrtu tudi za tiste otroke, ki ne obiskujejo vrtec in male šole. Načrt zajema 80 ur organiziranega vzgojnega dela. Osnovna šola je v zadnjih nekaj

letih prevzela veliko obveznosti, ki jih je imela prej družina: skoraj vsi otroci dobivajo v šoli malico, 22,4% učencev pa tudi kosilo. Občani so s samopriskevki omogočili gradnjo novih šol, tako da smo v osnovni šoli lahko zmanjšali koeficient pouka v izmenah na 1,3. Pestra interesna dejavnost, ki jo vodi poleg učiteljev tudi vedno več mentorjev iz društev v krajevnih skupnostih in iz organizacij združenega dela, je že obogatila šolski program. Tako sta se lahko začela hitreje razvijati celodnevna osnovna šola in podaljšano bivanje, v katerih je že 18,4% vseh osnovnošolcev.

USMERJANJE PO NOVMEM

V zadnjih treh letih smo začeli bolj načrtno in pospešeno usmerjati vpis učencev in študentov v srednje, višje in visoke šole. Pri tem je najpomembnejše, da se nam je posrežilo spremeniti dosedanje oblike usmerjanja, ki so se omejevale le na informiranje učencev o poklicih, možnostih izobraževanja in zaposlovanja ter so bile namenjene samo učencem osmih razredov osnovnih šol. Z akcijo poklicnega usmerjanja razvijamo to dejavnost takole:

— poglobljamo in širimo poklicno usmerjanje na vse, ki se vpisujejo v srednje, višje in visoke šole; tovrstnega usmerjanja so deležni mladina, zaposleni delavci, otroci naših delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini, in otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju;

— usklajujemo zmogljivosti šol, potrebe združenega dela in družbeni razvoj (posebne izobraževalne skupnosti, občinske in republiške);

— zagotovili smo, da se skupaj objavijo razpisi za vpis v vse vrste šol, razpisi kadrovskih štipendij, prostih mest v domovih in razpisi za šolanje ob delu in iz dela. Po prvih prijavih učencev in študentov so komisije v šolah in še posebno koordinacijski odbor za usmerjanje vpisa pri občinskih skupnostih izobraževanja lahko preusmerjali in predlagali spremembe pri končnem opredeljevanju vpisnih zmogljivosti.

Dosežki bolje organizirane in usklajene akcije kažejo, da smo ne le zaustavili naraščanje vpisa v neproizvodne smeri, temveč da smo v zadnjih treh letih za približno 2% letno povečali vpis v proizvodno tehnične smeri v srednjem šolstvu. V pis v gimnazije se zmanjšuje; letos je v prvi letnik vpisanih le 1,3% vseh srednješolcev.

Vsi ti ukrepi in dejavnosti so prav gotovo pomembni za preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema. Uspehi dokazujejo, da smo jih dosegli zato, ker so bile vse akcije širše zasnovane in niso bile vezane samo na šolo in prosvetne delavce. Ob tem so tudi delavci v združenem delu spoznavali, da ne gre več za klasično reformo, temveč za celosten proces družbene preobrazbe.

BOLJ ORGANIZIRANO IN PREMIŠLJENO

V dosedanjem prizadevanju smo naleteli tudi na veliko težav, ki jih moramo reševati bolj organizirano skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami in samoupravnimi subjekti v organizacijah združenega dela.

Organizacije združenega dela morajo mnogo bolj organizirati načrtovati dolgoročne kadrovske potrebe. Ta naloga je tem bolj utemeljena, ker smo pred novim srednjeročnim načrtom za obdobje 1980-85. Posebno

pomembno je, da v delovnih organizacijah predvidijo, koliko kadrov bodo potrebovali glede na ugotovljene sprotne in razvojne potrebe, ki izvirajo iz nadaljnega družbenoekonomskega razvoja, razvoja znanosti, tehnologije in organizacije dela, samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in kulturnega razvoja. Samo glede na to je mogoče zasnovati obseg in vsebino vzgojnoizobraževalnih načrtov, graditi mrežo šol, se uspešno upirati lokalizmom in ustvarjati jasno politiko poklicnega usmerjanja.

V javni razpravi o skupni vzgojnoizobraževalni osnovi slišimo včasih tudi mnenje, češ da delavci ne potrebujejo take splošne izobrazbe. Poleg teh tehnokratskih razmišljanj posameznikov, ki se sklicujejo na združeno delo in pozabljajo, da delavec ni dodatek stroja, temveč samoupravljalca, ki bo moral biti jutri sposoben, da se bo zaradi nove tehnologije spet vrnil v šolo, pa je slišati tudi drugačne glasove. Podobno kot tehnokratski se tudi ti sklicujejo na združeno delo. Tožijo za dosedanjo edino splošno izobraževalno šolo — gimnazijo, ki je pripravljala le za nadaljnje izobraževanje, ni pa usposabljala za delo. Opozarjajo na to, da bo splošno izobraževanje zoženo, hkrati pa pozabljajo, da je takega splošnega izobraževanja v Sloveniji deležni samo 14% rodu, vpisanega v srednje šole, medtem ko bodo vsi mladi ljudje na začetku usmerjenega izobraževanja dobili več splošnega izobraževanja.

V takih razmerah gradimo novo šolstvo. Opozorimo naj še na skupne značilnosti in temeljne smeri akcije za spremembo sistema, na katerih so zasnovani vsi zakoni od predšolske vzgoje do visokega šolstva.

Kako smo dosegli večji družbeni vpliv na vsebino vzgoje in izobraževanja?

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS postaja republiški organ. Na predlog republiške konference SZDL imenuje njegove člane Skupščina SRS skupaj z Izobraževalno skupnostjo Slovenije. Ta sprejme vsebinsko usmeritev predšolske vzgoje, učni načrt za osnovne šole, skupno vzgojnoizobraževalno osnovo in načela za pripravo vzgojnoizobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju. Pri vseh posebnih skupnostih za izobraževanje bodo imenovani strokovni sveti, ki bodo po opredelitvah, sprejetih na skupščini posebne izobraževalne skupnosti, pripravili vzgojnoizobraževalne načrte za pridobivanje strokovnega izobraževanja ali poklica.

Tako je pri pripravah vzgojnoizobraževalnih programov v usmerjenem izobraževanju mogoče zagotoviti deklarirano družbeno zahtevo o tem, da se zagotovi večji vpliv delavcem v združenem delu na vsebino izobraževanja. Na temelju sprejetih načrtov za predšolsko vzgojo in načrtov za osnovno šolo bodo vrteci in šole glede na posebnosti svojega okolja izdelali nadrobnejše načrte dela.

V svobodni menjavi dela med izvajalci in uporabniki storitev je v samoupravnih interesnih skupnostih temelj za menjavo dela vzgojnoizobraževalni program, ki se ocenjuje po stvartih, potrebnih za njegovo uresničitev.

Samoupravni sporazumi o temeljih plana, ki jih bomo sprejemali za naslednje srednjeročno obdobje v organizacijah združenega dela, bodo morali vsebovati vse materialne obveznosti, ki so potrebne za uresničitev načrta; zato je treba zagoto-

viti, da jih bodo občinske in posebne izobraževalne skupnosti uskladile v Izobraževalni skupnosti Slovenije.

Osnutek zakona o izobraževalnih skupnostih je ohranil dosedanje načelo organiziranosti samoupravne skupnosti, in sicer: — teritorialno načelo za občinsko skupnost izobraževanja, ki je neposredno odgovorna za razvoj osnovnega šolstva, hkrati pa usklajuje tudi potrebe za razvoj usmerjenega izobraževanja, sodeluje pri usmerjanju učencev in zaposlenih v usmerjeno izobraževanje — funkcionalno načelo organiziranja v posebnih izobraževalnih skupnostih, ki povezujejo uporabnike in izvajalce ob vzgojnoizobraževalnih načrtih določene smeri (srednje, višje in visoke šole) v republiki. Delavci iz organizacij združenega dela predstavijo v teh načrtih celotne kadrovske potrebe — tiste, ki jih uresničujejo izvajalci v tej skupnosti, pa tudi tiste, ki jih uresničujejo po svoji skupnosti v drugih posebnih izobraževalnih skupnostih. Razmišljajo tudi o tem, da bi morali vsi uporabniki v posebnih izobraževalnih skupnostih zagotoviti kot najnižja stopnja — tisto višino sredstev, ki je potrebna za enostavno reprodukcijo kadrov, naprej pa bi morali združevati sredstva po načrtu novih kadrovskih potreb.

Usmerjanje in izobraževanje sta sestavni del obveznosti vzgojnoizobraževalnih organizacij; te morajo pomagati, da se že pri otroku razvijeta ustvarjalnost in odnos do dela. To je treba doseči z raznimi oblikami dodatnega pouka, individualizacijo, interesnim vključevanjem v svobodne dejavnosti, v delovne akcije v šoli in zunaj nje in pri učnih predmetih. Smoter usmerjanja je, da se učenec odloči za ustrezno smer srednje šole ali za delo. Te naloge pa nimajo samo vzgojnoizobraževalne organizacije, temveč tudi organizacije združenega dela, kjer je ta naloga sestavina kadrovske politike. OZD morajo s štipendijsko politiko omogočiti šolanje in zaposlovanje mladine, usklajevati posamezne želje zaposlenih delavcev po nadaljnjem izobraževanju s potrebami svoje organizacije in zagotoviti možnosti za šolanje ob delu in iz dela.

Osnovna šola bo še naprej obvezna osemletna šola. Zasnovana je na dosežkih celodnevne osnovne šole, ki smo jo začeli razvijati tako, da je postala sredstvo podružbljanja, ne pa cilj, ki ga je mogoče uresničiti v zaprti osnovni šoli. Osnovna šola je v mnogih krajih še vedno edina kulturna in telesnokulturna ustanova; to pomeni, da mora prevzeti tudi večjo odgovornost za razvoj okolja, tako kot morajo delovni ljudje in občani, ki žive in delajo v šolskem okolju, dajati smisel njenim vzgojnim prizadevanjem.

Zakon bi moral usmeriti vsako osnovno šolo, da bi v sodelovanju z uporabniki in starši bogatila svoje delo z različnimi oblikami interesnih dejavnosti, z neobveznimi programi in z različnimi akcijami v družbenem okolju. Vsaka osnovna šola mora zagotoviti uresničitev obveznega učnega načrta, ki vsebuje poleg pouka po predmetih tudi dodatni in dopolnilni pouk in svobodne dejavnosti, svedeva v določeni obsegu. Uresničitev tega načrta se zagotovi s solidar-

nostjo in pomeni uresničitev ustavne pravice občanov do osnovnega izobraževanja.

Zelo pomembno je poklicno usmerjanje. Novost je tudi zgodnejši vpis v osnovno šolo, ki omogoča otroku, da začne hoditi v šolo že s šestimi leti, obvezen vpis pa je predviden za otroka, ki je star 6,5 let.

Zakon o usmerjenem izobraževanju obravnava vse izobraževanje po obvezni osnovni šoli. To pomeni, da bi moralo usmerjeno izobraževanje v celoti pokrivati vzgojo in izobraževanje za delo, samoupravljanje in vsestranski razvoj osebnosti. S tem ukinjamo:

— ločenost izobraževanje mladine in odraslih

— dvojnost med štiriletnim srednjim šolstvom in šolami učencev v gospodarstvu ter ločenost univerze od srednjih šol

— ločenost učenja in dela

— nepriznavanje znanja in dosedanje povečevanje formalnih diplom.

Tako nastaja sistem nenehne izobraževanja; to pomeni, da povežemo pridobivanje strokovne izobrazbe, usposabljanje z delom in nenehno izpopolnjevanje delavcev v celoto.

Učenci se potem, ko si pridobijo strokovno izobrazbo, praviloma zaposlijo, potem pa se šolajo ob delu ali iz dela.

Ločevanje izobraževanja mladine in odraslih bomo opravili z izenačevanjem oblik šolanja in večjim uveljavljanjem znanja. Posamezniku bomo omogočili, da bo lahko pokazal znanje, ki si ga je pridobil s samoizobraževanjem in dobil overjeno spričevalo.

Dvojnost med štiriletnim srednjim šolstvom in šolami učencev v gospodarstvu naj bi ukinili z novimi vzgojnoizobraževalnimi načrti, ki imajo v začetku vzgojnoizobraževalno osnovo. S približno 75% enotnega gradiva v 1. in 2. letu daje ta osnova višjo splošno izobraževalno raven vsem, ki se izobražujejo. 25% ur je namenjeno določeni usmeritvi, kar pomeni, da učenec v proizvodnji ali delovni praksi spoznava ustrezno delo. Politehnična zasnovanost načrta se kaže tudi pri povezovanju teorije in prakse pri organiziranju naravoslovnih dni, kulturne nedelje, športnih in obrambnih dni ter 14-dnevne obvezne prakse v ustreznih delovnih organizacijah.

To pomeni, da se bo naš učenec že po končanem osemletnem šolanju odločil za eno izmed smeri s področja dela, npr.: tekstil, gozdarstvo, šolstvo, zdravstvo... S 25% ur imajo v prvih dveh letih usmerjevalno vlogo tudi skupni strokovni in obvezni izbirni predmeti.

Zakon predvideva, da bodo najspodobnejši učenci tudi hitreje obvladali program. Tako jih bomo lahko usposobili za začetek dela, za poklice, in jim odprli možnost za nadaljnje šolanje.

Čeprav zaradi razvitosti srednjih šol in šol za učence v gospodarstvu gimnazije v Sloveniji ne pomenijo tolikšnega problema, bomo z njihovo preobrazbo, ki jo nakazuje zakon, odprli možnosti za usposabljanje za posamezna opravila na področju knjižničarstva, prava, umetnosti itd., to pomeni, da si bo lahko posameznik izbral ustrezno delo ali pa se bo nadalje izobraževal.

Ko se odločajo mladi

V osnovnih šolah petih občin mariborske regije daje usmerjanje v poklice sicer dobre dosežke, vendar bomo morali še lep čas govoriti o poklicih, za katere je premalo ali pa preveč zanimanja.

Strokovne službe pri Medobčinski skupnosti za zaposlovanje Maribor so izdelale obsežno analizo, ki naj bi podrobneje osvetlila, kako se vključujejo učenci v poklice in srednje šole pa tudi to, kako je priliv kadrov iz teh šol usklajen s potrebami združenega dela.

Več zanimanja za poklicne šole

Število učencev, ki so se nameravali vpisati v poklicne šole, je naraščalo od šolskega leta 1975-76 do 1977-78. V preteklem letu je bila ta rast nekoliko počasnejša, vzrok za to pa je manjše število učencev, ki so nameravali nadaljevati šolanje v srednjih šolah. V tem šolskem letu se je močno povečalo število učencev, ki se še niso odločili za poklic, to je prav gotovo posledica še nekoliko nejasne prihodnosti prehoda na usmerjeno izobraževanje.

Preveč in premalo...

V tem šolskem letu se je izrazito povečalo zanimanje za administrativne poklice, to je logična posledica prav tako velikega povpraševanja po teh kadrih v zadnjih letih. Administrativno šolo bo letos obiskovalo 130 učenec, to je za 55 odstotkov več kot lani. Tudi za poklice elektro stroke se zanima vedno več mladine, zlasti za poklice električar, elektroinstalater in RTV mehanik. Zanimivo je, da se je po dveh letih zatišju povečalo število mladih, ki želijo v šolo za prodajalce, vendar je učencev še vedno za 40 odstotkov manj, kot pa jih je bilo v teh šolah lani. Omeniti je treba, čeprav le zmerno, pa še vedno nerazumljivo naraščanje zanimanja za poklica frizer in kozmetik, posebno zato, ker se učenci, ki so končali to šolanje, zelo težko zaposlijo.

Razmisлити moramo, zakaj se mladi tako malo vpisujejo v šole, ki usposabljaajo za delo v gradbeni stroki in za kovinarske poklice. Ker smo v zadnjih letih potrebovali precej več teh kadrov, kot pa smo jih dobili, bi torej morali nekaj storiti.

Analiza tudi kaže, da se v mariborski regiji zmanjšuje število tistih, ki bi radi delali v lesarstvu, gostinstvu in predelavi hrane.

V preteklem šolskem letu se je zmanjšalo zanimanje za izobraževanje v štiriletnih srednjih šolah za približno 14 odstotkov, zato lahko pričakujemo, da bo tudi v tem šolskem letu pritisk na te srednje šole še nekoliko manjši, kot je bil lani. Edina šola, za katero se je zanimanje v tem letu precej povečalo, je vojaška gimnazija. Na drugi strani pa je vedno manj zanimanja za poklice vzgojiteljica ter tekstilni in kemijski tehnik, to je posledica nenehnih težav pri zaposlovanju v zadnjih letih in pomeni korak bliže k resničnim potrebam po teh kadrih. Prav zato je s stališča kadrovskega potreb razumljivo, da se manj mladih odloča za poklice elektrotehnik, lesarski in gozdarski tehnik. Zaskrbljuje pa majhno zanimanje za poklic strojni tehnik, za katerega se je že doslej odločalo premalo učencev.

Kaj potrebuje združeno delo in kaj dobiva

Med poklici širokega profila je treba omeniti predvsem hudo pomanjkanje učencev za poklic kovinarske in gradbene stroke, ki imata zelo pomemben delež v gospodarstvu podravske regije. V zadnjih treh letih smo krili s prilivom učencev iz regije komaj slabo polovico potreb po kovinarjih. Če bi jim želeli zadostiti, bi morali vključevati v poklicne kovinarske šole 600 do 700 učencev več, kot smo jih vključevali v zadnjih letih.

Deficitarni so tako rekoč vsi kovinarski poklici razen avtomobilskih, avtokleparjev in tehniških strojnih risarjev. Še bolj porazni so podatki o delavcih gradbene stroke, kjer so pokrili s prilivom učencev iz regije komaj slabo četrtino potreb, v letu 1978 pa celo samo 9 odstotkov. Izrazito deficitarni so tudi administrativni poklici, kljub temu da se precej delavcev izobražuje ob delu.

V zadnjih dveh letih je končalo izobraževanje kar petkrat več frizerk, kot bi jih potrebovali. Zaposlujejo se, kako se pač znajdejo, najpogosteje pa v elektroindustriji. Podobno je s poklicema šivilje in krojača, kajti tekstilna industrija ne more ustrezno zaposliti večjega števila klasičnih šivilj in krojačev.

Veliko preveč je npr. vzgojiteljic. V zadnjih dveh letih jih je prišlo iz šol štirikrat več, kot pa smo jih potrebovali. Med tistimi, ki so se odločile za poklic vzgojiteljice, se je v teh dveh letih le vsaki četrti posrečilo zagotoviti delo v tem poklicu na območju mariborske regije. Kar 29 vzgojiteljic je moralo najti delo v drugih, precej oddaljenih občinah, zlasti v Velenju, Ljubljani, Celju in Kranju. V tem letu pa je zaposlovanje vzgojiteljic še enkrat težje, ker sta istočasno zapustila šolo kar dva rodova.

Kaj storiti?

Omejiti bo treba učence iz regije, ki se bodo želeli izobraževati za vzgojiteljice, frizerje in tekstilne tehnike. Tudi za vse druge poklice ne kaže povečevati vpisa v ustrezne šole. Pri nekaterih izmed teh poklicev je priliv iz šol usklajen s potrebami zato, ker odhajajo starejši delavci iz teh poklicev, pa tudi zato, ker večina diplomantov nadaljuje izobraževanje na višji in visoki stopnji.

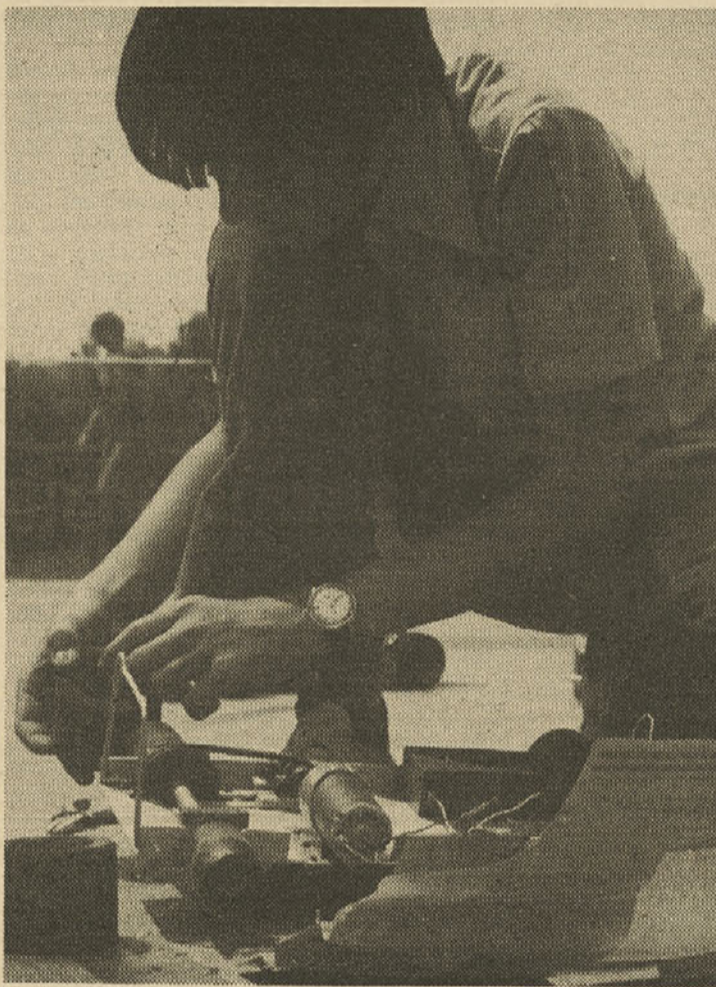
Vsekakor pa se bo treba dogovoriti, kako bomo ravnali v prihodnje. To pomeni, da bo treba odpraviti neusklajenost na relaciji šolstvo — združeno delo in spremeniti nekatere zakoreninjene predstave o vrednotenju dela; sistem izobraževanja je treba še bolj približati resničnim potrebam združenega dela. Kadrovske službe v organizacijah združenega dela moramo strokovno bolj usposobiti in razbiti ustaljene predstave o moških in ženskih poklicih.

Novi zakoni s področja vzgoje in izobraževanja bodo sicer prispevali svoj delež k reševanju in odpravljanju neskladij med izobraževanjem in zaposlovanjem, veliko pa bi pomagal boljše delovno sožitje organizacij združenega dela, vzgojnoizobraževalnih organizacij in skupnosti za zaposlovanje.

EDVARD PUKŠIČ

izobraževanje

delo

Start avtomobilskih modelov je bila ena izmed panog na III. srečanju mladih tehnikov Slovenije v Domžalah. Udeležilo se ga je več sto mladih tekmovalcev in mentorjev. (Foto: Miran Novšak)

Za usklajeno delo fakultet

Jugoslovanski zgodovinarji se že dolgo zavedajo, da je nujno v Jugoslaviji poenotiti sisteme pouka in študija zgodovine na vseh stopnjah: od osnovnih in srednjih šol do fakultet. V ta namen sta bili pri Zvezi društev zgodovinarjev Jugoslavije ustanovljeni komisiji, v katerih so strokovnjaki vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Ena od komisij obravnava učne načrte in probleme na obeh stopnjah usmerjenega izobraževanja, druga pa na ravneh višje in visoke izobrazbe. To, interkatedersko komisijo sestavljajo predstavniki desetih jugoslovanskih fakultet, kjer imajo posebne oddelke za zgodovino. Od decembra 1978 je njen sedež v Ljubljani. Komisija se je sestala letošnjega junija na pedagoškoizobraževalni konferenci na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Obravnavala je možnosti in načine medfakultetnega sodelovanja in priprave na VII. jugoslovanski simpozij o pouku zgodovine v šoli.

Udeleženci sestanka so se strinjali, da je pogoj za poenotenje študija zgodovine na jugoslovanskih fakultetah izmenjava načrtov in programov študija na fakultetah, pa tudi seznamov predavanj ter spiskov obvezne literature in skript. Ker bo novo, usmerjeno izobraževanje s svojimi zahtevnejšimi potrebami po zgodovinarjih določenih profilov

vplivalo na oblikovanje univerzitetnega študija, si bodo fakultete izmenjavale tudi nove učne načrte za usmerjeno izobraževanje.

Fakultete pa lahko sodelujejo tudi tako, da si izmenjavajo študente in profesorje. Tako se bodo mladi in obetavni študenti višjih letnikov lahko izsolali pri izbranih strokovnjakih za določena področja. Diplomanti bodo lahko zagovarjali diplomska dela pri najboljših poznavalcih raziskovanih obdobj. Koristno bo, če bodo strokovnjaki drugih jugoslovanskih fakultet sodelovali tudi v komisijah za ocenjevanje magistrskih del in doktorskih disertacij. Na drugi strani bo poenotenju in dvigu ravni študija koristila tudi izmenjava predavateljev med fakultetami. Za zdaj je mogoče uresničiti le to, da bi posamezni profesorji z druge katedre gostovali le z enim ali dvema predavanjema, zaželeno pa je, da bi se profesorji izmenjavali tudi za daljši čas. Pri povezavah med fakultetami bodo v prihodnje sodelovali tudi študentje. Udeleževali se bodo sestankov predstavnikov kateder, sisteme študija na različnih fakultetah pa bodo obravnavali na posebnih strokovnih simpozijih študentov — zgodovinarjev. Tak simpozij je bil lani v Novem Sadu, letos pa ga bodo pripravili v Zagrebu.

DARJA MIHELIČ

Dragocena učiteljeva pomoč

Študij didaktike na Pedagoški akademiji v Ljubljani poteka v obliki predavanj in seminarjev. Za seminar pripravljajo študentje seminarske naloge. Njihova naloga je, da ob uporabi literature, svojih didaktičnih izkušenj, ki so si jih pridobili kot učenci med šolanjem, in z raziskavo didaktične prakse obdelajo določen didaktični problem. Na primer: Kako bom razvijal formalno izobraževalne ali funkcionalne sposobnosti učencev pri pouku. Didaktična zasnova in uporaba učbenika pri pouku mojega predmeta. Pouk z učnimi lističi, itd.

Že pred leti, ko smo uvedli seminarsko delo, smo se zavedali, da kakovostnih, zanimivih in aktualnih seminarskih nalog ni mogoče izdelati brez povezanosti teorije s prakso in brez raziskave prakse. Šele seminar, ki je povezan s prakso dobi za avtorja seminarja pravi pomen, spodbujajo ga k dejavnosti in ustvarjalnosti. Pri povezovanju s prakso pa smo naleteli na ovire: ljubljanska pedagoška akademija nima zunanjih sodelavcev — učiteljev mentorjev, s katerimi naj bi študentje sodelovali. Ker se kljub prizadevanjem pedagoški akademiji ni posrečilo, da bi formalno pravno organizirala sodelovanje z osnovnimi šolami so se študentje odločili, da se bodo sami povezali z učitelji v praksi in jih prosili za pomoč. Prizadevanja niso bila zaman. Učitelji so svoje prihodnje kolege prijazno sprejeli, jim pomagali in omogočili raziskavo prakse.

Študente smo povprašali kakšna je bila ta pomoč v zimskem semestru 1978/79 in kako je vplivala na potek seminarjev. Iz odgovorov smo razbrali tole:

Od 63 študentov, ki so v zimskem semestru 1978/79 pripravili seminarsko nalogo, jih je 27 zaprosilo za pomoč učitelje mentorje. Pomoč je dobilo 26 študentov, in le en študent ni dobil pomoči. Ravnateljstvo privolitev sta potrebovala dva študenta.

Drugi so navezali neposreden stik z učitelji mentorji. 11 študentom so bili mentorji njihovi nekdanji učitelji, 14 študentom pa so bili mentorji učitelji, s katerimi doslej še niso imeli stikov. Brez posebnega prepričevanja je sprejel mentorstvo 25 učiteljev, le enega učitelja je bilo treba posebej prepričevati.

Mentorji so desetim študentom pomagali priskrbeti literaturo, petnajstim omogočili ankete in intervjue učence, in analizirati didaktično gradivo — učbenike, delovne zvezke, izdelke učencev, osem pa so jih seznanili z učiteljevimi pripravami na pouk, s kabineti in z učnimi sredstvi, ki so na voljo.

Šestnajstim so dovolili hospitirati pri rednem in dopolnilnem pouku, pri urah dejavnosti prostega časa in na ekskurzijah.

Na vprašanje, kako so študentje — kolegi sprejeli seminar, ki ga je pomagal sestaviti učitelj mentor, je 23 študentov odgovorilo, da so bili kolegi s seminarjem zelo zadovoljni. To so sklepali po tem, da so se za seminar bolj zanimali in na njem resno sodelovali. Le trije so menili, da njihov seminar ni zbudil posebne pozornosti in večjega sodelovanja.

Na vprašanje, ali so jih učitelji mentorji povabili, naj se še oglašijo, je 24 študentov odgovorilo z da, 2 študenta ša na vprašanje nista odgovorila. Študenta smo vprašali tudi tole: Ali bi želeli strnjeno učno prakso opravljati

pri mentorju, s katerim ste že sodelovali? Pritrdilno je odgovorilo devetnajst študentov, eden tega ne bi želel, šestim pa vseeno.

Večina študentov meni, da seznanjanje in študij razmer in šoli, povezovalje teorije s prakso in sodelovanje z mentorji zelo pomembni za nadaljnji študij.

PRAKSA ZA USPEŠEN ŠTUDIJA

Zanimivi so tudi prosti odgovori študentov: — Poleg hospitacije je bil zame zelo koristen pogovor z učiteljem.

— Spoznala sem, da zahteva delo v razredu razgledanega učitelja.

— Pri učni uri sem spremljala, kako je učitelj pomagal učencem pri oblikovanju pojmov. To mi je omogočilo, da sem v seminarju prikazala več zgledov, kako pomaga učitelj učencem oblikovati pojme. Zgledi so kolegi zelo zanimali.

— Spoznal sem uporabo teorije v praksi in smisel teorije.

— Navdušena sem bila, ker me je učiteljica prijazno sprejela in je bila pripravljena odgovorjati na moja vprašanja.

— Čim več sodelovanja s prakso — tem uspešnejši študij.

— Učiteljica mi je omogočila, da sem lahko pomagala učencem pri reševanju nalog. Osebnih stvari in delo z učenci me je posebej navdušilo za učiteljski poklic.

— Študent naj bi večkrat hospitiral pri pouku, pri dopolnilnem ali dodatnem. Tam bo spoznal veliko vprašanj, ki ga bodo spodbudile za študij teorije. Študiju teorije, ki ni povezan s prakso, ne vidim pravega pomena.

— Hospitacija pri dramski krožku je bila zame pravo doživetje. S kakšno voljo in veseljem so učenci sodelovali! Med sodelovanji so bili resnični tovariški odnosi.

NA ŠIROKO ODPRTA VRATA

Učiteljem v praksi ni vedno tako se šolajo njihovi prihodnji kolegi. Želijo, da bi dobili na otroci strokovno razgledane učitelje in dobre vzgojitelje. Zanim jim pri študiju tudi pomagajo. Prijazno so jih sprejeli, jim na široko odprli vrata in jih nesebično seznanjali s pisano problematiko vzgojnoizobraževalnega dela. Študentje so spoznavali številne spremembe, ki jih zdaj bolj kot kadarkoli prej zahteva hiter razvoj tehnike, tehnologije in razsamoupravni socialistični razvoj. Vse to iskanje se zrcali v ustreznih metodah in oblikah učenja, dejavnostih prostega časa in veliki skrbi za vsakega učenca humanih odnosih med vsemi, sodelujejo.

Lahko rečemo, da ni mogoče uspešno usposabljanje učiteljev, če ne sodelujemo z učitelji mentorji in če študenti ne poznajo razmer in zmere v šolah, za katere pripravljajo pedagoška akademija. Zato je treba to sodelovanje ustrezno organizirati in ga razvijati. Tudi pri izobraževanju učiteljev je treba določiti medsebojne obveznosti in pravice vseh, ki pravi tem sodelujejo. Za do sedaj opravljeno delo pa vsem učiteljem mentorjem iskrena hvala!

KAREL PODHOSTNIK

Samostojno učenje naučni misliti

Mnogi očitajo današnji šoli, da nepogosto spodbujajo pri učencih učenje, ki temelji na pomnjenju znanjih resnic, premalo pozornosti pa posveča miselno aktivnemu pridobivanju znanja. Velikokrat se zgodi, da se učenec nauči pravilno uporabljati kakšen postopek, ne da bi razumel bistvo problema, ki ga po naučenem postopku rešuje. To pomeni, da se je učil postopek mehanično, ne da bi razumel vzročnosledične odnose v njem. Takšno znanje pogosto zaveže, ker je videti pravo. Šele bolj poglobljeno razovanje pokaže, da je učenec predosegel namen (učenec je nalogo rešil), napačen pa je bil postopek učenja (četudi je učenec nalogo rešil, bistva problema ne razume; to pomeni, da je nalogo rešil le formalno). Takšno znanje pa ne more biti ne kritično ne ustvarjalno in učenje, ki temelji na takšnemu znanju, ni v skladu z vzgojnoizobraževalnimi nameni naše šole, ki usposablja učence za prihodnje proizvajalce in samoupravljalce; le-ti pa morajo dobro poznati in vplivati na družbena dogajanja.

učenju. Ko zavestno razvijamo organizacijsko in miselno samostojnost, torej ne smemo zamenjati načrtnega oblikovanja navedenih osebnostnih lastnosti, kajti šele z razvostjo tudi teh doli učenčeva samostojnost smisel in se potrdi.

Bistvo samostojnosti — miselna samostojnost

Če pri učencih razvijamo sposobnost organiziranega učenja z nekaterimi učnimi navadami in osebnostnimi lastnostmi, ne da bi jih hkrati učili tudi samostojno misliti (analizirati, sintetizirati, primerjati, posploševati, ločevati bistveno od nebitnega, sistematizirati itd.), smo jim sicer razvili sposobnost pridobivanja znanja, vendar lahko ostane to znanje na stopnji reproduktivnega znanja, ki celo zavira kritičnost in ustvarjalnost. Učenci se bodo takrat ravnali predvsem po naučenih vzorcih in jih bodo po njih brez kritičnega in ustvarjalnega prilagajanja reševali probleme. Potem se bo zgodilo, da kak vzorec ne bo ustrezal reševanju kakega problema, če ga ne bomo prilagodili okoliščinam, iz katerih problem izvira.

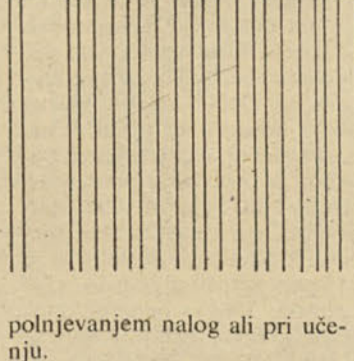
Razvijanje miselne samostojnosti je odvisno tudi od oblikovanosti nalog, ki naj jih učenci samostojno izpolnjujejo. Če je naloga tako oblikovana, da spodbuja učence zgolj k zapornjevanju določenih podatkov in je rezultat učenja predvsem v pravilni reprodukciji naučenih podatkov, potem smo minimalno aktivirali učenčovo mišljenje. Učenec je sicer moral najprej učeno snov razumeti (lahko pa pri posameznih učencih tudi ta miselni akt odpade), nato si jo s ponavljanjem zapomniti in jo potem reproducirati. Če pa je naloga tako oblikovana, da se mora učenec sam dokopati do nekaterih podatkov in ugotovitev, ki naj bi ga postopno pripeljale do cilja, potem je bil že v procesu približevanja k cilju prisiljen miselno aktivno sodelovati pri odkrivanju določenih odnosov; šele na temelju teh je lahko dosegel postavljeni cilj. Npr.: učenca lahko zadržimo, da se nauči iz učbenika vse o zvončku in trobentici ali pa mu naročimo, naj poišče zvonček in trobentico, ter oba opazuje, med seboj primerja in ugotovi, v čem sta si podobna in v čem se razlikujeta. V prvem primeru se je učenec naučil podatke iz knjige in jih kasneje le reproduciral, v drugem primeru pa je z opazovanjem, analizo, sintezo, primerjanjem in drugimi miselnimi operacijami sam odkrival glavne lastnosti obeh rastlin. Pravilnost svojega dela je lahko kasneje preveril in dopolnil še s podatki iz knjige.

Obstaja splošno prepričanje, da lahko miselno samostojnost pri učencih razvijamo samo pri nekaterih učnih predmetih, kot so matematika, gramatika, fizika, nekateri učni predmeti pa že po svoji naravi zahtevajo bolj reproduktivno učenje (npr. zgodovina). Takšno prepričanje je zmotno. Res pa je, da je teže oblikovati naloge iz teh učnih predmetov tako, da bodo sprožile pri učencih miselno aktivno učenje in da zahtevajo takšne naloge več truda pri oblikovanju in bolj poglobljeno učiteljevo pripravo, kot naloge, ki zahtevajo zgolj reproduktivno učenje.

Slabo pripravljene domače naloge

Raziskave o domačih nalogah v tujini in pri nas pokažejo, da učitelji vse prevečkrat dajejo učencem domače naloge (zlasti pri družboslovnih učnih predmetih), ki temeljijo na pretežno reproduktivnem učenju oziroma na učenju, pri katerem si je treba zapomniti že dane resnice. Če pa jim že dajo naloge, ki jih miselno aktivirajo, jih premalo pripravijo za samostojno reševanje. Velikokrat tudi ne preverijo pri pouku, ali bodo znali učenci doma nalogo samostojno rešiti in namenijo premalo pozornosti načinom reševanja teh nalog. In ker učenci izpolnjujejo domače naloge doma, jim ne morejo pomagati niti med neposrednim iz-

usmerjeno izobraževanje znanost

polnjevanjem nalog ali pri učenju.

Take možnosti so zdaj v osnovnih šolah s celodnevno vzgojnoizobraževalnim programom. V teh šolah (to velja zlasti za celodnevne osnovne šole) se je razvila nova oblika organiziranega učenja v šoli zunaj pouka. Značilno za te ure učenja je, da se učenci učijo (izpolnjujejo naloge) tedaj, ko je zraven učitelj. Čeprav so v praksi različna pojmovanja in številne težave pri organiziranju samostojnega učenja (preštevilni razredi, v katerih je oteženo bolj diferencirano in individualizirano delo z učenci, neustrezna usposobljenost učiteljev za pripravo in usmerjanje učencev pri samostojnem učenju, različno pojmovanje funkcije samostojnega učenja, pomanjkljivo opremljene učilnice z učnimi pripomočki, ki naj bi jih učenci uporabljali med samostojnim učenjem, premajhna povezanost med urami pouka in urami samostojnega učenja, toge organizacijske oblike učenja itd.) pa me-

nimo, da dajejo prav ure samostojnega učenja v celodnevni šoli možnosti za neposredno in načrtno razvijanje samostojnosti učencev pri učenju na vseh prej navedenih ravneh.

Učitelji lahko v celodnevni osnovni šoli neposredno spremljajo in usmerjajo samostojno delo učencev. To možnost jim dajejo prav ure samostojnega učenja. Na temelju svojih opažanj pri urah samostojnega učenja lahko organizirajo tudi ure pouka, v katerih pripravijo učence na samostojno učenje. S tem dosežejo najtesnejšo povezanost in usklajenost med poukom in samostojnim učenjem, ne da bi pri tem zanemarili temeljne funkcije samostojnega učenja (in s tem tudi svoje vloge pri urah samostojnega učenja), ki naj bi neposredno in sistematično razvijale samostojnost učencev pri učenju in še predvsem miselno samostojnost, ki je temelj za pripravo učencev na permanentno izobraževanje in samoizobraževanje.

HELENA NOVAK

Zrcalo povojnega razvoja slovenskega zgodovinopisja

Med zgodovinskimi znanstvenimi revijami, ki predstavljajo jasnosti znanstvene in strokovne dosežke slovenskega zgodovinopisja, zavzema osrednje mesto Zgodovinski časopis, ki ga od leta 1947 izdaja Zgodovinsko društvo za Slovenijo.

Seveda Zgodovinski časopis ni brez predhodnic; to so nemško in slovensko pisane historične revije. Prva zgodovinska revija na ozemlju današnje Slovenije so bila Mitteilungen des historischen Vereins für Krain (Izvestja historičnega društva za Kranjsko), ki so začela izhajati leta 1846 v Ljubljani. Pri njih so sodelovali domači zgodovinarji in ljubitelji zgodovine ne glede na nemško ali slovensko poreklo in narodno-politično usmerjenost. Pisali so v nemščini, ki je bila tedaj med slovenskimi izobraženci ne glede na stopnjo narodne zavesti glavni jezik strokovnih pogovorov in znanstvenega ustvajanja. Prvo slovensko zgodovinsko revijo pa smo dobili skoraj pol stoletja pozneje, ko je postala slovenščina tudi izobražencem jezik misli, pogovora in pisanja in ko slovensko strokovno zgodovinsko izražje ni več povzročalo težav. Leta 1891 je izšel prvi letnik Izvestij Muzejskega društva za Kranjsko, ki jih lahko upravičeno imenujemo prednika našega Zgodovinskega časopisa kot osrednjega slovenskega zgodovinskega glasila. Težnje, da bi revija dobila vse — slovenski značaj, pa so se le deloma uresničile. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko so po 19 letnikih prenehala izhajati, leta 1910 pa je Muzejsko društvo za Kranjsko začelo izdajati nov časopis Carniolo, ozko omejen na Kranjsko. Po prvi svetovni vojni jo je nadomestil Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo,

ki je potem izhajal vse do osvoboditve.

Kot vsaka revolucija v zgodovini je tudi naša sprožila »ponovno kritično ocenjevanje vseh obstoječih vrednot in izločanje tega, kar je imelo zgolj še videz vrednote«. Tako je po osvoboditvi namesto Muzejskega društva za Slovenijo nastalo Zgodovinsko društvo za Slovenijo, ki je ustanovilo tudi novo glasilo, Zgodovinski časopis. Le-ta si je zadal nalogo, da bo na temelju znanstvene metode dialektičnega in historičnega materializma izoblikoval podobo slovenske zgodovine.

Vse do leta 1967 je Zgodovinski časopis izhajal enkrat letno, petkrat sta zaradi časovnih zamud ali pomanjkanja denarja ali obsega izšla po dva letnika v enem zvezku, leta 1968 je prešel na izhajanje v dveh zvezkih na leto, leta 1977 pa so ga začeli izdajati trikrat na leto. Prvih 30 letnikov Zgodovinskega časopisa je imelo povprečno 323 strani, najboljše je bil 5. letnik s 512 stranmi. Z 31. letnikom (1977) je bilo doseženo novo najvišje število strani na letnik: 596. Prazgodovina, antika in arheologija zgodnjega srednjega veka, kar je bilo v predhodnih Zgodovinskega časopisa močno zastopano, se v našem časopisu, zlasti v zadnjem času skorajda več ne pojavljajo. Razprave s tega področja je v celoti prevzel Arheološki vestnik. Iz zgodovine srednjega veka je bilo objavljenih precej sintetičnih, preglednih, problemskih del, ki so obravnavala razmerja med Obri in Slovani, nastanek srednjeveške fevdalne družbe ter etnične strukture in vloge naših narodov v srednjem veku, pa tudi nastanek in starejši razvoj mesta na Slovenskem.

Sredi šestdesetih let se je pojavil v Zgodovinskem časopisu nov, dotlej v našem zgodovinopisju neznan problem: trgovske in naselitvene zveze naših slovenskih pokrajin z italijanskimi mesti na zahodni obali Jadranskega morja. Pod vplivom prevladujoče nemške literature in političnih razmer 19. stoletja teh zvez pri nas dotlej ni nihče niti slutil.

Od 15. do 18. stoletja so izhajali v Zgodovinskem časopisu preglednejši in podrobnejši članki, predvsem o turški problematiki, o gospodarskih problemih in socialni sestavi ter o kmečkih uporih.

Izšlo je nekaj obsežnejših člankov o revolucionarnem letu 1848, najbolj podrobno pa je prav gotovo obdelano obdobje druge polovice 19. stoletja in do prve svetovne vojne. S tega področja so objavljeni obsežni pregledni in problemski članki o glavnih značilnostih slovenskega narodnega razvoja v tem času ter več podrobnejših obravnava slovenske politike po posameznih obdobjih in problematikah.

Iz obdobja med obema vojnama in NOB ima Zgodovinski časopis manj razprav, čeprav seveda ni brez njih. Vzrok je v tem, da je veliko razprav iz tega obdobja objavljala revija Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, ki jo od leta 1960 izdaja Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani. Pri obravnavanju NOB prevladujejo sintetični in problemski članki.

Raziskave mladih Celjanov

Od 11. do 16. junija 1979 je pod pokroviteljstvom občinske raziskovalne skupščine občine Celje potekal teden »mladih raziskovalcev«. Udeležilo se ga je okrog 50 učencev gimnazije, pedagoškega in tehniškega šolskega centra — prvih, drugih, tretjih in četrtih razredov. Njihovo delo je potekalo v več skupinah: sociologija, fizika, kemija, biologija.

Med temeljnimi smotri te prireditve je bilo še posebno pomembno vprašanje: Kako bi »mladi raziskovalci« pomagali rešiti probleme onesnaženosti Celja?

Delo je potekalo v različnih območjih Celja in okolice, v laboratorijih in učilnicah, v skupinah od 10 do 15 učencev, ki so se združevali po interesih. Ob vsaki skupini so bili nadvse prizadevni učitelji — mentorji, vodje skupin, poročevalci, zunanji sodelavci, kot strokovnjaki z različnih področij organizacij združenega dela, ki jih to delo še posebno zanima, in obrabi.

Vsaka skupina je obravnavala isti problem, toda iz svojega zornega kota. Iz obravnave onesnaženosti Celja z raziskovalno-proučevalnega in vzgojnega vidika, je mogoče povzeti te skupne smotre:

— opredeliti je treba temeljne skupne probleme in dosežke naravoslovja, predvsem fizike, kemije, biologije; naravoslovja in družboslovja, tokrat le sociologije, še posebno za potrebe sodobne družbe.

— Mladi morajo spoznati vlogo in pomen eksperimental-

V razpravah Zgodovinskega časopisa so zajete različne smeri zgodovine od gospodarske do demografske in šolske.

Če pri predhodnikih Zgodovinskega časopisa ugotavljamo, da so omejeni na Kranjsko, za Zgodovinski časopis to ne velja, čeprav je opazen manjši delež Prekmurja, Istre in Beneške Slovenije; to je vsekakor povezano s stanjem v našem zgodovinopisju.

Veliko je sprotih poročil o zborovanjih in simpozijih. Poleg tradicionalnih objav tujih historičnih publikacij v naših knjižnicah in domačih zgodovinskih publikacij je objavljena tudi bibliografija za slovensko zgodovino po osvoboditvi, predvidena pa je tudi objava bibliografije o NOB in obdobja po osvoboditvi, tako da bo le-ta tako popolna. Skrb Zgodovinskega društva za razvijanje pouka zgodovine na naših šolah se kaže tudi v Zgodovinskem časopisu. Omenimo naj njegovo vlogo pri razpravah o uvedbi usmerjenega izobraževanja in položaju zgodovine v njem.

Uredniški odbor si prizadeva čimbolj upoštevati želje in potrebe večjega dela slovenskih zgodovinarjev, to je učiteljev in profesorjev na osnovnih in srednjih šolah. Prav bi bilo torej, da bi bile šole naročene na Zgodovinski časopis in da bi njegove vsebine spoznavala tudi slovenska javnost. Le tako bo mogoče vsebino časopisa dolgoročno usmerjati.

JOŽE CIPERLE

negi dela pri razumevanju znanosti in uporabo različnih tehnologij.

— Razvijati je treba metode za doseganje višjih kategorij vzgojnoizobraževalnih dosežkov, kot so razumevanje, sposobnost uporabe znanja, analitično in sintetično mišljenje ter sposobnost raziskovalnega mišljenja.

Ob pozornem spremljanju dela »mladih raziskovalcev«, k poteka že več let, tokrat pa je bilo organizirano, se porajajo prijetne ugotovitve in razmišljanja. Pri učencih in mentorjih smo opazili veliko zanimanje za vsakodnevne probleme, vztrajnost prijetno razpoloženje, čut dolžnosti in odgovornosti. Pozornost je bila namenjena dolgoročnim potrebam celotne družbe, kot so problematika energije, prehrane, zdravja, varstva narave in ljudi na vseh področjih življenja in dela.

»Mladi raziskovalci« so pripravljali in izvajali poskuse, zbirali podatke, jih ovrednotili in predlagali več pomembnih rešitev. Ves čas so bile poudarjene dejavnost učencev, mentorjev in drugih sodelavcev, spremljenost metode in oblike dela, opremljenost šole in povezava z združenim delom na temelju načrtnega medsebojnega povezovanja in dogovarjanja. Tak način delovanja pomeni precejšen korak k po družbljanju šole, hkrati pa daje zamisliti in zahtuje smernice kako oblikovati čimbolj zanimive vzgojnoizobraževalne programe in zunajšolsko delo.

ROMANA JAZBEC

KRISTOF ZUPET: »Portret«, olje. — Te dni ne moremo skozi pasajo Maximarketa, ne da bi

nas pritegnile podobe, razstavljene v galeriji Labirint. Tu je samostojna razstava mladega slikarja Kristofa Zupeta, ki je na portretih in krajinah z veliko človeško prizadetostjo izoblikoval posebno inačico superrealizma. Očitvidno je njegov svojevremen slog nehoten, odsev njegove osebnosti ter sprotnega intenzivnega opazovanja in doživljanja — brez spekulativnosti, vsečnosti in rutine; kakor da pri vsaki sliki z največjo resnostjo prvič stopa pred platno. Vse to pa daje podobam prepričljivost in etično vrednost. Z izrazito analitičnim prijemom podaja formalno in vsebinsko močno zahtevno motiviko, kjer se pogloblja predvsem v zapleteni svet človekov duševnosti in pokrajine, v migo tajočem zelenju. Razstava traja odprta do 11. septembra.

Beseda oblikuje odnose med ljudmi

Letošnje tekmovanje v znanju materinščine je bilo že četrto po vrsti. Razpisal in pripravil ga je Zavod SRS za šolstvo skupaj s Slavističnim društvom Slovenije. Tekmovanje je bilo povezano s splošno družbeno akcijo, ki jo je vodila SZDL in z nedavnim posvetom v Portorožu Slovenščina v javnosti, hkrati pa je bilo odsev splošnih reformnih prizadevanj za uveljavitev jezikovnega pouka v novem usmerjenem izobraževanju.

Osnovna komisija, ki že štiri leta pripravlja program tekmovanja, je sprejela in določila vsebino in oblike predtekmovalnega dela pri pouku slovenščine, v kroških in za šolska tekmovanja. Z zunanjimi sodelavci je pripravila tudi gradivo, ki sta ga objavljala Pionirski list in Mladina.

Priprave in razpis so potekali pod delovnimi naslovi: Med jezikovnimi čerami (za uč. 8. r.), Jezik v strokovnem in samoupravljalskem sporazumevanju in Jezik mojega okolja (za učence srednjih šol).

Tekmovanje je bilo 26. maja 1979 na Gimnaziji Vide Janežič v Ljubljani; od 242 tekmovalcev je prejelo nagrade 23 učencev:

Martina Krošič, OŠ Štore
Majda Hafner, OŠ dr. Jože Potrč Ljubljana
Bernarda Pinter, OŠ Ivan Tavčar, Gorenja vas
Irena Rupnik, OŠ Simon Jenko, Smlednik
Irena Škufca, OŠ Luis Adamič, Grosuplje
Sonja Guštin, Niž. sred. š. Opčine, Trst
Jolanda Malis, OŠ Dušan Dušan Kveder-Tomaž, Litija
Mateja Kovačič, OŠ Borovnica
Nina Cedilnik, OŠ Vita Kraigher-ja, Ljubljana
Vesna Halužan, OŠ Veljko Vlahovič, Velenje
Marta Černivc, ESS, Ljubljana
Mojca Kavčič, Gimn. ped. smeri, Ljubljana
Dušan Olaj
Ksenija Černigoj, Gimnazija Ajdovščina
Milojka Mihelj, Gimnazija Ajdovščina
Rado Veljak, PKAŠ Koper
Kristina Spetič, licej F. Prešeren Trst
Milan Košuta, Klasična gimnazija, Trst
Janja Cerovšek, Gimnazija I. Cankar, Ljubljana
Marina Praprotnik, Gimnazija Velenje
Irena Bratina, Gimnazija Koper
Mitja Žagar, Gimnazija Jesenice
Katarina Modic, Klasična gimnazija Trst

Učenci na vseh stopnjah so pokazali poglobljeno seznanja-

nje s problemi sodobnega jezikovnega sporazumevanja, zlasti pa svoj osebni odnos do jezika, ki vse bolj postaja sestavni del splošne kulturne ozaveščenosti.

Na sklepnih slovesnostih, ki je bila istega dne v šentjakobskem gledališču, so učenci prebrali odlomke iz najbolj uspešnih nalog, udeležencem pa so bile podeljene nagrade in priznanja. V imenu Zavoda SRS za šolstvo je govoril Ivo Zrimšek in naglasil, da mora biti »postopnost pri učenčevem spoznavanju jezika na vseh jezikovnih ravneh temeljno izhodišče za nizanje zahtev, za ugotavljanje učenčevega uspeha in za razumevanje njegovega odnosa do slovenščine v kateremkoli obdobju njegovega dozorevanja.« Predsednica Slavističnega društva Slovenije dr. Breda Pogorelec je v pozdravnem pismu naglasila, »da je jezik treba poznati, se poglobiti v njegov pravopis, pravorečje. Potem pretehtamo, kdaj je primerno govoriti pogovorni ali celo knjižni zborni jezik, kdaj je priložnost za po domače, za narečje, za žargon, sleng. Kdor jezik obvladuje, opravlja vse te spremembe samodejno. In potem je treba pač skrbeti, da vedenje ohranjamo — kakor mnoga druga vedenja. To pa je seveda manjši del. Veliko bolj pomembno je prisluntni, koliko je naš jezik izraz našega pravega, poštenega razmerja do sveta, koliko s svojo besedo sooblikujemo občutljive odnose z drugimi ljudmi, koliko z neposredno, naravnostno besedo zares gradimo samoupravno družbo.« Tehtne misli je v imenu SZDL in ZKO povedal Jože Humar, v imenu Filozofske fakultete dr. Matjaž Kmecl in v imenu ljubljanske podružnice Slavističnega društva dr. Martina Orožen. Udeleženci so si ogledali še dramsko uprizoritev Improvizacija na Poljanah avtorice Barbare Hieng, učenke gimnazije Vide Janežič, ki so jo uprizorili učenci gimnazije gostiteljice, režiral pa jo je Andrej Hieng.

Smoter vsega pripravljalnega dela in samega tekmovanja je bil ozaveščanje učencev, da sta jezikovna kultura in skrb za dober jezik del splošne, kulturne, narodne in družbene zavesti. Vsak učenec naj bi postal dejavni oblikovalec in ustvarjalec jezika in njegova skrb za jezikovno pravilnost naj bi prerasla v dejavno spoznanje o pomembnosti jezika javnega obveščanja.

ALENKA KOZINC

nošolcem, bi kazalo razmisliti, ali ne bi bilo koristno, v naslednjih izdajah te zbirke poskrbeti tudi za didaktična vprašanja, metodološka napotila, skratka, za tiste pedagoške sestavine, ki omogočajo učencu, da sam razmišlja, poglobljeno preveri svojo razumevanje umetnine in si izoblikuje o njej svoje mnenje. Videti je, da se je uredniški odbor namenoma izognil poučevanju. Prav gotovo bi bilo mogoče s pedagoškim posluhom tudi didaktično-metodični del sestaviti zanimivo in tako, da bi učenci delo poglobljeno dojemali ter si ob njem ostrili estetski čut.

Frana Erjavca je izbral in spremno besedo z opombami napisal Matjaž Kmecl. V izboru so poudarjeni leposlovje, živalski svet in potopis. Preudaren izbor predstavlja bistvene značilnosti Erjavčevega pisanja. Anton Slodnjak je uredil, izbral in napisal spremno besedo z opombami k mladinskim in drugim pesmim, ter k prozi Josipa Stritarja. Pesniški delež je izbran premišljeno, proza — npr. Zorin — pa je za osnovnošolce že kar težko branje. Spremna beseda in opombe bodo prav gotovo pripomogle k lažjemu razumeva-

nju. Ivana Cankarja je s črticami in povestjo predstavil France Bernik, ki je tudi prispeval spremno besedo in opombe. Zanimivo je npr. njegovo razmišljanje o Cankarjevi »mladinskosti«. Alenka Glazer je predstavila Župančičevo delo namenjeno otrokom, ob koncu pa se je posvetila vprašanju Župančičeve otroške lirike ter napisala opombe, biografijo, bibliografijo. Stanko Kotnik je predstavil Angela Cerkenika z mladinskima povestma, ki pa sta bili v soglasju s pisateljem jezikovno in kompozicijsko nekoliko popravljene. V spremni besedi se je Stanko Kotnik omejil na razlago obeh povesti A. Cerkenika, nato sledijo opombe, bibliografija in življenjepis. Dela iz pripovedništva Miška Kranjca je izbral Franc Zadravec; in sicer predvsem besedila, ki odkrivajo pisateljevo otroštvo in njegovo mladinsko povest. Čeprav sam odličen poznavalec Kranjčevega dela, se je na koncu odločil za pogovor s pisateljem. Sledijo opombe, biografija in bibliografija. Knjige je opremila Irena Tršar preprosto, neposredno, kar šolsko ubrano s portretom, povsod enovito, skratka skladno z zamislijo zbirke.

IGOR GEDRIH

80 let Božidarja Jakca

Osemdeset let življenja in dela Božidarja Jakca zbuja izredno spoštovanje: zaradi dela in deleža, ki ga ima v slovenski kulturi. Ponavadi naletimo na oznako: slikar in grafik. Čeprav ta suhoparna in premalo zgovorna navedba drži, pa skriva v sebi tiste nezamenljive poteze, ki jih je Božidar Jakac že dolga desetletja zlival v svoja umetniška dela. Vse tisto bogastvo umetnin, ki je nastalo v ustvarjalnem razponu od študijskih let izpred šestdesetih let pa do danes.

Suhoparni podatki povedo, da se je Božidar Jakac rodil v Novem mestu, tu so potekala tudi njegova šolska leta. Z vpisom na akademijo v Pragi 1919 se začne tisto zorenje, ki ga da šola, zlasti pa lastna umetniška nadarjenost. Slikarstva se je učil pri J. Obrowskem in F. Thieleju, grafike pri A. Brömseju, med študijem je večkrat potoval v Nemčijo. V teh letih ga je navdahnili ekspresionizem. Ni naključje, da je imel ob koncu študija v Pragi 1923 samostojno grafično razstavo. Po enoletnem

študiju v Parizu in po potovanju po Tuniziji se je vrnil v Ljubljano in več let poučeval na Poljanski gimnaziji. Med leti 1929-31 je potoval po ZDA, odmeve doživetij je skupaj s književnikom Miranom Jarcem imenitno predstavil v dveh knjigah Odmevi rdeče zemlje. Umetnik, ki je kot dijak spoznal 1. svetovno vojno, je z okupacijo 1941 spoznal usodno grožnjo malega naroda, se pridružil idejam OF in potem šel z ženo k partizanom. Na kočevskem zboru je bil izbran v plenum OF, sodeloval je, pri 2. zasedanju AVNOJ v Jajcu in portretiral Tita. Ves čas partizanskega življenja je Jakac iskal možnosti, da predstavi čas in oblike, z neverjetno energijo je ilustriral, ustvarjal grafike kljub temu, da ni bilo lahko za material. Po zmagi nad fašizmom 1945 se je lotil z drugimi obnovne umetniških galerijskih ustanov in organizacije Akademije likovne umetnosti v Ljubljani kjer je postal njen prvi rektor in dolgoletni pedagog za grafično umetnost. Leta 1949 je postal redni član

Božidar Jakac: »Midva«, olje z razstavo akademika Jakca v Ljubljani, kjer je prikazan del njegovega opusa. Jedro razstave, kakor je postavljena, pa tudi po umetniški moči, so podobne njegove družine, kar nam izpričuje avtorjevo zasidranost ob sicer izjemno široki likovni angažiranosti v različnih okoljih. Realistična podoba »Midva«, nastala pred dobrimi štiridesetimi leti, je grajena klasično diagonalno. Na križišču diagonal je diskretno upodobljena paleta kot simbol slikarjeve posvečenosti poklicu; svetli ritem rok in obrazov jo obkroža in poudarja. Vsi deli slike so obravnavani enakovredno, vendar zaradi svetlih barv najbolj izstopajo roke in obraza. Njegov ima zamišljen, nemiren izraz ustvarjalca, njen pa izzareva vedrino, trdnost in vitalnost; enako v čvrsti drži počivajoče roke. Kot da je v tej kompoziciji nakazana vzajemnost in ustvarjalna povezanost obeh oseb za vsa leta, ki so sledila. Razstava bo odprta do 15. septembra. (T. S.)

SAZU. Tudi ko je zapustil pedagoško delo in zaživel bolj sproščeno kot upokojenec, ki je zavezan neustavljivemu umetniškemu delu, je vsa leta ostal živo navzoč v kulturi — tako kot vse življenje.

Za skopimi podatki se skriva živ utrip umetnika, ki je imel že od mladosti posluš za domače kulturne potrebe, hkrati pa je znal prisluntni svetu. Razpoznaval je žlahtno tradicijo in poiskal svoj umetniški obraz ne glede na trenutne težnje v strujanjih časa. Znal je ceniti slikarja Vavpotiča, občudovati Jakopiča, čeprav je sam prešel svoje obdobje ekspresionizma in se s poetičnim realnim prikazovanjem sveta ustalil, je zvedavo sledil drugim umetnikom vse od sodobnikov pa do povsem mladih.

Čeprav ga poznamo kot slikarja olj in pastelov, pa nam je najbolj v zavesti kot grafik. Ni naključje, da je s komaj dokončano akademijo doživel razstavo grafik v praškem Rudolfinum. Kot pedagog je veliko storil za razvoj grafične umetnosti. In vmes so življenjske in umetniške postaje, ki jih zaznava občinstvo ponavadi z razstavami. Kdo bi naštel vse razstave Božidarja Jakca, doma, v drugih republikah, na tujem? Sorazmerno kratkemu obdobju ekspresionizma je sledila mnogo daljša doba poetičnega realizma, če poenostavimo gledanja na Jakčevo grafiko. Toda povsod je umetnik izrazil, nedvoumen, ne glede na slogovne premene mu je vedno v ospredju človek, pa narava v

svoji neizčrpni raznolikosti. Že ujeti čas NOB v dokumentarno grafiko, znal je prisluntni portretirancu v njegovi bitni psihološki razpoznavnosti. Že ujeti svojevrstnosti pokrajine kot fotografski odsev, mar kot vedrino doživetelega. Mo je umetnikova življenjska nepogrešljiva sestavina ne njegove vitalnosti, ampak nerazdvojenega dela. Njegove grafike so postale klasični naše sodobne grafične kulture. Obvladujoč visoko tehniko grafičnih možnosti se nikoli ni zadovoljil zgolj s tehničnimi šitvami, te so mu bile le pot do povedi in vsebinske izraznosti. Ne glede na to, ali gre za materialno barvitost grafike, za njeno jasko razpoloženje, za portret za elemente dokumentarnosti, metaforo in nazore, ki vodi k lozofskemu razmišljanju, so mnogi motivi in mnogovrstne izrazne možnosti. Ogromen Jakčevih grafik, slik, risb te študijozno obravnavo, ki lahko celoti odgovori na številna vprašanja. Ne kaže pozabiti njegovega pedagoškega deleža, re v prvi vrsti tistega, ki je začrtal delom na akademiji, a ne le izpustiti gimnazijskega poučevanja, ko je mnogim odprl očumetnost, za doživljanje lepote Zakaj lepemu je Jakac vse danes zvest z delom in doživljenjem. Ne le na likovnem področju. Če umetnik tudi pri osebnem letu nosi v sebi ustvarjalno iskro, je to gotovo znamenje timističnega vitalizma.

IGOR GEDRIH

Mednarodni seminar slovenskega jezika

Gre pravzaprav za 15. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Potekal je v prvi polovici julija na ljubljanski univerzi Edvarda Kardelja, pripravila pa ga je pedagoško-znanstvena enota za slovenske jezike in književnosti. Seminar je že tradicionalen, predvsem pa pomemben. Letos se je zbralo okoli 120 seminaristov, od tega jih je 25 iz zamejstva (brez tistih iz Porabja) in 10 iz drugih jugoslovanskih republik in pokrajin. Zanimivo je vedeti, od kod so prišli tuji udeleženci, ki so zavzeto spremljali seminar, nekateri prvič, mnogi pa so bili na njem že večkrat. Priptovali so iz Argentine, Avstralije, Avstrije, Belgije, ČSSR, Francije, Italije, Madžarske, NDR, ZRN, Nizozemske, Poljske, Romunije, ZSSR, Švedske, Velike Britanije, ZDA, Danske in Norveške.

Lektorati za slovenščino so potekali v treh razdelkih, v teh pa so bile skupine razdeljene po težavnostnih stopnjah. Lahko rečemo, da zajemajo lektorati za slovenščino vse, od tistega, ki ne zna prav nič slovensko pa do tistih, ki slovenščino dobro govorijo. Med temi je bilo kar 7 tujcev. Veliko naredijo sposobni lektorji, ki znajo — po pripovedi poslušalcev — z izkušnjo, znanjem in s predanostjo stroki premostiti težave, ki ovirajo tuje pri učenju našega jezika. Močno oporo najdejo seminaristi tudi v učbeniku Hermine Jug-Kranjčeve. Učbenik je sestavljen tako, da upošteva tujca, postopnost učenja in funkcionalno razmestitev. Do letošnjega maja so prodali 1000 izvodov tega učbenika! Od tujih udeležencev so trije, ki opravljajo lektorsko delo na svojih univerzah, in sicer Poljak iz Katowic, Američanka z univerze Berkeley in Slovak iz Bratislave. Udeležencem je na voljo tudi fonolaboratorij.

Poleg vsakodnevnih lektoratov za različno stopnjo so potekala predavanja o jeziku: Breda Pogorelec je obravnavala temo Slovenski jezik: jezikovna politika in praksa, Jože Toporišič je govoril o družbeni pogojenosti norm, Franc Jakopin o ruskih jezikovnih prvinah v slovenščini, Ada Vidovič-Muha o privedniških zaimenskih besedah, Alenka Šivic-Dular o Urbanu Jarniku — jezikoslovcu in slovarniku, Martina Orožen o jeziku učnih knjig v 19. stoletju. O literaturi so predavali: Matjaž Kmecl o problematiki slovenske proze 19. stoletja, Boris Paternu, o poglavju iz tipologije slovenske

proze 19. stoletja, Franc Zadravec o Cankarjevi pripovedi prozi in Jože Koruza o ekspresionistični črtici Slavka Grumana. Ivan Cesar je podal strukturalne Balade o trobenti in oblaku, rila Kosmača, Helga Glušič obravnavala slovenski kmečki realistični roman v tridesetih letih, Marjan Dolgan sodobno slovensko pripovedno prozo med deskribcijo in alegorijo. Janko Čar pa Sodobno pesništvo ustvarjalnost v severovzhodni Sloveniji. Za poznavanje slovenske književnosti, ki je rasla kulturnih in družbenozgodovinskih razmer svojega časa in prostora, so pomembna tudi predavanja o kulturi. O tem so govorili: Slavko Kremenšek o govornosti v slovenski etnološki teoriji in praksi v 20. stoletju, Primožnik o kulturnozgodovinski pomenu renesančnega humanizma pri Slovencih, Tatjana Brantgant pa je razložila arheološke prispevke k pojasnitvi stavbnega razvoja Starega gradu nad Celjem (v zvezi z ekskurzijo Borut Loparnik je predstavil Pomen Marija Kogojca v slovenski glasbi, Tomaž Brejc pa o dobne teorije umetnostne zgodovine pri nas in v svetu. Ta predavanja so objavljena v posebnem zborniku, ki sta ga uredila Breda Pogorelec in Ljubica Černevc. Tine Logar je podal v posebnem tečaju pregled zgodovine in dialektov slovenskega jezika, Martina Orožen pa pregled zgodovine knjižnega jezika. Udeležencem brez slavističnega izobrazbe so bila namenjena predavanja Vasilija Melika o formiranju slovenskega naroda od II. polovice 19. stoletja do 1918, posebej je treba omeniti predavanje Janka Prunka o aktualnosti Speransa, Polje Vožlič pa je obravnavala slovensko književnost. Dvoje skrbno preišljenih ekskurzij nazorno dopolnilo mnogo tečajev, kar so seminaristi slišali pri predavanjih. Tudi na ekskurziji je izrazila organska povezanost interdisciplinarnega pojmovanja nje stroke.

Tisti, ki so se že udeležili slovenskega seminarja, se vedno znova radi vračajo v Ljubljano. To pa pomeni veliko: skupno prizadevanje udeležencev in organizatorjev je bilo uspešno. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je postal ljubljanski seminar slovenskega jezika, literature in kulture resničen most med rodni I. G.

Izbrana mladinska besedila — zbirka vredna pozornosti

Število zbir, ki jih izdajajo naše založbe, se je tako pomnožilo, da je že kar težko slediti številnim natisom, ponatisom in iz množice natisnjene odbirati tisto, kar je res kakovostno. Pri Mladinski knjigi je izšla spet nova zbirka: Izbrana mladinska besedila, ki jo ureja uredniški odbor z Matjažem Kmeclom. Prve knjige te zbirke, ki jo je pripravilo šest avtorjev, najbolj ponazarjajo vsebinsko usmerjenost in namen take izdaje. Za osnovnošolce smo doslej zelo pogrešali knjigo, ki bi načrtno predstavila pesnike in pisatelje tako, da bi bilo njihovo delo po izboru dojemljivo in dostopno učencem zadnjih razredov osemletke. Želeli smo si takega izbora, v katerem bi bila zajeta dela, ki zanimajo tudi mladega bralca. Skratka gre za poseben izbor leposlovnih besedil, ki govorijo tudi današnjemu mlademu človeku. Zbirka, ki je pravkar izšla, ima vse te značilnosti, zato bo dobrodošla učencem in učiteljem osnovnih šol, v resnici pa je primerna za bralce vseh starosti. Marsikaj, kar že pri sedanjem natisu najdemo v

Izbrani mladinski besedi, se da uporabiti tudi pri vzgoji predšolskih otrok, marsikaj, kar ponavadi na začetni srednji stopnji ne pride tako v poštev, postane kaseje pomembno.

Pomembno je tudi, da posamezna knjiga ne vsebuje le leposlovnih besedil, temveč ima na koncu še besedo o pisatelju, opombe, biografijo in bibliografijo. Tak enovit prijem, ki dopolnjuje leposlovni izbor, je nujen. Razumljivo je, da je celotno spremno besedilo primerno prav za uporabo v šoli. Pri besedi o pisatelju je praviloma težišče na literarnih delih, če je potrebno pa na interpretaciji ali tistih spremeljajočih pojavih, ki pripomorejo, da postane delo razumljivejše. Življenjepis opozarja na najvažnejše pojave, pa tudi v opombah so najpotrebnejša pojasnila. Kazalo bi razmisliti, ali osnovnošolci ne bi potrebovali še več opomb k izrazom v jeziku in morbiti tudi k stilnim posebnostim. Bibliografija docela ustreza osnovnošolcem pa tudi učencem srednjih šol. Ker pa je celotna zbirka Izbrana mladinska besedila namenjena predvsem osnov-

Zlati jubilej učiteljice Nade

Na zahodnem delu obširnih kočevskih gozdov, med Loškim potokom in Čabrom, se razprostira na nadmorski višini 800 m Dragarška dolina. Na njenem skrajnem južnem delu je vas Trava, potem pa se svet strmo spušča v dolino reke Čabranke.

V Travo, od sveta tako odmaknjeno vas, je prišla leta 1929 učiti in vzgajati otroke in odrasle mlada učiteljica, tovarišica Nada Vreček.

Rojena je bila v Škofji Loki. Še ko je bila otrok, je ostala brez staršev. V rojstnem mestu je končala tudi učiteljske.

Verjetno je bila zelo presenečena, ko je prebrala na odločbi o namestitvi, da bo začela pot učiteljice in vzgojiteljice na osnovni šoli Trava, saj kraj zaradi odmaknjenosti ni bil znan. Prav gotovo pa si je tedaj ni mislila, da bo tu njeno prvo in zadnje službeno mesto, da bo tu izžepala svoje življenjske moči, darovala sebe kraju in ljudem.

Solski okoliš obsega pet vasi: Trava, Srednja vas, Podplanina, Pungert in Črni potok. Po letu 1931 so začeli nekateri prebivalci Trave in Srednje vasi kazati drugačen obraz in odnos do učiteljice, trdeč, da so kočevski Nemci, čeprav pravih nemških družin tam ni bilo. Ti so se jeseni 1941 odselili na Krško polje. Mlada učiteljica Nada je vodila proti njim oster boj za zmago slovenskega jezika vse dotlej, dokler niso odšli. Zato pa so jo imeli kočevski Nemci na seznamu tistih slovenskih kulturnih delavcev, ki bi jih ob prihodu nemške vojske v Kočevje obesili sredi mesta. To pa se jim ni posrečilo.

Tovarišica Nada je znala tako vplivati na ljudi, da so bili odnosi med slovensko in kočevsko govorječimi krajanji znosni.

Skoraj vseh petdeset let je učila sama na šoli, le nekaj let sta bili po dve učni moči. Število učencev je nihalo, največ 93 in najmanj sedaj — 9. Vseh petdeset let je učila celodnevno v kombiniranih oddelkih, po štiri razrede hkrati. Zadnja leta je njena šola celodnevna, saj ne spusti učencev domov, dokler ne znajo. Učiteljica Nada Vreček ni nikoli pomislila nase. Vojno je dočakala pripravljena. Potem ko se nekatere družine jeseni 1941 odselile, se je narodnoosvobodilno gibanje hitro uveljavilo. Za kratek čas je dobila na šolo italijanskega učitelja. Ta pa ni imel poguma, da bi vztrajal sredi obširnih gozdov.

Julija 1942 je doživela učiteljica Nada prvi udarec. Pretila je nevarnost, da bo italijanski okupator spremenil šolo v svojo trgovino, če se mu bo posrečilo ustanoviti na Travi svojo postojanko. To se je tudi zgodilo, zato so partizani Notranjskega odreda požgali šolo in cerkev. Nada je bila kot učiteljica izredno prizadeta. Gorje pa se je nad njenimi ljudmi, njenimi učenci še stopnjevalo. Padli so prvi talci, njeni učenci so ostali sirote. Mnogi so romali v italijansko koncentracijsko taborišče na Rab, od koder se niso vrnili. Nada je morala tolažiti obupane in življenjsko preskušene matere, čeprav je sama trpela. Ob koncu septembra 1943 so se vrnili iz italijanskih koncentracijskih taborišč preživeli prebivalci sosednjih vasi, Starega in Novega koda, ki so bili internirani v celoti zaradi splošnega sodelovanja v NOB. Nekateri družine so se naselile v izpraznjenih hišah na Travi. Tedaj se je učiteljica Nada pokazala resnično kot velika osebnost, velik človek. Interniranim ženskam je razdelila svoje obleko, ko ni imela več te, jim je dala zadnjo lino. Pred seboj je imela sestradane okostnjake, otroke brez staršev. Nada je videla, da je vojna vzela tem mladim bitjem otroštvo, mladost, starše, dom. In tako so se decembra 1943 zbrali v preprosti kmečki hiši preplašeni obrazji sestradanih otrok ter začeli partizansko šolo ob partizanski učiteljici Nadi. Skorajda ni mogoče opisati razmer, v katerih so živeli Nada in njeni učenci, v kakršnih je delovala

njena partizanska šola. Gotovo pa je bil to najtežji čas njenega pedagoškega poslanstva.

Nada pa ni samo učila in bodrila. Bila je tudi v terenskem odobru OF. Organizirala je ženske, da so pletle nogavice in rokavice za partizane, z drugimi je skrbelo za organizirano prehrano in nastanitev partizanskih enot. Delala je povsod, a to ni ostalo prikrito sovražniku. Tik pred osvoboditvijo bi jo skoraj umorili ustaši in četniki, ki so se umikali pred napredujočo partizansko vojsko. Bežala je pred njimi in se v vasi Lazec skrila v greznicu. Tako je šel mimo zadnji val in dočakala je svobodo.

Leta 1946 so jo zapustili prvi učenci iz partizanske šole. Odsli so v ribniško nižjo gimnazijo. In potem leto za letom do zdaj. Vsem rodovom je pomagala in vsakemu posamezniku, če je bil potreben pomoči. Nešteto vrat je odprla, da je dobila za svoje učence štipendijo, učno mesto, prostor v dijaškem domu. Spremljala jih je ves čas šolanja, in naprej v samostojno življenje. K njej se vračajo kakor k materi, čeprav že odrasli, s svojimi družinami, veseli in žalostni, po nauk in tolažbo.

Čeprav je »mami« vsem, pripada posebno mesto v njenem srcu učencem partizanske šole; v njihovih srcih si je ustvarila s svojim odnosom do njih in z nesci bičnim delom trajen spomenik.

Učiteljica Nada ima neprecenljivo zaslug, da so dobili ti odmaknjeni kraji leta 1946 avto-busno zvezo z Ljubljano in Kočev-

Nada Vreček

jem, v letu 1948 je prvič zagorela v teh krajih električna žarnica. Nadine poti niso bile zaman tudi ob želji, da dobi Trava novo šolsko poslopje. To je bilo dograjeno leta 1965. V letu 1972 je dobila Trava tudi telefon. Ob pomoči JLA gradijo vodovod in modernizirajo cesto.

Bila je vedno vsem za vse.

In kako gleda tovarišica Nada ob svojem zlatem jubileju učiteljevanja na prehojeno pot? Gotovo bi bila lahko izredno zadovoljna in ponosna, a je veliko preskromna. Verjeti pa ji moramo, kako strašno jo boli, ker mladost v njenih vaseh umira. Mladi so morali v svet za kruhom, a se ne vračajo. Hiše se praznijo, podirajo, šola je prazna. Delež, ki so ga dali domovini ti kraji in ljudje med NOB je tolikšen in tako pomemben, da bi morala današnja družba to upoštevati in poskrbeti, da bi se mlade družine vrnile domov, da bi se rodilo novo življenje, da bi se zopet napolnila tudi šola. To bi bila oddolžitev temu predelu naše domovine in najlepše darilo navi. Nadi za njeno plemenito življenjsko poslanstvo ob 50. obletnici prihajanja v učilnico med mladino.

Učiteljica Nada Vrečkova je prejela za svoje delo poleg drugih tale priznanja: Žagarjevo nagrado, nagrado prof. Jožeta Šeška, priznanje »najdražji učitelj« RTV Beograd, srebrno priznanje OF Kočevje, red zaslug za narod.

Se veliko bi morali napisati o učiteljici, tov. Nadi Vreček, a vem, da jo mnogi prosvetni delavci poznajo kot neutrudljivo, mladostno in zagnano pri delu. Ve naj, da jo resnično spoštujemo vsi, ki nam je bilo mogoče kdaj z njo delati in od nje sprejemati.

Želimo ji zdravja, še dosti moči in vedrine ter otrok v njenih vaseh, da bo imela še koga učiti.

HERMAN JANEŽ

Zgodovinski odmev slovenskega samospeva

Tik pred šolskimi počitnicami je v Ljubljani uspešno zagovarjala doktorsko disertacijo o slovenskem romantičnem samospevu profesorica pedagoške akademije v Mariboru mag. Manca Špendal. Novo doktorico muzikologije smo polno delovne vneমে srečali sredi dopusta. Pričakovali bi, da počiva, toda temu ni tako, saj je sredi snovanja in raziskovanja, ki ga namerava poleg svojega pedagoškega dela vztrajno nadaljevati.

Ni veliko ljudi, ki se ukvarjajo z muzikološko znanostjo, zato je še tembolj pomembno, dr. Špendalova, da ste odkrivali novo prav na tem področju. Ali nam lahko poveste, ko se že več let ukvarjate s tem, o čem govori vaše magistrsko delo in o čem disertacija?

Glasbeno preteklost Maribora sem začela raziskovati že 1955, ko sem diplomirala na takratnem zgodovinskem oddelku Akademije za glasbo v Ljubljani. Že v diplomskem delu sem osvetlila slovensko glasbeno življenje v Mariboru v dobi čitalnice. Razprava je bila objavljena v Novih obzorjih. To me je spodbudilo, da sem pripravila več člankov o mariborskem glasbenem življenju, o glasbenikih in skladateljih, ki so bili objavljeni v strokovnem tisku. V magistrski nalogi pa sem obdelala glasbene predstave na odru Mariborskega gledališča od 1785 do 1861; knjiga o tem pa je izšla 1975. V tem delu sem prikazala stilno usmeritev mariborskega gledališča v primerjavi z drugimi gledališči v takratni Avstriji, zlasti z dogajanji v Ljubljani, Zagrebu, Celovcu, Gradcu in na Dunaju. Zaradi skopih virov se nisem mogla omejiti zgolj na glasbene predstave, temveč sem zajela hkrati zgodovino in topografijo gledališča ter občutno posegla tudi na literarno področje. To je bilo nujno zato, ker je bila pri delih, ki so jih predvajali v Mariboru, pogosteje poudarjeno na literarna ne pa glasbeno stran.

V zadnjem času sem razširila opazovanje v širši slovenski prostor in v doktorskem delu obravnavala Razvoj in značilnosti slovenskega romantičnega samospeva. To doslej v slovenski muzikološki literaturi ni bilo sistematično obdelano za nobeno obdobje. Samospev pa je imel od sredine 19. stoletja dalje poudarjeno vlogo in prav to razvojno pot sem poskušala orisati v svojem delu. Posebno pomembno je bilo v razvoju slovenskega samospeva ustvarjalno delo prvih dvajsetih let našega stoletja. Umetniški dosežki, ki se kažejo v tem času, še zlasti na področju slovenskega samospeva, pričajo o ponovni vključitvi slovenske glasbe v evropski okvir. Ti dosežki so se prav v tej kompozicijski vrsti približali (v nekaterih primerih pa tudi izenačili) z dosežki v drugih evropskih deželah v kompozicijskem, tehničnem in stilnem pogledu. Pomen in vlogo te glasbene oblike v razvoju slo-

venske glasbe poudarja prav to, da se je slovensko glasbeno ustvarjanje vrnilo v evropski okvir naprej na področju samospeva.

Vaše obsežno delo na področju glasbene zgodovine je nedvomno velik prispevek, ima pa tudi praktični pomen, saj ga uporabljajo tudi študentje, pa ne samo v glasbo usmerjeni, temveč tudi kot dopolnilno literaturo na katedri za tuje jezike v Mariboru. Pa vseeno: v čem je bistveni prispevek vašega dela k slovenski muzikologiji...

Bistveni prispevek mojega dela bodo opredelili vidnejši slovenski strokovnjaki — muzikologi po izidu tega dela. Sem pa že zdaj zadovoljna, da so mi disertacijo priznali kot pozitiven prispevek k slovenskim muzikološkim prizadevanjem.

In vaše delo na pedagoški akademiji v Mariboru? Z novimi prostori ste gotovo dobili dobre možnosti tudi za svoje delovanje in razvoj katedre za glasbo?

Z novimi prostori smo učitelji mariborske pedagoške akademije resnično dobili precej boljše možnosti za pedagoško dejavnost. Z zvišanjem učne obveznosti — tudi za raziskovalce — pa smo v neenakem položaju z drugimi visokoškolskimi organizacijami. Poleg treh strokovnih predmetov, ki jih že vsa leta predavam na pedagoški akademiji, poučujem še četrti predmet. Tako bo odslej, če pristejem še različne druge obveznosti na šoli in zunaj nje, ostalo za raziskovalno delo le malo časa. Žal!

R. L.

Alojz Šonc se poslavlja

Pred nedavnim se je kolektiv Splošne srednje vojaške šole (Vojaške gimnazije) v Ljubljani poslovil od svojega upokojenega pedagoškega vodje.

Alojz Šonc je bil rojen v veliki uradniški družini l. 1920 v Mirni peči pri Novem mestu. Njegova revolucionarna pot se je začela v prvem letu okupacije, ko se je vključil v NOB z vpisom v Osvobodilno fronto. Decembra 1941 so ga kot sedmošolca izključili iz novomeške gimnazije zaradi demonstracij proti okupatorju. Naslednje leto je bil interniran v Monigo Treviso. Po kapitulaciji Italije se je pridružil narodnoosvobodilni vojski. Iz brigadirja je napredoval v deseterja in vodnika, nato je dokončal oficirsko šolo pri glavnem štabu NOV in POS. Čeprav je imel hkrati tudi partizanski pesnik, bataljonski vojni poročevalec, šef odseka za propagando XII SNOUB, urednik kar dveh brigadnih listov (Svobodi naproti in Mladina dvanajste). Maja 1945 je prevzel funkcijo politkomisarja glavne pošte v Trstu.

Po osvoboditvi se je Šonc vpisal na slavistiko, nato ga je zami-

Prof. Ivan Andoljšek — 70-letnik

Rodil se je 18. septembra 1909 v Hrvači v Ribnici na Dolenjskem v kmečki družini.

Po maturi na učiteljsko v Ljubljani se je vpisal na filozofsko fakulteto v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1937. Potem je služboval kot učitelj osnovne šole na več šolah po Dolenjskem in na Kočevskem, dokler ga niso kot predmetnega učitelja zaposlili na meščanski šoli v Vojniku. Tik pred II. svetovno vojno je dobil delovno mesto v Novem mestu na tamkajšnji meščanski šoli, tedaj se je za stalno naselil v dolenski metropoli. Okupacijo je moral preživljati dlje časa v internaciji v Trevisu in v Gonarsu v Italiji. Po osvoboditvi 1945 je po načrtih takratnega ministrstva za prosveto narodne vlade Slovenije, pomagal obnavljati šolstvo na Dolenjskem. Sodeloval je pri prosvetnem oddelku okrožnega odbora OF v Novem mestu, kot ravnatelj novomeške gimnazije je reorganiziral tamkajšnjo gimnazijo, v počitnicah 1948 in 1949 je predaval v dopolnilnih učiteljskih tečajih v Celju, po ustanovitvi učiteljskega v Novem mestu pa je vse do njegove ukinitve poučeval pedagoške predmete na tem zavodu. Vzgojil je veliko mladih prosvetnih delavcev, ki so zapolnili vrzeli, ki so nastale ob pomanjkanju učiteljev posebno na Dolenjskem. Po ukinitvi učiteljskega je bil več let ravnatelj študijske knjižnice v Novem mestu, ki jo je dvignil na visoko raven. Kot ugodnega pedagoškega delavca so ga povabili v Ljubljano, kjer je bil pedagoški svetovalec pri Zavodu SRS za strokovno izobraževanje, pri Zavodu SRS za šolstvo ter pri Zavodu za proučevanje izobraževanja odraslih. Posvetil se je predvsem problematiki izobraževanja odraslih, pripravil je učne načrte za osnovno izobraževanje in za večino delovodskih šol v Sloveniji. Na tem področju je opravil pri nas pionirsko delo.

Njegovo kulturnoprosvetno delo je bilo izredno uspešno. V Novem mestu je vodil pedagoški aktiv in bil med ustanovitelji pedagoškega društva, sodeloval je pri ustanovitvi sindikata prosvetnih delavcev in bil več let njegov predsednik, veliko je predaval v okviru Ljudske prosvete in pozneje Delavske univerze po Dolenjskem in tudi zunaj svojega ožjega delovnega območja, v šoli za starše, AFŽ ter za učiteljsko v bližnji in daljni okolici, kot član plenuma republiške Zveze pedagoških društev pa je veliko naredil tudi v Ljubljani.

Obširno je bilo tudi njegovo publicistično delo. S strokovnimi članki je bogatil lokalni Dolenjski list v Novem mestu in tako

tudi s pisano besedo širil med našimi ljudmi pedagoške ideje. Njegove članke in razprave so objavljali tudi dnevnik, npr. Ljudska pravica, Večer in Delo, pa periodični časopisi, kot so Tedenska tribuna, Dolenjska prosveta, Mladi svet oziroma poznejše Otrok in družina. Strokovno gradivo je objavljaval v pedagoških listih Informator za vodo SRS za strokovno izobraževanje in Sodobna pedagogika, in vsa leta sodeloval tudi pri Prosvetnem delavcu. Pisal je o šolski reformi, reformi učiteljske, posebno vadvnic, o uspešnem učenju, metodiki slovenskega jezika, o družinski vzgoji in izobraževanju odraslih, objavljaval je različne ocene, jubilejne članke, osmrtnice in monografije o slovenskih solnikih.

Napisal je tudi več daljših sestavkov. Na II. kongresu slovenskih pedagogov je imel jeseni 1950 na Bledu referat **Psihološka analiza otrokovega opazovanja**; raziskava je izšla 1951 v samostojni brošuri. Za učitelje tečajnike je že 1948 s sodelovanjem Farla Bačerja in Milana Dodiča, pripravil **Kratek pregled slovenske književnosti**, za dopolnilno izobraževanje učiteljskega je napisal 1973 **Osnove didaktike, razprava Izobraževanje odraslih** pa je izšla v knjigi Izbrana poglavja iz pedagogike 1964. To je naš prvi obsežnejši prikaz zgodovine izobraževanja odraslih v SFRJ in SRS, do leta 1963 in je hkrati pomemben dokument za zgodovino slovenske pedagogike do te dobe. Najobsežnejše Andoljšekovo delo pa je njegova tridelna monografija **Naš začetni bralni pouk in učbeniki zanj**, ki ga je izdala DDU Univerzum 1978 (nad 800 strani). V treh zajetnih knjigah je svojevrstno prikazal vse slovenske učbenike za pouk slovenskega jezika od Trubarja do leta 1945 in jih obdelal z zgodovinskega, pedagoškega in slavističnega vidika. Monografija je zbudila splošno pozornost naše kulturne javnosti in mu aprila 1979 prinesla tudi nagrado Kidričevega sklada. V tisku je še razprava **Strokovno šolstvo na Slovenskem s posebnim ozrom na tehniško srednjo šolo v Ljubljani**, ki obravnava pregled tega šolstva od začetkov do danes.

Andoljšekova pot na slovenskem pedagoškem področju se je začela v mladinski psihologiji, končal pa jo je uspešno pri zgodovini slovenske pedagogike. Za svoje zaslužno delo je prejel več nagrad in priznanj, naslov pedagoškega svetnika, leta 1974 pa red zaslug za narod s srebrno zvezdo. Zaslužnemu slovenskemu pedagogu in znanstveniku želimo še veliko uspešnih let!

ALBIN PODJAVORŠEK

kala pedagogika; kot štipendist se je podal na Hercnov pedagoški inštitut v SSSR. Vzporedno s študijem je predaval po srednjih šolah Sovjetske zveze o Jugoslaviji, toda že pred zglasno resolucijo informbiroja je prišel v domovino z diplomom v žepu. Leta 1948 je postal profesor tolminskega učiteljskega.

Leta 1950 je prevzel službo pedagoga pri CK LMS, leto kasneje pa je sprejel profesuro na učiteljsko v Murski Soboti, kjer se je polno zaposlil kot družbenopolitični delavec. Postal je član mestnega komiteja, sekretar KPJ prosvetnih delavcev in predsednik častnega razsodišča ZRVS. Ker ga je pedagoško delo izredno veselilo, je v letih 1953 do 1955 opravljal delo ravnatelja prehodnega mladinskega doma Ivanke Uranjekove v Dobrni, kjer je postal tudi sekretar KPJ občine Vojnik.

Življenjska pot ga je l. 1960 zanesla v Novo mesto, kjer je postal direktor gimnazije v Stični. V tem obdobju je zavzeto delal v družbenopolitičnem življenju kot član občinskega komiteja ZKJ Grosuplje in predsednik Socialistične zveze v Ivančni Go-

rici.

Leta 1971 je postal Šonc direktor internata Vojaške gimnazije Franc Rozman-Stane v Ljubljani, hkrati pa je delal na številnih področjih kot politični funkcionar občine Šiška. Najpomembnejše zasluge ima kot predsednik komisije za vključevanje mladine v vojaške poklice pri občinski konferenci ZRVS in član podobne komisije mesta Ljubljane. V tem obdobju je posebno viden njegov prispevek za rast internata Vojaške gimnazije, ki so jo prav takrat gradili. Ko je bila stavba Vojaške gimnazije zgrajena, je postal pomočnik direktorja in pedagoški vodja te ustanove. To delo je opravljal do upokojitve v letošnjem letu.

Pedagoški lik prof. Alojza Šonca je razodeval v vsakem trenutku človeka, ki se je kalil v treh časih narodnoosvobodilnega boja — odtod njegova načelnost, ogorčen odpor proti vsem nepravičnostim in zvesto prijateljstvo do mladih ljudi, ki jih je vzgajal. Kolektiv Vojaške gimnazije, sedaj Splošne srednje vojaške šole, je z upokojitvijo Alojza Šonca izgubil dragocenega človeka.

V. M.

Nenavadni pogovori

20. 9. 1979 ob 16.00 na II. pr.

RAZLIKE V DOŽIVLJANJU SPOLNOSTI FANTOV IN DEKLET

Oddajo smo pripravili z doktorico Majdo Kuštrinovo, zaposleno v Inštitutu za načrtovanje družine. Praksa kaže, da je vprašanje, kakšne so razlike v doživljanju spolnosti fantov in deklet, težavno prav zato, ker pripisujemo spolnim razlikam vse preveč lastnosti, ki jih pridobijo mladi ljudje z vzgojo in z vplivi družbenega okolja. Oboje je še preveč zasidrano v tradicionalnem pojmovanju, po katerem je treba dekleta vzgajati drugače kot fante; po katerem je fantom dovoljeno marsikaj, kar dekletom strogo prepovedujemo, ker se zanje »ne spodobi« in tako naprej.

Objavljamo odlomek iz oddaje:

NAPOVED:

Vprašanje, na katerega moramo odgovoriti, se glasi nekako takole: Ali in koliko se je ravnanje fantov in deklet že spremenilo in uskladilo s spremenjenimi družbenimi okoliščinami?

Veliko sprememb, ki jih lahko opazimo, že na prvi pogled kaže, da se je to ravnanje spremenilo v marsičem, v izbiri poklica so dekleta mnogo svobodnejša; najdemo jih tudi v izrazito »moških« poklicih. Izenačilo se je število deklet in fantov v srednjih šolah in na univerzah in tako naprej. O tem ni dvoma.

Bolj kot te — na prvi pogled vidne — razlike pa nas tokrat zanimajo spremembe na občutljivem področju odnosov med spoloma, kjer je po tradicionalnem pojmovanju moški tisti, ki osvaja (tudi z neko dovoljeno mero agresivnosti), ženska pa se omejuje na to, da se pusti ali ne pusti »osvojiti«. O teh spremembah smo se pogovarjali z doktorico Majdo Kuštrinovo, ki se na ljubljanskem Inštitutu za načrtovanje družine ukvarja s svetovan-

nim delom za mlade. Takole nam je odgovorila:

(POSNETEK: Na neko odprto anketno vprašanje so mladi v večini odgovarjali, da je moralno merilo spolne zveze prostovoljna in svobodna odločitev dveh mladih, da začeta spolno razmerje. Res je, da si pod to prostovoljno odločitvijo mladi ljudje v večini, in še posebno dekleta, predstavljajo medsebojno ljubezensko naklonjenost. Če pa pomislimo, da se pubertetno erotično doživljanje fantov razlikuje od tovrstnega doživljanja deklet, da je bil izrazito namenjeno v spolnost in tudi brez čustvenih obveznosti in da mladi sploh radi zamenjujejo spolno privlačnost z ljubeznijo, potem taka stališča mladih niso brez nevarnosti. Nevarnost je v tem, da bi mladi vse bogastvo spolno-erotičnih odnosov skrčili zgolj na izživiljanje spolnega nagona, predvsem fantje, ki so brez čustvenih obveznosti. Biološka akceleracija je močno posegla k nam in je med slovensko mladino zelo opazna. Najbolj vznemirljivo priznanje teh mladih ljudi, da ob začetku svojega seksualnega življenja niso uporabljali nobenih zanesljivih kontracepcijskih sredstev.

NAPOVED:

Kaj lahko razberemo iz tega odgovora?

Najprej nedvomno to, da so mladi načelno sprejeli posledice spremenjenih odnosov. Odgovori povedo, kaj imajo za moralno merilo spolne zveze. A že če stopimo korak naprej, bomo videli, da je to merilo nekoliko dvomljivo zaradi razlik v doživljanju mladih fantov in deklet. Svobodna in prostovoljna odločitev za spolne odnose med mladima človekoma predpostavlja tudi načtančno vednost obeh partnerjev o pomenu ravnjanja enega ali drugega. Če se namreč dekleta odloči »prostovoljno in svobodno« za spolne odnose zato, ker se je čustveno navezala na fanta in na tej čustveni nave-

zanosti gradi tudi svoje prihodnje odnose z njim, on pa se je — prav tako »prostovoljno in svobodno« — odločil za spolne odnose brez take čustvene navezanosti, potem eden ali drugi ali oboje kršita prav tisto moralno merilo, ki ga načelno priznavata. Svobodno in prostovoljno se namreč lahko odloča le o zadevah, katerih posledice so ti koli-

kor toliko jasne. Iz tega, kar je povedala doktorica Kuštrinova, pa sledi, da o takem poznavanju največkrat ne moremo govoriti. Predvsem zato ne, ker očitno še vedno velja kot pravica, da moški ne pokaže svojih pravih čustev. Prav zaradi tega smo naše osrednje vprašanje namenili razlikam med fanti in dekleti v doživljanju spolnosti.

NIŽJA STOPNJA

- 7. sept. M. Vogelnik: Mi vsi otroci sveta
- 14. sept. J. Milčinski: Moje barvice so boljše
- 21. sept. S. Rozman: Kruh, še prej pa njiva

SREDNJA STOPNJA

- 4. sept. Anton Ingolič
- 11. sept. Kako se je Marko srečal z durovo lestvico
- 18. sept. Šolstvo v srednjeveškem Dubrovniku

VIŠJA STOPNJA

- 6. sept. Makedonija I. del
- 13. sept. Ilka Vašte
- 20. sept. Petrova gora

NENAVADNI POGOVORI

- 20. sept. Razlike v doživljanju spolnosti — Marksistična obzorja
- 3. sept. Sindikalno vprašanje
- 10. sept. Sindikalno vprašanje
- 17. sept. Ljudskofrontno gibanje — Književnost jugoslovanskih narodov
- 8. sept. Mladinska poezija v Bosni in Hercegovini
- 15. sept. Ahmet Hromadžić
- 22. sept. Poezija Bosne in Hercegovine

Marksistična obzorja

Z novim šolskim letom začnemo cikl oddaj Marksistična obzorja, ki smo ga posvetili 60-letnici ZKJ. Pri obravnavi te tematike bomo upoštevali zgodovinske vire in teoretične zasnove tako v jugoslovanskem kot v mednarodnem delavskem gibanju in jo osvetlili z gledišča naše današnje družbenopolitične prakse.

V pričajučem zapisu objavljamo odlomek iz oddaje, ki jo je pripravil dr. France Kresal. Njen naslov je: Socialni položaj delavstva v Sloveniji med obema vojnama.

Prva svetovna vojna je povzročila velike gospodarskopolitične in splošne strukturne spremembe slovenskega gospodarstva. Pretežno agrarna in industrijsko nerazvita pokrajina je prišla iz industrijsko manj razvite Jugoslavije z bogato agrarno proizvodnjo. Take razmere so zahtevale preusmeritev slovenskega gospodarstva v razvoj industrije. Ta razvoj pa v letih stare Jugoslavije ni bil zadosten; tega niso bile krive samo posledice ekonomske narave, marveč tudi politične razmere.

Strahovita inflacija povojnih let in neugodna menjava kron ob uvedbi dinarske valute je hudo prizadela najširši krog prebivalstva, ki je bil brez premoženja, predvsem delavstvo. Davčna bremena so bila huda in nepravično porazdeljena. Visoki so bili zlasti posredni davki (trošarine, monopol, takse).

Kvalifikacijska struktura delavstva je bila neugodna; okrog 86 odstotkov delavcev je bilo nekvalificiranih in polkvalificiranih. Še bolj neugodna je bila kvalifikacijska struktura ženske delovne sile, ki se je v industriji čedalje bolj uveljavljala; leta

1919 so ženske sestavljale 18 odstotkov vseh zaposlenih v Sloveniji, leta 1925 pa že čez 30 odstotkov in v letih gospodarske krize 39 odstotkov.

Poznanje splošnih gospodarskih razmer in industrijskega razvoja je nujno za razumevanje in vrednotenje zgodovine delavskega gibanja. Za usmernike bomo navedli samo nekaj splošnih ugotovitev iz gospodarskega razvoja in industrializacije Slovenije v letih med svetovnima vojnoma.

Delež kmečkega prebivalstva je bil v Sloveniji kljub razvoju industrije in drugih gospodarskih dejavnosti še vedno največji, je pa nazadoval. Med kmečkim prebivalstvom so bile še velikanske rezerve delovne sile, ker so v Sloveniji prevladovala majhna in zato pasivna kmetijska posestva; 57 odstotkov vseh kmetijskih gospodarstev z okrog 90.000 družinami je imelo manj kot 5 ha zemlje, 30.000 kmečkih družin je bilo nesamostojnih, brez svoje zemlje, od tega je bilo okrog 15.000 viničarskih družin. Veliko posestev se je zadolževalo, deloma zaradi hudih davčnih bremen deloma zaradi drugih izplačil in obveznosti. Teh dolgov pozneje niso mogli vrniti, ker je po deflacijski krizi začelo primanjkovati denarja in so se cene kmetijskih pridelkov znižale. V letih velike gospodarske krize je bilo zato okrog 42.000 slovenskih kmetij prezadolženih, veliko jih je šlo na boben, nekaj pa jih je rešila uredba o zaščiti kmečkih dolgov. Vse to je pomenilo po eni strani veliko rezervo delovne sile razvijajoči se industriji v Sloveniji, po drugi strani pa možnost zavezništva delavskega gibanja med kmečkim prebivalstvom.

Visoko priznanje karavli Rateče

Pripadniki obmejnih enot proslavljajo letos petintrideseto obletnico ustanovitve. V teh letih so naše obmejne enote dosegle lepe uspehe pri varovanju državne meje — glede na bojno pripravljenost, visoko moralno-politično stanje, socialistično zavest in enotnost. Tudi z ljudmi v obmejnih krajih so uspešno sodelovali. Pri vsem tem so imeli pomembno vlogo ZKJ in ZSMJ, vojaški kolektivi in drugi dejavniki, ki vplivajo na zavest naših obmejnih enot.

Osrednja proslava dneva graničarjev je bila 15. avgusta na karavli Rateče.

Vzornemu vojaškemu kolektivu, ki dela na naši tromeji Italije,

je, Avstrije in Jugoslavije na višini 1280 m ob izviru Save, gorenski obmejni enoti karavle Rateče je bil dodeljen častni naziv Edvard Kardelj-Krištof Bevc. Visoko priznanje kolektivu za prizadevno delo je hkrati priznanje vsem graničarjem Jugoslavije, še posebej pripadnikom in graničarjem ljubljanskega armadnega območja.

Na slovesnosti, ki so se je udeležili številni ugledni gostje naše republike in visoke vojaške osebnosti, je general-polkovnik Franc Tavčar odkril doprsni kip tovariša Kardelja, ki je delo akademskega slikarja Zdenka Kalina.

Vzorni kolektiv te karavle je

pogosto obiskoval Edvard Kardelj, prav na tem kraju, so se stekala sporočila graničarjev in povezovala čuvarje naših meja od Triglava pa do Vardarja. Prav zaradi vsega tega so se odločili, da bodo karavlo Rateče poimenovali po velikanu naše revolucije Edvardu Kardelju. Priznanje je navdušilo graničarje in vso mladino obmejnih slovenskih občin, ki je dodala še svojo simboliko: tudi ob tej priložnosti so graničarji prenašali obmejne pozdrave po graničarskih poteh Slovenije, od planin pa vse do morja. In spet so se pozdravi srečali na tej karavli pod Triglavom. Pozdrave braniteljev naših meja

so prenašali graničarji petnajst dni po stezah od karavle do karavle. Prvi pozdravi so prispeli prav tedaj, ko so slavnostno razglasili imenovanje. Pozdravi so hkrati obljuba vseh mladih graničarjev, ki so ponosni na ime in delo heroja Edvarda Kardelja, da bodo še nadalje odločno varovali mir na naših mejah.

Potem, ko je general-polkovnik Franc Tavčar-Rok predal povelje komandirju karavle Dragu Hrobatu, so odprli spominsko sobo tovariša Kardelja. Zbrani graničarji so na slovesnosti poslali brz o javko maršalu Josipu Brozu Titu.

Ob prazniku graničarjev na slovesnosti pri na novo imenovani karavli Edvard Kardelj-Krištof Bevc.

Kdo bo naš razrednik?

Ena izmed pomembnih nalog vsakega učnega zbora ob začetku šolskega leta je tudi določanje razrednikov. Znano je, da pravilna uglašenost med učenci, razredno skupnostjo in razrednikom, veliko pripomore k uspešnemu učenju in delu. Prav zato je pravilna razporeditev razrednikov zelo odgovorna naloga. Kdo bo razrednik? Učenci pričakujejo to odločitev z velikim zanimanjem, s strahom, veseljem pa tudi z negotovostjo.

Zadnji dan pouka, to je v ponedeljek, 25. junija 1979, je prišel v pisarno ravnatelja osnovne šole v Vitanju odbor razredne skupnosti 5. a oddelka. Predsednik razredne skupnosti je rekel: »Tovariš ravnatelj, želimo, da bi bila v prihodnjem šolskem letu naša razredničarka tovarišica Tončka.«

»Kdo to želi?« je vprašal ravnatelj.

»Vsa razredna skupnost,« so odgovorili učenci. »Imeli smo sestanek, na katerem smo se o tem pogovorili in zdaj vas kot člani odbora skupnosti sprašujemo, če to dovolite.«

»Ponavadi določamo razrednike ob začetku šolskega leta, ko pridejo tudi novi učitelji,« je odgovoril ravnatelj, »vendar bomo vašo željo upoštevali. Vprašati pa morate še tovarišico Tončko, če sprejme razredništvo v vašem razredu.« »Tudi to bomo storili,« so rekli učenci in odšli.

Tak je bil pogovor med odborom razredne skupnosti 5. a oddelka in ravnateljem osnovne šole v Vitanju. Učenci 5. razreda

so vedeli, da bodo naslednje leto imeli novega razrednika, ker bodo imeli predmetni pouk v celoti in jih ne bo več imela učiteljica razrednega pouka, ki je bila v 5. razredu njihova razredničarka in je učila tudi večino predmetov.

Ravnatelj se je nad tem obiskom zamislil. Na eni strani je tak »podvig« dokaz velike samoupravne zavesti in organiziranosti, ki so jo tako pokazali učenci, po zakonu o osnovni šoli pa imajo učenci pravico izražati svoje želje le, kadar gre za delo, organizacijo, izvajanje učnega načrta itd. Strokovni organi morajo te želje obravnavati in nanje jasno odgovoriti. Na drugi strani pa je taka želja veliko priznanje za učiteljico Tončko, ki bi jo radi za svojo razredničarko. Tovarišica Tončka je bila v preteklem šolskem letu razredničarka v 8. razredu, a ti učenci so osnovno šolo zapustili. V tem šolskem letu bo prevzela drug razred.

Zamisliti pa se je treba še o nečem. Če imajo učenci pravico izraziti željo, kdo naj bi bil njihov razrednik, lahko prav tako povedo, če kakega razrednika nočejo. Kako ravnati v takih primerih, je razmišljaj ravnatelj. Kako bi se počutil učitelj, ki bi bil odklonjen? Kakšni odnosi bi nastali, če bi kljub temu razredništvo moral prevzeti, ker drugi učitelji že imajo svoje obveznosti. Razmišljajmo o tem, saj se tako vprašanja pojavljajo ob začetku vsakega šolskega leta v vseh šolah. **FRANJO MAROŠEK**

Ne pozabimo na pravila lepega vedenja

Ne samo mladina, tudi mi smo se že kar malo naveličali poslušati očitke, o tem, kako nevezgajena je današnja mladina, koliko manj smo bili predrzni mi v svojih mladih letih, koliko lepše smo se vedli, spoštovali starejše itd. Seveda so grde.

Poglejmo še drugo plat medalje: Kdo vzgaja te, ki se tako slabo vedejo, ali vedo, kako je prav, ali jim povemo, katere besede so grde.

Izkušnje povedo, da učenci sploh ne poznajo številnih pravil o lepem vedenju, medsebojnih odnosih, o ravnanju v družbi, med tovariši.

Zato predlagam, naj bi v učni načrt družbeno moralne vzgoje ali pa med razprave pri razrednih urah uvrstili tudi poglavja iz knjige o lepem vedenju. Ob koncu razrednih ur ali ur družbenomoralne vzgoje odmerimo deset minut za obravnavo poglavij, npr. o predstavljanju, pozdravljanju, vedenju v gledališču, kinu, na obisku, na cesti, za mizo, obdarovanju itd.

Zelo zanimivo je, če začnemo poglavje o lepem vedenju s posegom v zgodovino. Učenci si bodo pravila laže zapomnili, če jim bomo prej pripovedovali o nekdanjih šegah in običajih. Prav je, če poudarimo, da je vse, kar imamo, v naši notranjosti in zunanosti »skrita dediščina davnin«, kot pravi naš Župančič. Vsak običaj ima svojo zgodovino.

Rokujemo se zato, ker je naš davni prednik v prazgodovini pokazal prazno roko tistemu, s katerim se je želel spoprijateljiti.

Ne pozabimo na odnos, ki ga je potrdil čas viteštva: Mlajši — starejši, moški — ženska, šibkejši — močnejši. Vedno moški pozdravi žensko, se ji predstavi, ji odstopi prostor ... itd.

Kako sprejememo gosta? Pomislimo na star slovanski običaj — gosta so sprejeli s soljo in kruhom. Če je pripadnik nekega plemena dobil kruh in sol za dobrodošlico, je to zanj pomenilo trajno prijateljstvo. Ne pozabimo, da so bili naši predniki miroljubno in gostoljubno ljudstvo!

Kako dajemo ali sprejemamo darila? Že v davni si je naš prednik z darilom poskušal pridobiti prijatelja, se odkupiti sovražniku ali pa prikupiti bogovom. Vsako darilo ima svojo govorico — utruje prijateljske vezi, prosi za naklo-

njenost.

Darilo naj bo skromno (sočasno pomeni tudi obveznost — obdarovanec se mora ob priliki zanj oddolžiti) in iz pristnega materiala (ne kič, ker je lažniv: plastična vaza z marmornatim vzorcem je »lažniva«).

Ko darujemo rože, pazimo na barvo! Predvsem pri belih rožah imejmo posluš — ne nosimo jih v bolnišnico. Zelo lepi so šopki, ki imajo svoj značaj: poljski, gozdni, planinski, travniški, kranjski šopek, vsak od njih ima svojevrsten čar. Mimogrede vprašajmo učence, če morda kdo ve, iz kakšnih rož je slovenski narodni šopek. Le malo odgovorov bomo dobili. Spomnimo jih na narodno pesem — »nagelček, roženkravt, rožmarin, iz tega ti pušelj nar' dim«.

Darila ob posebnih prilikah:

Novorojenčku bomo po starem slovenskem običaju prinesli pletenko kruha — praznični kruh naših prednikov. Mlademu bitju želimo s tem blagostanje. Star običaj je tudi, da mu prinesemo veliko leseno žlico, saj so prišla k hiši nova usta.

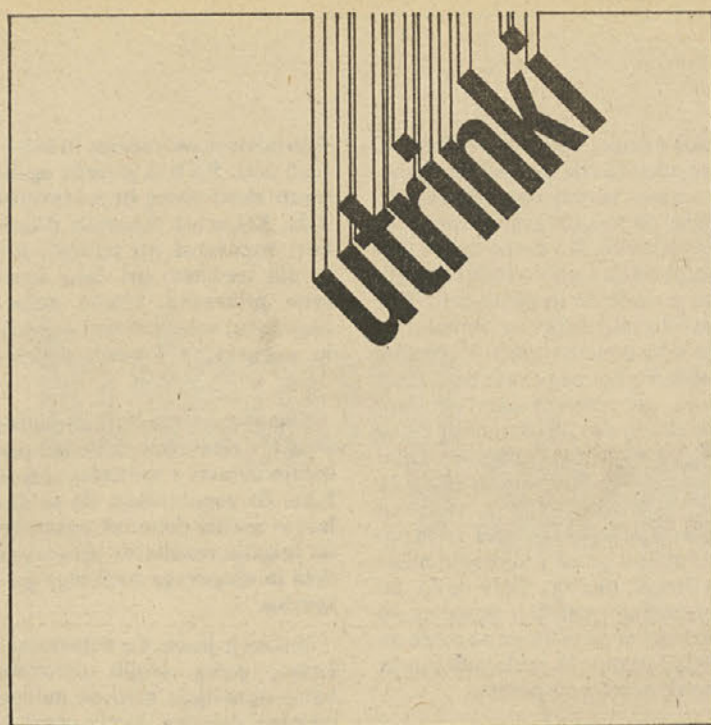
Mislim, da ni prav, če naši otroci ob koncu obveznega šolanja ne vedo, da je treba potegniti roke iz žepa, kadar pozdraviš, da greš v kinu v vrsti na svoj sedež tako, da si obrnjen proti gledalcem, da moški običajno hodi na levi strani ženske, da ji v avtobusu odstopi sedež...

Naj končam. Iz izkušnje vem, kako malo poznajo učenci pravila lepega vedenja. To, kar se zdi nam, odraslim najbolj vsakdanje in samo po sebi umevno, je zanje povsem novo. Včasih ob napotkih o lepem vedenju planejo v smeh kot ob novi smešnici, nazadnje pa z odobravanjem sprejmejo novo spoznanje.

Prav je, da učence opozorimo, kako zelo je poznavanje pravil o lepem vedenju potrebno za samozavesten in sproščen nastop v družbi.

Za naš uspeh v življenju ni pomemben le poklic. Potrebni so tudi uglašenost, obzirnost in občutek za mero.

Če se nam bo posrečilo, da bomo učencu privzgojili kar največ najboljših človeških lastnosti, bomo storili zanj in za nas vse in mnogo več, kot pa če ga bomo naučili nekaj več nepravilnih glagolov, dodatno formulo ali natančno letnico. **DUŠICA KUNAVER**

Vabilo

Delavci Osnovne šole TOZD »Savo Kladnik« Sevnica vabimo vse nekdanje prosvetne in druge delavce na slovesno odprtje podružnične šole Studenec ob stoletnici obstoja.

Krajevni praznik in jubilej bomo praznovali v nedeljo, 23. 9. 1979 ob 10. uri na Studencu.

Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično in prosvetno-kulturno sodelovanje, Ljubljana, Parmova 33

RAZPISUJE

štipendije tujih vlad, na osnovi meddržavnih programov prosvetno-kulturne sodelovanja, za udeležbo na poletnih tečajih za učitelje in profesorje, ki poučujejo tuje jezike na osnovnih in srednjih šolah:

1. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Belgiji
2. 5 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju angleškega jezika v Veliki Britaniji
3. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju češkega jezika v Brnu
4. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju češkega jezika v Pragi
5. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju slovaškega jezika v Bratislavi
6. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju danskega jezika na Danskem
7. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju finskega jezika na Finskem
8. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Franciji za univerzitetne profesorje ali asistente
9. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Sevresu (januar 1980)
10. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Besançonu
11. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Grenoblu
12. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju francoskega jezika v Dijonu za študente
13. 3 štipendije fondacije CINI za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika za študente
14. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju italijanskega jezika v Perugi
15. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju madžarskega jezika v Debreccenu
16. 8 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika v Leipzigu, Nemška demokratična republika
17. 10 štipendij za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za študente v ZR Nemčiji
18. 4 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za germaniste v ZR Nemčiji
19. 3 štipendije za udeležbo na poletnem tečaju nemškega jezika za negermaniste v ZR Nemčiji
20. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju poljskega jezika na Poljskem
21. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju portugalskega jezika na Portugalskem
22. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju ruskega jezika v Sovjetski zvezi
23. štipendijo za udeležbo na višjem tečaju ruskega jezika v Sovjetski zvezi
24. štipendijo za udeležbo na poletnem tečaju španskega jezika v Španiji
25. 2 štipendiji za udeležbo na poletnem tečaju švedskega jezika na Švedskem ter
26. štipendijo za udeležbo na tečaju mednarodnega prava v Haagu na Nizozemskem

Kandidati naj pošljejo prošnje za udeležbo na navedenih tečajih na naslov: Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično in prosvetno-kulturno sodelovanje, Ljubljana, Parmova 33, najkasneje do 25. oktobra 1979.

Prošnji, ki mora vsebovati natančen naslov kandidata, je treba priložiti:

1. življenjepis
2. priporočilo šole, oziroma univerzitetnega profesorja
3. fotokopijo diplome

Kandidati morajo sami plačati potne stroške.

Obremenjevanje nadarjenih

Razumljivo je, da pri šolskem in zunanješolskem delu vsi učenci ne dosežejo enakih uspehov. Uspeh je odvisen sicer največ od dela, veliko pa vplivajo tudi sposobnosti vsakega učenca. Lahko se na primer zgodi, da je kak učenec izredno uspešen, ne samo pri več predmetih, temveč tudi v številnih dejavnostih v pionirski in mladinski organizaciji.

Ker se želi šola v celoti ali v posameznih predmetih izkazati v javnosti, učitelji pa predstaviti svoje delo in dosežke, največkrat prav te uspešne učence spodbujajo, naj sodelujejo na tekmovanjih med posamezniki ali ekipami, na prireditvah in manifestacijah. Lahko se zgodi, da isti učenec, zato ker je uspešen in se zanima za mnogo področij, zastopa oddelek, razred ali šolo na tekmovanju tujega jezika, geografije, zgodovine in matematike; je član košarkarskega moštva, poje v zboru in sodeluje pri vajah za recital.

V vseh teh dejavnostih je enako uspešen in povsod sodeluje rad. Videti je, kot da je nenadomestljiv. Kdaj je treba njegovo angažiranost omejiti?

Če upoštevamo interese šole in posameznih učiteljev, lahko rečemo: Naj nastopa, dokler mora in hoče.

To pot bomo raje spregovorili o takih zadevah z vzgojnega vidika.

Prireditve in tekmovanja v občinah, mestu in drugod organiziramo v glavnem zato, da bi lahko vsi učenci pokazali, koliko zmo-

rejo in hkrati s tem predstavili delo šole. Poleg te značilnosti je pomembno tudi to, koliko učenec sodeluje — torej množičnost. Naše šole še vedno nimajo takih možnosti, da bi se lahko vsi mladi zbirali v prostem času ob različnih dejavnostih, pri dodatnem pouku ali v klubih pionirske ali mladinske organizacije. Te dejavnosti niso le izobraževalne, temveč tudi vzgojne. Sodelovanje v njih vpliva na razvoj številnih osebnih in družbenih vrlin: solidarnost, družabnost, vztrajnost, samokritičnost.

Delo v organizacijah, ki združujejo mlade, omogoča skupno delovanje v številnih dejavnostih in s tem tudi v razvoju samoupravnih odnosov.

To pa je hkrati že odgovor na vprašanje, zakaj je uspeh večji, če se pojavi na nekaterih manifestacijah 50 učencev s povprečnimi uspehi kot 10 učencev z vrhunskimi.

Dogaja se, da posamezen učitelj predlaga in odloča, kdo izmed učencev bo sodeloval na prireditvah in tekmovanjih. To omogoča, da si vsak učitelj pripravlja svoj program in »svoje« učence, zelo pozno pa ugotovi, da so nekateri učenci »zavzeti« kar na več področjih. To se ne bi zgodilo, če bi o tem odločale razredne skupnosti učencev ali razredni sveti učiteljev. Za učence in učitelje je torej enako pomembno, da se spoštuje načelo: Pomembno je sodelovati, a ne samo zmagati. Tudi najuspešnejši pionirji ali člani mladinske organizacije naj bi sodelovali največ v dveh dejavnostih.

Vedno dviga roko

Ponavadi pri ponavljanju gradiva ali pri vajah postavljamo vprašanja vsem učencem v razredu, nato pa čakamo na odgovor. Marsikdo spodbuja učence, naj bodo dejavni in se naj javijo za odgovor. Če želijo biti vprašani, naj dvignejo roko.

Nekateri učenci se vedno javljajo, radi bi odgovorili na vsako vprašanje; tako dokazujejo svojo dejavnost in znanje. Take učence imate najbrž tudi vi, toda med njimi je prav gotovo kakšen, ki dviga roko, če zna ali ne. To ste že večkrat ugotovili in prav zato ga velikokrat sploh ne upoštevate. Ni mu nerodno, vztrajno vam sporoča, da zna. Morda ste se nanj navadili in mu ne posvečate dovolj pozornosti ali pa vas ta njegov odnos jezi in menite, da bo treba nekaj storiti.

Zakaj se nenehno javlja? Vzroki za to so lahko različni. Navedimo le najpogostejše:

— Želja, da bo med tistimi, ki se postavljajo s svojim znanjem in dejavnostjo. Njegove skromnejše možnosti mu ne omogočajo, da bi se uvrstil med boljše učence, in tako, čeprav le včasih, da vedeti sošolcem, da je vsaj nekje med prvimi;

— Rad bi zbudil učiteljevo pozornost. Ker ve, da se vsaj za kratek čas vaš pogled zaustavi na tistih, ki so dvignili roke, deloma vsaj tako zadosti tej svoji potrebi. S tem ko dviga roko, želi da bi izgovorili njegovo ime, ga vsaj za trenutek poslušali, se z njim pozabavali ne glede na to ali ste ali niste zadovoljni z njegovimi odgovori.

— Učenec ne more pravilno oceniti svojega znanja, ne ve, kateri odgovor je pravilen, meni, da je tako kot misli in občuti on. Pravilni odgovori, ki jih povedo

drugi, se mu zdijo znani in zdi se mu, da bi lahko tako odgovoril tudi on.

Dviganje roke je pogosto tudi način, da se učenec nekoliko sprosti, spremeni položaj med sedenjem, da morebiti vstane, se sprehodi do table in si s tem olajša dolgotrajno sedenje, ki ga tako težko prenaša. S tem ne želi komu krasti časa s svojimi pogosto napačnimi odgovori, temveč si na bolj dinamičen način krajša čas.

Morda pa z dvignjeno roko hote goljufa učitelja, da bi prikrikl svoje neznanje, saj učitelj pogosto pravi o tistih, ki ne dvigajo rok, da »nič ne mislijo«. Taki učenci vnaprej vedo, da bo njihov odgovor napačen, in če jih po naključju pokličete, rečejo, da niso dvignili roke zato, da bi bili vprašani. Hoteli so se počesati po glavi ali pa najdejo kak drug izgovor.

Že če pogledamo samo te razloge, lahko ugotovimo, kako napačno je bilo, če bi vedno ravnali enako. Zato je treba najprej spoznati vzroke, zakaj učenec nenehno dviga roko in ugotoviti to za vsakega posebej potem pa se šele odločiti, kako bomo ravnali. Eden izmed dobrih ukrepov je na primer ta, da posvetite učencu nekoliko več pozornosti, mu dopustite, da se izkaže glede na svoje zmožnosti ali pa si če vas ne moti — z dviganjem roke še nadalje lajša težavno mirovanje v klopi.

Vse to je boljše kot pa če ga javno opominjate, naj ne dviga roke, opomalovajte njegove odgovore ali pa poudarjate, da s svojim javljanjem krade dragoceni čas sošolcem.

DR. LJUBICA PRODANO-VIČ

ODGOVOR:

Pred časom smo na podobno vprašanje že odgovorili. Ponočno menimo da pripada taki delavki celotno nadomestilo. Delovni invalidi uživajo po zakonu o delovnih razmerjih posebno varstvo. Glede na to, da je topli obrok oblika varstva delavca pri delu, je normalno, da pripada tudi delavcu s krajšim delovnim časom.

Nadomeščanje

VPRAŠANJE:

Učiteljice v celodnevni osnovni šoli so tedensko delale do 27 ur z učenci 1.-4. razreda, poleg tega pa še popravljale šolske

naloge, vodile razredništvo, se udeleževale govornih ur, sestankov učiteljskega zbora itd., tako da so dosegale 42-urni delovni teden. Ko je ena izmed učiteljic odšla na porodniški dopust, so si razdelile še njeno delo. Ker je bilo zelo veliko ur, so tedaj ko je bilo mogoče, združile po dva oddelka kot na primer med kosilom, ob prostem času itd., ure pouka in drugih aktivnosti pa so si med seboj razdelile. Tako sedaj delajo z učenci od 29 do 31 ur tedensko. Za ta povečan obseg dela, kakor tudi za večjo težavnost pa ne prejema nikačnega plačila. Prav tako ne prejema plačila v primeru, če še kakšna od učiteljic ne pride na delo, čeprav jo nadomeščajo in pouk nemoteno poteka.

ODGOVOR:

Zakon o delovnih razmerjih določa, da je prispevek delavca k

delu odvisen od količine in kakovosti dela. Pri tem je treba upoštevati zlasti obseg in zahtevnost dela, kakovost delovnih dosežkov, uspešnost pri uporabi delovnih sredstev, pri delu dosežene prihranke, izrabo delovnega časa, odgovornosti pri delu in razmere, v katerih delavec dela.

Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodeke določajo delavci s splošnim aktom tako, da zagotavljajo, da se delavčev osebni dohodek ugotavlja na temelju rezultatov njegovega dela in njegovega osebnega prispevka.

Zakon je jasen. Če delavke začasno, poleg svojih delovnih nalog opravljajo delovne naloge odsotne delavke, imajo pravico deliti tudi osebni dohodek za dodatno opravljene delovne naloge.

ELEKTROTEHNA n. sol. o.
trgovsko, izvozno, uvozno in proizvodno podjetje
61001 LJUBLJANA, Titova c.51
telefon: (061) 320 241; telex: 31184 YU ETEHNA

Prejeli smo Pri nas tako, kako pa drugod?

Po številnih razpravah o reformi šolstva želim opozoriti še na probleme posebnega šolstva, o katerem zadnje čase v našem časopisu ni bilo skoraj nič napisanega. Rada bi povedala, le nekaj misli, ki se mi porajajo ob delu. Veliko je bilo storjenega za posebno šolstvo doslej, še več bo treba narediti v prihodnje.

Pokazalo se je, da smo šli pri ustanavljanju oddelkov posebnih šol preveč v širino, da smo zajeli preveč učencev tudi tam, kjer ni bilo nujno. Novejše usmeritve zahtevajo, naj ostanejo v rednih oddelkih osnovne šole lažje prizadeti učenci, tako imenovani mejni primeri, učenci s specifičnimi motnjami (v govornem izražanju, branju, začetnem pisanju, z motnjami motorike, orientacije, prilagajanja...), tisti, pri katerih je bila socialna indikacija vzrok otrokovim težavam (ko okolje ni spodbujalo razvoja, ko otrok ni bil v vzgojno-varstveni ustanovi) in učenci, ki na splošno počasneje dozorevajo. Jasno je, da taki učenci v osnovni šoli še vedno doživljajo neuspehe, stiske, šole pa merila tolikanj znižujejo, da so učni uspehi kljub temu 100-odstotni. Prav je, da ostanejo ti učenci v rednih oddelkih, kjer je inteligentna raven višja, kjer poučuje strokovno usposobljeni predmetni učitelji, kjer je razredni kolektiv pestrejši, socializacija močnejša in razmere normalne. Več bodo pridobili in lažje se bodo vključili v manj zahtevne strokovne šole, kamor bi jih usmerjali. Nujno pa bi bilo, da osnovne šole, ki te učence obdržijo, zaposlijo v svojih organizacijah tudi specialne pedagoge, ki smo za tako delo poklicno strokovno usposobljeni in bi jim lahko ustrezno pomagali. Učitelji po svojem rednem delu ne bodo zmogli dodatnega psihičnega napora za intenzivno delo s temi učenci. Obenem bi lahko pomagali večjemu številu učencev — takoj, ko se težave pokažejo, ker je uspeh zelo odvisen prav od tega. To pa je hkrati tudi pot, po kateri bi lahko zaposlili precej defektologov, ki bodo ob sedanjih razmerah in obravnavi sicer ostali brez svojega dela.

Za učence, ki ne bi zmogli slediti svojim vrstnikom, bi bilo treba organizirati specialne oddelke pri osnovni šoli. Vedno in povsod bi morali težiti k integraciji z normalno razvitimi otroki. Učenci bi lahko sodelovali v zborih, na ekskurzijah, krožkih, uporabljali bi telovadnico, knjižnico, delavnico za tehnični pouk in pri nekaterih predmetih (npr. pri telesni in likovni vzgoji) pa bi sodelovali tudi pri rednih urah. Taka oblika dela bi bila nova in zelo zaželena. To bi bilo posebno v prid tam, kjer so centralne šole toliko oddaljene od posebnice, da te poti šoloobvezni učenec glede na svoje duševne in telesne sposobnosti ne bo zmogel. Uspeh vključevanja učencev v redne oddelke osnovne šole pa je veliko odvisen tudi od tega, koliko so se šolske

razredne skupnosti pripravljene lotiti takega dela, take pomoči. Dobro bi bilo, če bi to organizirali v celodnevni osnovni šoli. Potem ob priključitvi k osnovni šoli ne bi bilo treba otroka trgati iz družine, iz okolja, ki ga je vajen in ga dajati v posebno osnovno šolo internatskega tipa, to pa že tako ni zaželeno.

Zanima me, koliko kilometrov vožnje je dovoljeno naprtiti našim učencem? Navajam zgled iz bohinskega kota, kjer je predviden prevoz učencev iz vasi Studor, Stara Fužina, Koprivnica in Podjelje v Radovljico. Tu gre za oddaljenost do 50 km v eno smer, torej redno vsak dan 100 km! K temu moramo dodati še 1 uro peš hoje (v obe smeri tudi 2 uri), slabe vremenske razmere, posebno pozimi, ko prgaži otrok po visokem snegu iz avtobusa ves moker in mraz mrzlem jutru še nadaljevati pot hladnem avtobusu do centralne šole. Upoštevati moramo učence, ki slabo prenašajo avto, take, ki imajo slabo držo, in to, da bomo dodali 5-6 uram sedenja v šoli še 2-3 ure sedenja avtobusu...

Ti učenci bodo morali zgodaj zjutraj na pot in se bodo vračali ponoči (jeseni, pozimi) pri -16°C - 17°C... ko prevoz doma zaradi snežnih razmer mogoče. Njihov delovni dan bo najbrž takle:

Otrok bo vstal ob 5. uri, za pot do šole bo potreboval 3 ure, v celodnevni šoli pa bo od 8. do 15. ure. Domov bo prispel okrog 18. ure, tako da bo imel lahko samo 1 uro prostega časa, če bo hotel ujeti 9 ur spanja.

Ta pot je torej trd oreh še za odraslega. Ali ne bo strahotna za otroka? Ali ne bo ta preobremenjen, od dela odtujen, v prostem času pa tako utrujen, da s tem časom ne bo vedel kaj početi?

V časniku sem prebrala, da razpisuje Osnovna šola »Neznanih talcev« Dravograd delo dveh učiteljev ortopedagogov. Zanimivo bi bilo vedeti, ali za delo rednih ali v specialnih oddelkih. Bi se morda lahko oglasili? Kako rešujete take probleme drugod?

Menim, da nam naša družbeno ureditev omogoča poiskati različne oblike dela, iskati pa je treba tako, da bo otroku kar najboljši v prid! Vedno in povsod moramo prizadevati za integracijo, in kjerkoli se da, omogočiti šolanje otrokom v rednih oddelkih, v krogu vrstnikov in vključevati v življenje in delo kraja, kjer prebivajo!

Težave so tudi z učbeniki. Po sebi za nas jih ni! Torej že jemljemo v roke učbenike za osnovno šolo! Dobro bi bilo predvideti najmanjši in najbolj sežnejši program snovi...

Kako ste drugod uveljavljali pravico do nekategorizacije posameznih primerih?

Oglasite se, zanimivo bo slišati različna mnenja o podobnih problemih! Napišite, kako jih rešujete!

MAJDA ŠTROVŠEK, pedagoginja
Bohinska Bistrica

Ustanovljeno Društvo učiteljev tehničnega pouka

V mariborski regiji smo letos ustanovili Društvo učiteljev tehničnega pouka. Inicijativni odbor je na sestanku poročal o pomenu tega društva, dopolnili smo statut in izvolili organe društva. Zaradi boljšega sodelovanja bodo v posameznih občinah delovali odbori podružnic, sedež društva pa bo v Mariboru. Namen ustanovitve je predvsem povezovanje pedagoških delavcev tega po-

dročja, poenotenje delovanja in nastopanja pri uveljavljanju tehnične vzgoje, strokovno izpopolnjevanje učiteljev in povezovanje z združenim delom.

Trudili se bomo, da bo tehnična vzgoja dobila primerno mesto v osnovni šoli glede na število učnih ur in ustrezen učni načrt.

FRANČEK ONIČ

NOVOST
na tržišču!

UNICLAR

A-61

— je tekoče sintetično sredstvo za strojno čiščenje in nego talnih oblog iz PVC plastike, linoleja, keramike, klinkerja, betona itd.

C-500

— je tekoče sintetično sredstvo za strojno čiščenje vseh vrst mehkih talnih oblog.

Prednosti NOVIH IZDELKOV

- vsebujejo sestavine, ki preprečujejo ponovno onesnaženje površin
- prijetno osvežujejo prostor med čiščenjem in po njem
- sredstva so ekonomična in učinkovita
- biološko se razkrojijo

ILIRIJA-VEDROG
Ljubljana, n. sol. o.

Tone Ferlinc

Za vedno je odšel od nas znani in zaslužni mariborski pedagoški delavec Tone Ferlinc.

S časovnega življenjskega traku Toneta Ferlince ne moremo navesti vseh tistih pomembnih točk, ki opozarjajo na človeka in pedagoga, na učitelja, ki je živel za šolo, na predanega bojnika za mesto in vlogo učitelja in učenca v vzgojnoizobraževalnem procesu.

Tone Ferlinc se je rodil 10. 12. 1909 v Mariboru. Leta 1929 je maturiral na mariborskem učiteljskišči. Že kot mladega učitelja, prvo službeno mesto mu je bila Trojica v Slov. Goricah, so ga živo zanimala ideje Pedagoške centrale v Mariboru. Le od začetka je iskal pota, kako posodobiti osnovno šolo. Svoja pedagoška dognanja je objavljala v Popotniku, pozneje v Sodobni pedagogiki. Ko je bil l. 1934 imenovan za šolskega upravitelja v Lokavcu, se je takoj začel bojevati proti petokolonašem. Leta 1941 je bil zaprt v Mariboru, nato izseljen na Hrvaško, v Vrgin most. Od leta 1943 je bil aktiven bорец v NOB v udarni brigadi Vlahovič. V začetku maja je prišel z isto brigado na Koroško.

Demobiliziran je bil l. 1945.

Tone Ferlinc je prejel več vojaških odlikovanj, občina Maribor mu je l. 1966 podelila priznanje za izredne zasluge za občino.

Po osvoboditvi je opravljal pomembne funkcije v prosveti: bil je upravnik dijaškega doma učiteljskišnikov, upravnik vseh dijaških domov, vodja dveh pedagoških tečajev Ministrstva za prosveto za učitelje. Leta 1950 sta s tov. Ledinekom sestavila Računico za 3. razred osnovne šole.

Tovariša Toneta Ferlince so učitelji mariborske, koroške in prekmurske regije najbolje spoznali kot vodjo Zavoda za prosvetno pedagoško službo.

Tone je ves izgovarjal za šolsko mladino in za delo učiteljskih zborov...

Zelo rad se je pogovarjal o liku učitelja.

Ker se je preveč razdajal, mu tudi bolezen ni prizanesla. Moral je v pokoj. Delavci Zavoda za prosvetno pedagoško službo smo z njegovo upokojitvijo izgubili odličnega sodelavca, dobrega mentorja, človeka, ki je na pedagoškem področju vedno iskal nekaj novega. Po njegovi upokojitvi, smo se vedno bali zanj. In prav tisti dan, ko je brez slovesa odšel za vedno od nas, smo mu hoteli čestitati in zaželeli zdravja.

Toda, smrt nas je prehitela.

Sodelavci Zavoda za prosvetno pedagoško službo se tov. Tonetu Ferlincu iskreno zahvaljujemo za vse, kar je naredil na vzgojnoizobraževalnem področju.

Vedno nam bo ostal v spominu kot dober tovariš, iskren sodelavec, ki si je dosledno prizadeval za vse, kar je za našo družbo zdravega, naprednega in obetavnega.

SODELAVCI

Sonja Sedevčič

Letošnjega 8. avgusta se je na pokopališču v Litiji zbrala množica ljudi, da bi pospremila k zadnjemu počitku 48-letno učiteljico Sonjo Sedevčič, ki je umrla po kratkotrajni, toda težki in zahrbtni bolezni.

Rodila se je leta 1931 v ljubljanskem predmestju — v Dravljah. Že v rani mladosti je kazala veliko veselje do pedagoškega poklica, zato se je po končani osnovni šoli in nižji gimnaziji vpisala na ljubljansko učiteljskišče. Leta 1949 so jo kot 18-letno učiteljico na prvem službenem mestu postavili pred hudo življenjsko preskušnjo, saj je štiri leta poučevala na Primorskem, v krajih, ki so spadali pod takratno cono B in so bili šele leto dni po njenem odhodu priključeni k Jugoslaviji. V Krkovicah, Penjanu in Sečovljah je vzgajala mladi rod z veliko odgovornostjo ter mladostno zagnanostjo.

Pred 26 leti je prišla v majhno vas Javorje nad Litijo, ki jo je kmalu vzljubila. Tu je ostala 11 let in si ustvarila tudi družino. Sodelovala je v družbenopolitičnem in kulturnem življenju kraja in ni bilo akcije, kjer ne bi sodelovala priljubljena tovarišica Sonja.

Leto dni pozneje, ko so podružnično šolo Javorje priključili k matični šoli v Šmartnem, je prišla v šmarsko šolo, ki ji je ostala zvesta 15 let, vse do svoje prezgodnje smrti. V drugi polovici lanskega decembra je prvič zapustila šolo in se po trimesečni odsotnosti in uspešno prestani operaciji vrnila v šolo; kako se je veselila prvega pomladnega dne, ko je spet prišla med svoje prvošolčke, toda takrat še ni slutila, pa tudi nihče izmed svojcev ali članov kolektiva, da bo že čez pet dni zadnjikrat zaprla za seboj vrata priljubljenega prvega razreda.

Njeno dolgoletno vzgojno delo je obrodilo bogate sadove; bila je med prvimi pedagoškimi delavci litijske občine, ki so prejeli priznanje Izobraževalne skupnosti Litija. To ji je dalo novega poleta za delo na družbenopolitičnem in kulturnem področju. Več let je uspešno vodila svet delovne skupnosti in predstavljala šolo v izvršnem odboru Izobraževalne skupnosti Litija, rada pa je sodelovala tudi pri delu drugih samoupravnih organov ter organizacij šole in kraja.

Kolektiv osnovne šole Franc Rozman-Stane v Šmartnem pri Litiji je z njeno smrtjo izgubil predano pedagoško delavko; vrzeli, ki je nastala z njenim odhodom, ne bo mogoče zapolniti.

BORIS ŽUŽEK

Oglas

Nekdanje člane UPZS EMIL ADAMIČ prosimo, da čimprej vrnejo vse note in jih pošljejo na naslov: M. Pertl, Smetanova 40, 62000 Maribor.

Vabilo

Osnovna šola Velika Polana vabi prosvetne delavce, ki so službovali na tej šoli, na odprtje nove šole in tovariško srečanje 16. 9. 1979 ob 10. uri v Veliki Polani.

SPLOŠNA SREDNJA VOJAŠKA ŠOLA
FRANC ROZMAN STANE
Ljubljana, Dimičeva 15

razpisuje prosta dela in naloge:

— profesorja matematike in fizike

Od kandidatov pričakujemo, da so končali ustrežno fakulteto in da imajo urejeno vojaščino.

Dela in naloge so razpisane za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Na voljo je družniško stanovanje. Osební dohodek okrog 10.000 din.

kolegom v slovo

Dolfe Prešeren

13. maja 1979 je za posledicami težke prometne nesreče nepričakovano umrl Dolfe Prešeren, znani domžalski prosvetni delavec in pedagog. Njegovo življenje je bil en sam delovni dan. Dolfe se je rodil 3. februarja 1903 v Trstu. Po italijanski okupaciji Primorske leta 1918 se je moral s starši umakniti iz zasedenega mesta. Pozneje je študiral v Ljubljani in se po maturi na ljubljanskem učiteljskišči leta 1926 zaposlil kot učitelj na enorazredni osnovni šoli v Kuželju pri Brödu ob Kolpi. Že kot dijak učiteljskišča je bil zavzet organizator naprednega učiteljskega naraščaja in urednik mladinskega časopisa Omladina. Po petletnem službovanju na prvem službenem mestu so ga premestili v Banja Loko, kjer je tudi ostal pet let, nato pa je odšel kot šolski upravitelj v Vrh nad Laškim (nekdanji Sv. Lenart); tam so ga leta 1941 kot zavednega Slovenca, tako kakor stotine drugih slovenskih štajerskih učiteljev začeli preganjati nacisti. Povsod, kjer koli je Dolfe Prešeren deloval, je bil odlični šolnik, vzgojitelj staršev in prebivalcev kraja, ki so znali ceniti požrtvovalnega prosvetnega delavca in mu zaupali.

Kot odličnega metodika so ga mnogo vabili za predavatelja v učiteljska društva, v katerih je razlagal napredne pedagoške nazore, ki so med obema vojnoma oživljali tudi naše šolstvo. Ko je služboval v Vrh nad Laškim, se je povezal s pedagogom in pisateljem Ernestom Vrancem ter uspešno sodeloval v takratnem naprednem sociološkem gibanju mlajšega učiteljstva »učiteljskem pokretu«. Pedagoška metodična vprašanja je obravnaval v reviji Popotnik, sodeloval je v stanovskem učiteljskem glasilu Učiteljskem tovarišu, svoje izkušnje z dela na kmečki nižji organizirani osnovni šoli pa je objavljala v mesečni prilogi Učiteljskega tovariša Prosveti. Njegovi članki in pedagoške razprave so zbujale pozornost, ker je v njih opozarjal na marsikatero probleme na našem področju. Po osvoboditvi je sodeloval pri Prosvetnem delavcu, včasih pa je pisal tudi v dnevne liste in lokalno glasilo v Domžalah.

Okupacijo je preživljal bolehen, sprva na Notranjskem, pozneje pa daljšo dobo v internaciji v Mülltroffu (na Bavarskem). Po osvoboditvi 1945 je takoj po vrnitvi v domovino zavzeto pomagal obnavljati porušeno domovino. Takratno ministrstvo za prosveto narodne vlade Slovenije ga je poslalo kot šolskega nadzornika v predel Domžal in Kamnika, kjer je sodeloval pri obnovi slovenskega šolstva in predvsem pri pripravah učiteljstva za šolsko delo v novih družbenih razmerah. Dolfe Prešeren je prispeval zelo veliko k razvoju osnovnega šolstva na kamniško-domžalskem območju, njegov vpliv pa se je čutil tudi v sindikalni podružnici, tamkajšnjih učiteljev.

V šolskem letu 1946-47 ga je poslalo ministrstvo za prosveto kot predavatelja predmetov pedagoške skupine v osnovni pedagoški tečaj v Žalcu, v katerem je z vso ljubeznijo do mladine in mladih slušateljev prihodnjih učiteljev prispeval k izpopolnjevanju slovenskih učiteljev. V tem tečaju je opravil več kot svojo dolžnost, saj tedaj ni bilo niti učbenikov niti pomagal za posredovanje važnih pedagoških predmetov v novih družbenih in političnih razmerah. Dolfe Prešeren se je zavzeto pripravljala na svoja predavanja in je setavil za svoje slušatelje tudi zanimiva pedagoška besedila.

Pozneje se je vrnil v Domžale, kjer se je kot predmetni učitelj slovenskega jezika izkazal v osnovni šoli, pri Delavski univerzi v Domžalah in v poklicni šoli. Požrtvovalno se pomagal pri usmerjanju mladine v poklice, priložnostno pa je deloval tudi kot slikar; večkrat je razstavljal v svojem amaterskem klubu.

Kljub svojim izrednim sposobnostim je bil Dolfe Prešeren skromen prosvetni delavec, odlični tovariš, velik humanist!

ALBIN PODJAVORŠEK

Janko Židanik

Letos smo se na mariborskem pokopališču poslovili od Janka Židanika, učitelja, ki nam je bil več let vzornik pri našem pedagoškem delu.

Rodil se je v številni, skromni, a zavedni slovenski družini. Poučevati je začel pred 61 leti Pertoči v Prekmurju. Pred vojno je bil neštokrat premeščen in ločen od družine. V petih letih je zaradi oddaljenosti službenega mesta prepeščil, prekolesaril in presmučal več kot 40.000 km. Vsi ti naporu pa ga niso zlomili, kajti ne le zaradi aktivnega delovanja v društvu Sokol in vsestranske napredne miselnosti, temveč predvsem zaradi izrednih človeških lastnosti je bila njegova učiteljska pot mnogo bolj trnova, a tudi veliko bogatejša, kot bi sicer bila, če bi bil manj samonikel in manj neuklonljiv.

Ko so prišli okupatorji, so ga med prvimi aretirali in z družino preselili v Srbijo. Tam je nadaljeval svoje poslanstvo. Pomagal je partizanom ter z zgledom dvigal zavest in prepričanja ljudi v zmago. Ob tem pa je preživljal najtežje trenutke skupno z družino. Okusili so mraz, lakoto, življenje pa so jim ogrožali tudi domači izdajalci.

Po vojni se je vrnil v Slovenijo in se odzval klicu Primorske. Z ženo Anico sta začela orati ledino na prosvetno pedagoškem področju v Hruševlju v Goriških Brdih in ostala na tem delovnem mestu kar 18 let — do upokojitve. To so bila njegova najplodnejša leta. Tu smo ga spoznali in odkrili v njem odličnega pedagoga, najboljšega kolega in zvestega prijatelja. Nešteto rodov je pospremil na življenjsko pot, jim dal znanje in jih vzgajal. Bil je bogata, vsestransko razvita osebnost. Oboževal je glasbo, muziciral, vodil pevске zборе. Režiral je nešteto iger. Najgloblje pa je bil predan lepoti slovenskega jezika. Bil je prijeten in ljub-sogovornik vsakomur; ki je znal ceniti lepo; iskrivo in predvsem iskreno besedo.

Njegova ljubezen do otrok je odsevala v vsem njegovem delovanju. Bil je učitelj starega kova v najboljšem pomenu te besede. Živel je s šolo, z vasjo. Učencem je vcepljal delovne navade, smisel za red in logiko. Nenehno delaven in snujoč se je razdajal okolju, v katerem je živel. Bil je vizionar sodobne, celodnevne šole.

Njegov prispevek je eden temeljnih kamnov, ki so bili potrebni Primorski za njen kulturni dvig po dolgoletnem suženjstvu.

Za svoje vsestransko pedagoško, prosvetno in politično delo je bil večkrat odlikovan. Največ pa mu je pomenilo notranje zadovoljstvo od opravljenem delu. Spoštovati in cenili smo ga, toda tega mu nismo znali povedati takrat, ko bi mu to spoznanje lahko še obogatilo življenje.

MILENA STEPANČIČ

Miroslav Viher

Umril je Miroslav Viher, preprost ljudski učitelj, ravnatelj osnovne šole, mentor mnogim prosvetnim delavcem, človek z veliko srčne kulture, ki je bil vedno pripravljen svetovati preprostemu prekmurskemu človeku.

Odšel je svetovljanski človek in velik človekoljub. Prav na dan svoje smrti bi slavil 56-letnico mature na učiteljskišči. Maturiral je, ko je bil star 18 let, nato pa je učiteljeval in upraviteljeval kar na 25 težkih in izpostavljenih krajih Slovenije, Srbije, Bosne in Dalmacije. Skoraj četrto stoletja se je razdajal Prekmurju, predvsem goričkemu človeku.

V 74 letih svojega življenja se je pridružil tistim šolnikom klenega kova, ki so desetletja oblikovali podobo goričke vasi in njenega človeka.

Miroslav Viher je bil človek izrednih duhovnih sposobnosti in izrednega spomina. Gladko je govoril pet evropskih jezikov in arabsko, vseh se je bolj ali manj naučil sam. Že precej star se je še vedno spomnil vsakega svojega učenca. Imel je ogromno znanja, upravičeno so mu rekli, da je živi leksikon. Obvladal je vsa filozofska področja, marksistični pogled na družbo in življenje pa je bil vodilo njegovega življenja. Svojega bogatega znanja in sposobnosti ni ne razkazoval niti dokazoval, razdajal pa ga je vsem, ki so z njim živeli in sodelovali, zlasti svojim učiteljskim sodelavcem in ljudem in mladim svojega kraja. Smisla življenja ni videl v boju za materialne dobrine, njegov življenjski ideal je bil: ostati skromen in naraven.

Miroslav je bil izredno narodno zaveden, navdse rad pa je imel Prekmurje, posebno Goričko. Tudi po upokojitvi se je nenehno vračal nazaj v svoje Stanjeve in Petrovce. Po vojni ga ni bilo treba klicati nazaj v Prekmurje, vrnil se je takoj, ko je to bilo mogoče, iz 4-letnega izgnanstva v Srbiji. Prizadevno se je vključil v boj za napredek takrat še siromašnega Goričkega, navduševal je ljudi za socialistično graditev in tudi sam poprijel povsodi, kjer je bilo treba. Zavzemal se je tudi za gradnjo nove šole, ki je danes ponos Goričkega.

Zapisal se je vzgoji, otrokom in odraslim. Otroke je imel navdse rad. Tudi učiteljem ni dal nikoli čutiti, da je njihov predpostavljeni, njegov pristen tovariški odnos in nasvet sta bila mladim učiteljem navdse dragoceno.

Kadar se ga je lotevalo malodušje, je vzel Miroslav Viher v roke svojo priljubljeno violino. Čudovito je igral, violina mu je bila življenjska spremljevalka 40 let, od Maribora, kjer je začel v orkestru in vse življenje. Na pamet je zaigral katerokoli arijo. Ljubil je glasbo, ljubil je petje tudi sam je bil dober pevec.

Umril je pedagog izrednih lastnosti, ki jih za njegova življenja prav gotovo nismo v celoti dojeli, in ne uporabili. Odšel je ljubitelj planin in lepe čiste narave, čutil je njen dih in poznal vse njene skrivnosti.

Gorički ljudje pa se bodo še dolgo spominjali svojega dobrega šolnika — nemirnega duha in večnega popotnika, kako peš meri kilometre v vsako vas svojega okoliša, obstane na hribu, si obriše potno čelo, se zagleda v lepoto pokrajine in uživa ob šumenju zelenih goriških gozdov.

IVO OREŠNIK

Kadrovska komisija ŠOLE ZA USMERJENO IZOBRAŽEVANJE MUTA

razpisuje prosta dela in naloge

- učitelja matematike za nedoločen čas
POGOJ: končana fakulteta za naravoslovje in tehnologijo, smer matematika;
 - učitelja obrambe in zaščite za nedoločen čas s polovično delovno obvezo
POGOJ: končana fakulteta za sociologijo, novinarstvo in politične vede, smer splošna ljudska obramba in družbena samozščita;
 - vzgojitelja v domu učencev za določen čas (od 1. 10. 1979 do 25. 1. 1980)
 - POGOJ: končana PA za domsko vzgojo;
 - učitelja praktičnega pouka za nedoločen čas
POGOJ: končana tehniška srednja šola ter poklicna za rezkalce in najmanj 3 leta delovnih izkušenj na rezkalnem stroju.
- Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v 15. dneh po objavi razpisa. Razen za domsko vzgojo velja začetek dela 1. 9. 1979. Prijave pošljite na naslov: Kadrovska komisija šole za usmerjeno izobraževanje Muta, 62366 Muta.

OSNOVNA ŠOLA HEROJA JANEZA HRIBARJA Stari trg pri Ložu

razpisuje naslednja opravila in naloge za šolsko leto 1979/80:

- učitelja glasbenega pouka, PRU ali U za nedoločen čas s polnim delovnim časom
- vzgojiteljice — vzgojiteljska šola za nedoločen čas s polnim delovnim časom

Komisija za medsebojna delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE CVETKO GOLAR Škofja Loka, Frankovo naselje 51

razveljavlja

razpis prostih del in nalog pomočnika ravnatelja, objavljen v Prosvetnem delavcu dne 13. 7. 1979.

Novi prostori za poklicno usmerjanje

Letošnjega 24. maja je bila v Centru slepih in slabovidnih dr. Antona Kržišiča v Škofji Loki velika slovesnost: odprli so novo polo z internatom, telovadnico in bazenom. Šola je namenjena poklicnemu usposabljanju slepe in slabovidne mladine iz vse Slovenije.

Na slovesnosti so se zbrali poleg številnih domačinov in gostov tudi mnogi vidnejši predstavniki našega političnega in kulturnega življenja, med njimi član predsedstva SRS dr. Marjan Breclj, članica sveta federacije Lidija Šentjurčeva, predsednica družbenopolitičnega zbora skupščine SRS Tina Tomlje, delegacije Zveze društev slepih in slabovidnih SRS, predstavniki socialnih zavodov iz vse Slovenije, društva upokojencev, delavci Centra slepih in slabovidnih in drugi.

Po uvodnih besedah predsednika skupščine občinske skupnosti socialnega krststva Škofja Loka Jerneja Benedičiča je spregovorila o pomenu novih objektov za slepe in slabovidne v Škofji Loki Zofka Stojanovič, predsednica skupščine skupnosti socialnega varstva Slovenije. Poudarila je, da bo lahko poklicno usmerjanje vseh, ki bodo postali gojenci Centra v Škofji Loki odslej bolj kakovostno.

Sledil je kulturni program, na katerem so nastopili mešani zbor medobčinskega Društva slepih in slabovidnih iz Kranja pod vodstvom Julke Mandelje, gojenci VIO Centra slepih in učenci glasbene šole iz Škofje Loke.

Po kulturni prireditvi je predsednik IO izobraževalne skupnosti SRS Jože Deberšek slovesno prerezal trak nove šole in po nagovoru predal ključke zgradbe predsednici šolske skupnosti Nives Likar. Pred domom upokojencev je pozdravila goste in se zahvalila za pomembno pridobitev Centra za slepe in slabovidne v Škofji Loki predstavnica domače skupnosti Julka Šeligo. Program slovesnosti je lepo povezoval vzgojitelj iz Centra Jure Svobljak.

Novi objekti bodo zelo pomembni za nadaljnje delo Centra. Dosedanje usposabljanje slepih in slabovidnih v Škofji Loki za telefoniste, administratorje in drugo priučevanje je potekalo v skrajno neprimernih razmerah. Kljub temu pa so dosegali učenci in učitelji kar precejšnje uspehe. Podatki kažejo, da je bilo v tem centru usposobljenih

od leta 1962 in potem tudi zaposlenih več 360 slepih in slabovidnih.

Novi prostori bodo omogočili bogatejšo vsebino usposabljanja in s tem seveda tudi enakopravnejše možnosti za vključevanje slepih in slabovidnih v delo in življenje. Posebne skrbi bodo deležna tista področja, ki jim doslej prav zaradi slabih prostorskih razmer niso mogli nameniti primerne pozornosti. Tako nameravajo v prihodnje svojo dejavnost organizirano razvijati posebno na naslednjih področjih:

— usmerjeno izobraževanje naj bi zajemalo vključevanje učencev v redne srednje šole, v poklicno administrativno šolo s prilagojenim programom v njihovem zavodu, preko dodatnega programa pa še v upravno administrativno šolo zunaj njihovega zavoda; v šolo za telefoniste v njihovem zavodu ter v priučevanje za delo v proizvodnji različnih strojev;

— vključevanje v oddelek za delo pod posebnimi pogoji za tiste osebe, ki se zaradi visoke stopnje invalidnosti ne morejo vključiti v življenje in delo;

— vključevanje v gimnazijo v Škofji Loki in sodelovanje s pedagoškim in matematično-naravoslovnim oddelkom, ki je temelj za usposabljanje slepih in slabovidnih v računalništvu;

— socialna rehabilitacija, ki zajema program socializacije določenih znanj in veščin, da se oslepela oseba lahko ponovno uspešno vključi v življenje, v poklicno rehabilitacijo in v delo;

— tiflomobilna služba, ki ima nalogo, da opravlja najrazličnejše ovire, povezane z invalidnostjo, na katere bi naleteli tisti slepi in slabovidni, ki bi se šolali v rednih srednjih, višjih in visokih šolah;

— izobraževanje ob delu, ki bo vključilo tiste slepe in slabovidne, ki so že zaposleni kot telefonisti, a niso za to delo ustrezno strokovno usposobljeni.

Hkrati s prizadevanji za gradnjo novih objektov so se v Centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki trudili tudi za družbeno priznanje dela s prizadeto mladino. Tako so si preteklo leto pridobili verifikacijo šole za telefoniste, v tem šolskem letu pa pričakujejo potrditev prilagojenega predmetnika in učnega načrta ter še verifikacijo za poklicno administrativno šolo.

ALBIN PODJAVORŠEK

Šola je središče krajevne skupnosti

(Odlomek iz knjige Samorastniki ob Sotli, ki bo izšla konec oktobra pri založbi »UNIVERZUM«)

Razumljivo je, da je prav od krajanov, izvoljenih v odbor krajevne skupnosti, precej odvisno kako bo skupnost delovala, še pomembnejše pa je, da živi krajevna skupnost kot skupnost vseh krajanov. Če je tako, potem je taka krajevna skupnost v resnici gibalo vsega okolja, se pravi, da je tudi vloga šole v takem okolju pomembnejša. Šola v takem okolju ni le zadeva učencev in učiteljev, temveč vseh, ki v kraju prebivajo.

Podatki o življenju in delu osnovne šole v Podčetrtku kažejo, da je bila šola v zadnjih dveh desetletjih v resnici tudi središče krajevne skupnosti, ki je povezovala in spodbujala občane, a jim obenem omogočila, da so jo precej pomagali tudi neposredno oblikovati.

Živahnije je postalo kmalu po prihodu ravnatelja Jožeta Brileja. Lastnica hiše, gospodarskega poslopja in 2 ha zemljišča pri šoli je bila Ana Todorović iz Beograda. Z možem sta že več let vsako poletje prihajala sem na oddih. Preden sta odpotovala k sinu, atomskemu fiziku v Ameriko, je prodala Ana Todorović celotno imetje šole v Podčetrtku za skromno ceno 3.000.000 starih dinarjev. Gozdno gospodarstvo Celje ji je ponujalo samo za stanovanjsko hišo trikrat več, toda lastnica se je odločila, da raje pomaga šoli in otrokom tega prijaznega kraja. Pri tem ima veliko zaslug tudi velik prijatelj šole Andrej Golež iz Podčetrka, ki je bil takrat oskrbnik Todorovičevega imetja.

»Hišo, ki je imela nekaj velikih sob, smo preuredili tako, da smo vgradili vmesne stene, za učiteljska stanovanja in za delo mlečne kuhinje,« pripoveduje tovariš Brilej. »Denar za to smo dobili s prodajo smrek, ki so rasle na kupljenem zemljišču. Med počitnicami smo preuredili še gospodarsko poslopje. Delali smo vsi in veliko so naredili učenci sami. V spodnjih prostorih smo napravili šolsko knjižarno in okrepčevalnico Rdeča kapica.

Zgoraj smo uredili delavnico za tehnični pouk in prostor za klub mladih tehnikov, fotografsko temnico in manjši učilnici. Na podstrežju smo uredili prostor za šolski oddajnik Radio Švrkec in kabino za napovedovalce. Učenci višjih razredov so mešali malto, stregli zidarjem in nekateri celo zidali. Stopnice v gornje prostore smo izdelali sami, vzdali pa smo tudi vsa vrata. V knjižarno in tehnično delavnico so učenci, učitelji in hišnik kar sami položili talne plošče in vzdali okna, saj je pri teh delih pomagal samo polkvalificiran zidar. To je bila velika akcija, za katero je bilo treba veliko zagretosti in volje.

Čeprav so krajanji v začetku malo zadržano opazovali, kaj se dogaja v šoli, so kmalu spoznali, da je vse to treba storiti v prid otrok, za prihodnost, ki je brez šole ne more več biti. Pri spreminjanju starega gospodarskega poslopja so takrat še posebno zavzeto pomagali Edo Sovinc, Janko Knez, Tone Fistrič in še veliko drugih. S tem so vsaj malo izboljšali materialne temelje za delo šole, pridobili prostor, da se je lahko razmahnila šolska dejavnost, ki ne more potekati le za učilniškimi zidovi.

Učenci so izdelali lika najstarejših krajanov, za katere lepo skrbijo pionirji v Podčetrtku

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, predsednica, Jože Deberšek, Tea Dominko, Leopold Kežar, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Milan Marušič, Marija Skalar, Janez Sušnik, Valerija Škerbec, Zdravko Terpin, Milica Tomše, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor Prosvetnega delavca: Geza Čahuk, predsednik, Breda Cajhen, Tea Dominko, tehnična urednica, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Rudi Lešnik, direktor in glavni urednik, Marjan Toš, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Dušan Zupanc.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 21, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 60 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Šolska glasila slušno in govorno prizadetih otrok

(OB 10. obletnici »Našega prijatelja«)

Letošnjo jesen poteka deseto leto, odkar je bilo ustanovljeno glasilo slušno in govorno prizadetih učencev Naš prijatelj. Prav je, da ob tej desetletnici pregleddamo na kratko prehojeno pot tega glasila pa tudi drugih šolskih glasil, ki so izhajala na ljubljanski gluhozemnici od leta 1900 do danes.

Ze pred II. svetovno vojno (leta 1937) je prizadeveni strokovni učitelj Vinko Rupnik skupaj z dobrim ilustratorjem, učiteljem risanja, Ivanom Erbežnikom ustanovil prvi šolski časopis v gluhozemnici, ki se je imenoval Sonček. To je bil vzoren šolski list, izredno lepo grafično oblikovan. Ilustriral ga je sicer večimoma učitelj Erbežnik, vendar so se tudi učenci ob njem likovno vzgajali. V listu so bili objavljeni spisi gojencev, ki so opisovali vsakodnevne dogodke, razne proslave in prireditve, novosti tistega časa, izlete, reke, križanke, uganke in podobno. List je bil po vsebini in po sodelavcih močno podoben današnjemu Našemu prijatelju. Glasilo Sonček je izhajalo vse do leta 1941, ko je z okupatorjevo zasedbo prenehala glasnejša kulturna dejavnost na tem zavodu, Vinko Rupnik pa je zelo prizadevno začel delati za OF.

Po II. svetovni vojni se je gluhozemnica v Ljubljani še nekaj let borila s kadrovskimi in organizacijskimi problemi tako, da prav do leta 1951 ni bilo otroškega glasila na zavodu. Šele leta 1951 je surdopedagog Emil Ulaga s sodelavci v dogovoru s stiskarno Učnih delavnic ustvaril novo glasilo Naš svet (1951—1961), ki je deset let opravljalo svoje kulturno poslanstvo med gluho mladino.

To glasilo pa je bilo nekoliko drugače urejeno od Sončka. Imelo je širši krog sodelavcev, v njem so prevladovali učiteljski prispevki, ki so imeli navadno določeni namen. Po vojni namreč ni bilo ustreznih učbenikov (beril) za gluho mladino. In Naš svet je v precejšnji meri zapolnjeval tudi to vrzel, saj so učitelji priredili berila in pesmi za pouk v razredu. Tako je bilo v glasilu veliko novosti iz vseh področij družabnega življenja. Omembe vredni so bili zlasti kratki »tečaj« risanja mladih tehnikov in šahistov. Ker je bil list tiskan, ne več ciklostiran, in tudi vezan v karton, je bil še posebno dobrodošel za delo v razredu. Še danes so nekateri sestavki iz tega glasila vredni branja in aktualni. Ilustracijo in opremo Našega sveta je oskrbel akademski slikar prof. France Kunaver. Glasilo je imelo velik vzgojni pomen, saj so bili pogosto med vsebino posebej izbrani vzgojni sestavki, pa tudi slovar novih besed (ki je zelo

priporočljiv za gluhe otroke) primerno slikovno dokumentacija.

Do leta 1969 je nastopilo nekakšno zatišje. Pokazalo se je, da je nujno oživiti glasilo za slušno in govorno prizadete otroke. Z jeseni leta 1969 je bila pripravljena prva številka Našega prijatelja. Naš svet je bil po svoje različno glasilo; bilo pa je v njej zlasti proti koncu izhajanja, čim bolj prevlado učiteljstva v člankih in ilustracijah; to je nekoliko distanciralo ustvarjalni polet gluhih otrok. Tako je ponovno oživela vsebina Sončka, časopisa, ki je bil v polni meri last piščice in likovno ustvarjajoče gluhe mladine.

Naš prijatelj skuša biti gluhih otrokom v resnici to, kar ponuja njegov naslov. Sicer še določena, težko oblikovana beseda gluhega otroka v prozi, včasih tudi skromna pesmica, rebusa, uganke, vse to je našlo svoj prostor v tem glasilu. Več izletov in raznih doživetij teh otrok je bilo v tem glasilu opisanih tako, da bi bili lahko v ponos tudi polnočnemu otroku. Čeprav je glasilo Naš prijatelj le občasen gost, se izhaja približno enkrat na leto (doslej je izšlo 13 števil), se gluhi otroci že vnaprej vesele, da že mesece in mesece pred izidom povprašujejo, kdaj bo izšel. Posamezne številke glasila so zdaj tanjše, zdaj bolj zajetne, vse pogosto ilustrirane in pogosto spremljane z likovnimi prilogeami. Med naštetimi številkami glasila so nekatera jubilejna prilagoditvena glasila. Ob 85-letnici tov. Tita, ob smrti tov. E. Kardelja, ob stoletnici rojstva O. Župančiča in Ivana Cankarja, ob 75-letnici Centra za rehabilitacijo sluha in govora v Ljubljani. Glasilo urejata skupaj z uredniškim odborom mentorja Bogoj Jakopič (za pisni del) in Metka Picelj (za likovni del).

Ko ocenjujemo živahno dejavnost šolskih glasil, ne moremo mimo globoke resnice, da so glasila na naših šolah zelo lep kulturni prispevek mladih k bogatstvu in kulturi našega jezika in izražanja. Zdaj izhaja na Slovenskem okoli 200 šolskih glasil, boljše rečeno, na tisoče strani mladinskega in otroškega spisa, to je zelo razveseljivo. Narod, ki tako bogati svojo kulturo, ki želi otroštvu vcepiti svojemu ljudstvu ljubezen do kulture in lepote besede, si lahko obeta lep jezikovni razvoj tudi pri odraslih. Celotno prizadeti otroci: tako gluhi in slabovidni, otroci z motnjami vedenja in drugi imajo danes že svoja lepo oblikovana šolska glasila. Ta so lahko v ponos predvsem otrokom samim, hkrati pa potrjujejo resnico, da se je treba za jezikovno lepoto, za bogastvo izražanja nenehno truditi na vseh področjih življenja.

BOGO JAKOPIČ

VZGOJNOVARSTVENI ZAVOD ANGELCA OCEPEK Ljubljana, Zvezna 24

objavlja prosta dela in naloge:

- učitelja — vzgojitelja za PB šolarjev
- Pogoji: učiteljske ali PA — razredni pouk
- dveh vzgojiteljic za delo v predšolskih oddelkih
- Pogoji: končana vzgojiteljska šola
- treh varuhinj za delo s predšol. otroki.
- Pogoji: šola za varuhinje ali osnovna šola
- delavka za tehnična dela urejanja in čiščenja vrta. Pogoji: osnovna šola

Prijave s podatki pošljite na naslov, lahko pa se zglasite tudi osebno ali po telefonu (310-908 ali 43-961)

OSNOVNA ŠOLA DR. IVAN PRIJATELJ SODRAŽICA

razpisuje prosta dela in naloge:

- učitelja nemškega jezika, PRU
- Na voljo je družinsko stanovanje.

Svet strokovnih šol ZAGORJE OB SAVI

razpisuje za CENTER STROKOVNIH ŠOL ZAGORJE OB SAVI, Cesta zmage 3a — za šolsko leto 1979/80 naslednja prosta dela in naloge:

- učitelja telesne vzgoje
- učitelja matematike
- učitelja slovenskega jezika
- učitelja samoupravljanja s temelji marksizma in geografije

Za vsa razpisana dela in naloge je potrebna dokončana visoka izobrazba in strokovni izpit. Delo se združuje za nedoločen čas. Začetek dela: 1. 9. 1979.

Kandidati naj vložijo vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi na naslov: SVET CENTRA STROKOVNIH ŠOL ZAGORJE OB SAVI, Cesta zmage 3a.

15-letnica

Maturantje tolimskega učiteljskega letnika 1963/64, se bomo zbrali ob 15-letnici mature dne 22. septembra 1979 v hotelu Krn v Tolminu.

Zaradi lažje organizacije prosimo, da prijavite udeležbo na naslov: Slava Štrukelj, Most na Soči 24 a, 65216 Most na Soči.

Obvestilo

Ob 30-letnici ČZP Prosvetni delavec smo izdali serijo treh značk (bronasto, srebrno in zlato). Enkratna izdaja je gotovo zanimiva za zbiratelje. Nekaj značk imamo še na zalogi in so na voljo ljubiteljem ter prijateljem Prosvetnega delavca na naši upravi ali po poštnem povzetju. Serija stane 40 din.

Naročite jih lahko pismeno ali po telefonu 22-284.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist Rdečega križa, odgovoren za krvodajalstvo. Kri je nenadomestljivo zdravilo. Človek lahko s krvjo vedno pomaga. Dajanje krvi je dokaz človečnosti in eno izmed meril naše ozaveščenosti in solidarnosti do sebe in drugih.

SEPTEMBER 1979

POSTOJNA	11., 12., 13., 14.
ČRNOMELJ	18., 19.
METLIKA	20., 21.
SLOVENSKA BISTRICA	25., 26.
VELENJE	27., 28., 29.